

universität
wien

DIPLOMARBEIT

Titel der Diplomarbeit

Rotterdams wat is dat dan? Jonge volwassenen over het
voor hun typische dialect van Rotterdam

*Was ist eigentlich Rotterdams? Junge Erwachsene über den
für sie typischen Rotterdamer Dialekt.*

Verfasserin

Klaudia Sieberer

angestrebter akademischer Grad

Magistra der Philosophie (Mag.phil.)

Wien, 2013

Studienkennzahl lt. Studienblatt: A 396

Studienrichtung lt. Studienblatt: Nederlandistik

Betreuer: Univ.- Prof. Dr. Herbert Van Uffelen

Voorwoord

Op deze plek wil ik mijn dank uitspreken aan Robert voor zijn steun en begrip tijdens mijn gehele studie en het schrijfproces.

Ik wil vooral Dr. Ulrike Vogl bedanken voor haar behulpzame tips bij vragen en voor haar feedback op de deelvieses tijdens het ontstaan van deze scriptie.

Met bijzondere dank aan Joris Janssens, Lars van Gent, Michael, Patricia en Stephen van der Sluis, Cairo Flohr, Jessin Asouileh, Nicky de Jong, Ron van der Net en Michelle Vuik voor hun bereidwilligheid en medewerking tijdens de interviewfases.

Verder wil ik ook Suzan Jans bedanken voor haar hulp bij de organisatie van de literatuur en wil ik Niels Reyngoud van harte voor de proofreading bedanken.

Uiteraard mag ik Marijke Slijkhuis niet vergeten voor haar steun, raadgeving en gezelligheid tijdens onze gemeenschappelijke studietijd en de liters koffie die we dronken. Bedankt voor alles Marijk'!

Samenvatting

Deze scriptie onderzoekt de instelling van hedendaagse jonge mensen in en rond om de stad Rotterdam ten opzichte van het in hun ogen “typische” dialect van deze stad.

Het Rotterdams werd al van oudsher beïnvloed door verschillende talen omdat er altijd veel migratie is geweest. In het recente verleden zijn er nieuwe stromen van migratie, en dan vooral repatriatie naar Nederland, met name de Randstad, geweest. Er wordt onder andere een antwoord gezocht op de vraag of deze mensen al zichtbare sporen na hebben gelaten in de taal van Rotterdam.

Eerst wordt er een overzicht gegeven van het ontstaan van het Nederlands en wordt er ingegaan op het dialect van Rotterdam, zoals dit in de literatuur wordt beschreven. Vervolgens wordt het fenomeen straattaal in Rotterdam nader toegelicht voordat de toekomstvisies voor het Rotterdams, zoals deze worden gegeven in de geraadpleegde bronnen, worden besproken. Deze visies worden onder andere onderzocht in het tweede deel van mijn scriptie waar in de empirie wordt gekeken wat er vandaag als typisch Rotterdams wordt beschouwd.

De scriptie houdt zich dus vooral bezig met vreemde invloeden op het Rotterdams en de typische taal van Rotterdam zoals deze wordt beschouwd door zijn jonge inwoners of door regelmatige bezoekers. De kern van deze scriptie bestaat uit tien interviews, waarvan er drie persoonlijk af werden genomen en zeven via e-mail-correspondentie werden gevoerd, die deels opmerkelijke inzichten leveren.

In eerste instantie wordt duidelijk dat het spreken van het Rotterdams veel te maken heeft met identiteit en dat de visies op dit dialect voor een deel paradoxaal zijn.

Zo worden weliswaar als voorbeelden voor typische Rotterdammers namen van autochtone cabaretiers of acteurs, zoals bijvoorbeeld Jules Deelder of Bep van

Klaveren, genoemd, maar tegelijk worden dan straattaalwoorden als voorbeelden voor Rotterdamse dialectwoorden gegeven.

Zelfs de mensen, die aangeven zelf geen straattaal te spreken en die er ook niet al te positief tegenover zijn ingesteld, kennen de meeste betekenissen van straattaalwoorden uit het Engels en het Surinaams. Het blijkt dus dat er al veel woorden vanuit deze talen in het tegenwoordige Rotterdams terecht zijn gekomen. Een verdere paradox is dat er aan wordt gegeven dat er heel veel mensen in Rotterdam straattaal spreken maar deze taal toch niet echt Rotterdams zou zijn. Aan de andere kant behoort straattaal volgens de meeste geïnterviewden op de ene of andere manier wél tot Rotterdam omdat invloeden van verschillende culturen typisch voor een grote stad zouden zijn.

Het Rotterdams zoals oude mensen dit spreken en dat in een luisterfragment werd getoond, wordt bijvoorbeeld wel als typisch Rotterdams gezien, maar tegelijk wordt er gesteld dat hoewel het nog in bepaalde buurten of in stamkroegen te horen is, de jeugd tegenwoordig niet meer veel op die manier zou praten.

Het zijn deze kleine tegenstrijdigheden, die laten concluderen dat soms ook het “etiket” straattaal wordt gebruikt voor woorden, die niet per se als echt en “typisch” Rotterdams worden beschouwd maar die uiteindelijk wel heel frequent of bekend zijn onder jonge mensen. Daardoor komt het ten dele ook tot overlappingen van wat er in de interviews als straattaal, jongerentaal of oud Rotterdams wordt bestempeld.

In deze scriptie wordt dus verduidelijkt dat het tegenwoordige “typische” dialect van Rotterdam in zekere mate door de straattaal beïnvloedt werd en wordt. Alleen wordt dat niet altijd expliciet of graag toegegeven.

Zusammenfassung

Diese Diplomarbeit untersucht die Ansichten von jungen Menschen, die in und rund um Rotterdam wohnen, zum ihrer Meinung nach „typischen“ Dialekt dieser Stadt.

Der Dialekt in Rotterdam wurde seit jeher von den verschiedensten Sprachen beeinflusst, da in dieser Hafenstadt immer schon viel Migration verzeichnet wurde. Daher wird unter anderem der Frage nachgegangen, ob im *Rotterdams* bereits sichtbare Spuren aus den Sprachen der Migranten bzw. der Menschen aus den niederländischen Kolonien sichtbar sind.

Nachdem im ersten Teil der Arbeit eine Übersicht über das Entstehen des Niederländischen gegeben worden ist, wird auf den Dialekt von Rotterdam, wie er in der verwendeten Literatur beschrieben wird, eingegangen. Danach beschäftige ich mich eingehend mit dem Phänomen Straßensprache (*straattaal*) in Rotterdam, wobei ich im Anschluss daran die Prognosen für die Zukunft des *Rotterdams*, die in der Literatur gegeben werden, besprechen werde. Im zweiten und praktischen Teil dieser Diplomarbeit werfe ich einen Blick in die Praxis. Den Kern dieser Arbeit bilden die Interviews, die ich mit zehn jungen Erwachsenen geführt habe – drei davon in mündlicher Form und die anderen sieben schriftlich via E-Mail-Korrespondenz.

In erster Linie wird deutlich, dass meine Untersuchungsfrage eng mit Identität verbunden ist und dass die Einstellungen hinsichtlich des Dialekts von Rotterdam zum Teil widersprüchlich sind. Beispielsweise werden ausschließlich autochthone Kabarettisten oder Schauspieler als typische Sprecher dieses Dialekts genannt (bis auf einen Künstler mit surinamischen Wurzeln, der aber ausdrücklich mit *für die schwarze Seite von Rotterdam* klassifiziert wird), zugleich werden aber *straattaal*-Wörter als Beispiele für typische Rotterdamer Dialektwörter genannt.

Sogar die Menschen, die angeben, dass sie selbst kein *straattaal* sprechen und dieser Sprachvariante nicht ausschließlich positiv gegenüberstehen, kennen die meisten

Bedeutungen von *Straattaal*-Wörtern aus dem Englischen und Surinamischen. Es scheint also, als wären schon viele Wörter aus diesen beiden Sprachen in das heutige *Rotterdams* eingeflossen.

Ein weiteres Paradox ist, dass in den Interviews auch behauptet wird, dass sehr viele Menschen in Rotterdam *straattaal* sprechen, diese Sprache zugleich aber nicht echt *Rotterdams* sein würde. Andererseits gehört *straattaal* der Meinung der meisten interviewten Personen nach, auf eine gewisse Weise wiederum doch zu Rotterdam, da Einflüsse von verschiedenen Kulturen bei einer Großstadt wie dieser einfach nicht wegzudenken seien.

Der Rotterdamer Dialekt, wie ihn alte Leute sprechen und wie er auch in einem Hörbeispiel vorkommt, wird zwar als typisch *Rotterdams* angesehen, gleichzeitig geben die Interviewpersonen aber auch an, dass man diesen heute zwar noch in bestimmten Nachbarschaften in Rotterdam bzw. in Stammlokalen hören könne, der Großteil der gegenwärtigen Jugend aber nicht mehr so viel auf diese Weise sprechen würde.

Es sind also immer wieder kleine Widersprüche in sich, die darauf schließen lassen, dass schnell das „Etikett“ *straattaal* für Wörter verwendet wird, die man nicht wirklich typisch *Rotterdams* findet, bzw. finden möchte, die dann im Endeffekt aber bei den jungen Menschen in und rund um die Stadt doch sehr gängig sind. Somit kommt es in den Interviews auch teilweise zu einer Überlappung der Bezeichnung *straattaal*, *jongerentaal* oder *oud Rotterdams*.

Somit wird in dieser Diplomarbeit verdeutlicht, dass das heutige „typische“ *Rotterdams* in sicherer Weise durch *straattaal* beeinflusst wurde und wird. Nur wird dies von den Menschen in Rotterdam nicht ausdrücklich und scheinbar auch nicht besonders gerne zugegeben.

Inhoudsopgave

DEEL 1 - Begripsverklaring; historische en socio-historische context

1. Inleiding en vraagstelling	1
2. Van verschillende dialecten naar het AN	3
2.1. Renaissance en Standaardtaal.....	4
2.2. Standaardisatie van het Nederlands	8
2.3. Drie fases van het ABN volgens Van der Horst:	10
3. Dialecten.....	13
3.1. Taalattitudes.....	16
3.2. Stadsdialecten	17
3.2.1. Studie over stadstalen in Stockholm van Allan Pred.....	19
4. Rotterdams	21
4.1. "Oud Rotterdams"	21
4.2. Imago	22
4.3. Kenmerken.....	25
4.3.1. De Klanken en de uitspraak.....	26
4.3.2. Merktiede en speeldiede.....	27
4.3.3. -je, -ie, -die en -tie	29
4.3.4. De extra -t	31
4.3.5. De verbuiging van werkwoorden	32
4.3.6. Persoonlijke voornaamwoorden	33
4.3.7. Lidwoordgebruik.....	33
4.4. Invloeden van andere talen op het Rotterdams	34
5. Migratie in Nederland.....	35
6. Straattaal	37
6.1. Jongerentalen	38
6.2. Poging tot definitie	39
6.3. Meertalig register	40
6.4. Groepstaal	43
6.5. Straattaal in Rotterdam	45
6.5.1. Spelling	46
6.5.2. Lexicaal niveau.....	46
6.5.3. Woordvolgoorde	48
6.5.4. Hulpwerkwoorden.....	48
6.5.5. Die / die	48
6.5.6. Lidwoorden.....	49
6.6. Toekomstvisies	50

DEEL 2 praktisch deel

7. Empirisch onderzoek	55
8. Persoonlijke belangstelling.....	55
9. Het kwalitatieve denken.....	56
9.1. De vijf postulaten.....	56

9.2. Kwalitatieve interviews	57
10. Interview-leidraad:	59
11. Interviewpersonen	61
12. Interviewvragen.....	62
12.1. “Wat vind je van Rotterdam?”	63
12.2. Visies op het Rotterdams	64
12.3. Sprekers van het Rotterdams	66
12.4. Woordenlijst	68
12.4.1. Kneiter	71
12.4.2. Horrie up.....	71
12.4.3. Gabber	71
12.4.4. Skowtu	72
12.4.5. Ik ga operatie doen.....	73
12.4.6. Kiko	74
12.4.7. Kakkies	74
12.4.8. Oud als de weg naar Kralingen	75
12.4.9. Dope	76
12.4.10. Jatten	77
12.4.11. Switi	78
12.4.12. Buitenvrouw	79
12.4.13. Skoro	79
12.4.14. Afgepeigerd	80
12.4.15. Lauw.....	81
12.5. Eigen woorden.....	82
12.6. Straattaal – is dat Rotterdams?	88
12.7. Luisterfragmenten	91
12.7.1. Fragment ABN	91
12.7.2. Fragment Amsterdams	92
12.7.3. Fragment Maastrichts	92
12.7.4. Fragment Rotterdams	93
12.7.5. Fragment Surinaams-Nederlands.....	95
12.8. De Rotterdammert	96
13. Conclusie.....	100

DEEL 1 begripsverklaring; historische en socio-historische context

1. Inleiding en vraagstelling

In mijn scriptie wil ik een antwoord zoeken op de vraag wat voor jonge volwassenen, die in of rond om Rotterdam leven, eigenlijk “typisch” Rotterdams is of klinkt.

Hoewel het Rotterdams niet ver afwijkt van de Nederlandse standaardtaal heeft het toch zijn eigen klank en kleur en er plakt het hardnekkige imago van de arbeidersklasse en de ietsje ruwe toon in de omgang aan. Maar wordt het Rotterdams door de mensen in de stad en de buurt van Rotterdam ook zo ervaren? En wat is dan eigenlijk “typisch” Rotterdams?

Het Rotterdams is van oudsher beïnvloed door buitenstaanders. Typische woorden en uitdrukkingen uit bijvoorbeeld het Hebreeuws maken vandaag de dag deel uit van de woordenschat van deze zangerige taal.

In de jaren 90 kwam er in de grote steden – dus ook in Rotterdam - nog een eigen jongerentaal erbij. Deze zogenoemde straattaal is een mengtaal met Nederlands als basis die aangevuld wordt met woorden uit het Engels, Surinaams, Arabisch, Turks en Papiaments.

Door interviews die ik met jonge volwassenen heb gevoerd die heden ten dage in en rond om Rotterdam wonen, werken of op school zitten, probeer ik na te gaan of deze straattaalelementen intussen deel uitmaken van het “typische” Rotterdams. Mijn preciese doelstelling heb ik tegenover de interviewpersonen echter niet geopenbaard. De informatie voor hen was gewoon dat ik “iets over het Rotterdams” te weten wilde komen. Verder heb ik met behulp van luisterfragmenten en een woordenlijst bestaande

uit elementen uit het Surinaams, Maleis, Jiddisch, ABN en uit het dialect van Rotterdam gekeken of er nog steeds een strikte scheiding wordt gemaakt tussen straattaal en Rotterdams.

In het eerste deel wordt een verklaring gegeven van begrippen en wordt de scriptie geplaatst in een socio-historische context.

Ik beschouw dus eerst de ontwikkeling van het Standaardnederlands zoals we het vandaag kennen. Aansluitend bespreek ik stadsdialecten en taalattitudes en ga ik in op specifieke kenmerken van het Rotterdams voordat ik het in het volgende hoofdstuk ga hebben over de straattaal.

Vervolgens wordt in het tweede deel de methode toegelicht die ik heb gekozen voor mijn empirisch onderzoek. Daarop volgt de analyse.

Tot besluit hoop ik dat ik door de evaluatie van de interviews ik tot resultaten ga komen waaruit men een paar stellingen af kan leiden over de houding van jonge volwassenen tegenover het hedendagse en voor hun typische dialect van Rotterdam.

2. Van verschillende dialecten naar het AN

Het hedendaagse Standaardnederlands, dat voor iedereen die Nederlands spreekt de norm voor het correcte taalgebruik is, is eigenlijk een gedeeltelijk kunstmatig ontworpen taal die werd gecreëerd uit verschillende Nederlandse dialecten in de loop van de zeventiende eeuw. Vanuit de Hollandse steden breidde zich de standaardtaal vervolgens verder uit. Want in de Gouden Eeuw groeiden niet alleen kunst, cultuur en de handel - ook de belangstelling voor de eigen taal nam toe.

Het middeleeuwse Holland was geografisch niet scherp afgebakend en ook de dialectgrenzen waren eerder vaag want de begrenzing van de Lage Landen was in de Middeleeuwen tamelijk variabel. In de late Middeleeuwen kenmerkte men het Rijnland rond Leiden als Noord-Holland en de omgeving van Dordrecht als Zuid-Holland. Dit Middelnederlands was een verzameling van dialecten die in het Oosten vloeiend overgingen in Duitse dialecten – er was toen nog geen sprake van Algemeen Nederlands. Er is maar een klein deel van de kenmerken van het Hollands uit het dertiende en veertiende eeuw terecht gekomen in het ABN omdat dit als onbeschaafd werd beschouwd. De basis voor het Standaardnederlands in de Renaissance was dan ook de gecultiveerde spreektaal van de grote steden. (Rem 2006: 202ff)

Vóór de elfde eeuw noemde men het gebied bij de Oude Rijn ook wel Holland. Deze naam heeft zijn wortels in *Holdland* wat zoveel betekent als ‘houtland’. Het dialect van het huidige Holland werd pas vanaf 1550 als Hollands beschreven. Vanaf 1610 betekende deze naam ook algemeen “Nederlands” wat te maken had met het ontstaan van een bovenregionale standaardtaal in Holland. Sinds het begin van de zeventiende eeuw kan men Hollands en Nederlands dus als synoniemen van elkaar beschouwen. (Van der Sijs 2004: 103, Rem 2006: 207f)

2.1. Renaissance en Standaardtaal

Van der Horst situeert de opkomst van de Renaissance in de periode 1300 – 1600. In die tijd ontstond er volgens hem

“een visie op taal die vervolgens eeuwenlang de houding ten opzichte van taal domineerde, overal in Europa, maar die juist in onze dagen begint plaats te maken voor een heel andere kijk op taal”. (Van der Horst 2008: 24f)

Wat er bedoeld wordt met deze hedendagse “andere kijk op taal” wordt onder andere duidelijk in het gedeelte over dialect en straattaal, waar men juist door niet-standaardtaal te spreken (en soms zelfs door zich expres onbeschaafd uit te drukken) zijn identiteit en het toebehoren aan een bepaalde groep definieert of zich juist van een andere groep wil onderscheiden door middel van taal.

De volkstaal bereikte toen dus steeds meer aanzien en werd vanaf de vijftiende eeuw overal in Europa gebruikt, ook in kastelen, waar voorheen exclusief het Latijn heeft geheerst aldus van der Horst.

Zodoende was de belangrijkste tijd voor de ontwikkeling van de Nederlandse standaardtaal de Renaissance. Naast het Latijn, dat de geleerdentaal en de taal van de kerk was, werd nu de volkstaal, het Nederlands, steeds meer gebruikt. Vanaf die tijd ontstond er een verschil tussen dialecten uit een streek en de gestandaardiseerde schrijftaal. (Van Oostendorp 2002: 5f)

De oudste gedrukte grammatica van het Nederlands is de *Twe-spraack vande Nederduitsche letterkunst* uit 1584 van de literator Hendrik Laurensz Spiegel en andere leden van de Amsterdamse rederijderskamer *De Eglantier* die ik hier niet onvermeld wil laten. Met dit werk zou onder andere duidelijk worden gemaakt dat wetenschap beslist ook in het Nederlands kon worden bedreven en niet alleen in het Latijn (Van der Sijs 2004: 419).

Maatschappelijke en politieke veranderingen droegen hun deel bij tot het ontstaan van een overkoepelende standaardtaal. Voorbeelden van deze veranderingen zijn een herbezinning op de manier waarop de overheid en de Kerk functioneerden – de mensen wilden zich niet meer laten onderdrukken en zo kwam het tot de Reformatie en de Contrareformatie. Bovendien werden talrijke bijbelvertalingen geschreven waarbij belangrijk – of bijna zelfs de voorwaarde ervoor – is geweest dat deze vertalingen ook door de mensen konden worden begrepen. (Van der Sijs 2004: 30)

Jan Stroop stelt onder andere, net als Van der Sijs, dat het ABN resulteert uit de Tachtigjarige Oorlog. Want door de strijd tegen Spanje, die om diverse redenen zoals godsdienst, politiek en economie werd gevoerd, ontstond er een duidelijk doel – een staatkundige eenheid. En voor zo'n politieke en staatkundige eenheid was ook eenheid in taal gewenst. (Stroop 2006: 56)

De standaardtaal in de Renaissance is een product van verkaveling en werd ontworpen om te beschermen tegen dreigende taalveranderingen. Ze moest interne variatie uitbannen en externe invloeden afweren (Van der Horst 2010: 207). Vooral bij pogingen om nationaliteitsgevoel te typeren komt het verbroederend vermogen van taal steeds weer terug. Het wordt algemeen als een verbindend element tussen verschillende mensen beschouwd als deze eenzelfde taal of taalvariëteit gebruiken. (Leuvensteijn, Van Hout, Aertsen 2004: 5) Volgens Beyhdt hebben leden van een culturele identiteit ook de behoefte aan een standaardtaal omdat taal in zijn ogen een welbepaald raam op de werkelijkheid is. Want taal bakent diegenen die een taal spreken af van diegenen die een taal niet spreken. (Beheydt 2010 :2) Dat dit feit met betrekking van het afbakenen van je eigen groep tegenover een andere groep ook toegepast kan worden op de variëteiten van een taal ga ik bespreken in hoofdstuk 6 over straattaal.

Verder nam de mobiliteit van de bevolking in de zeventiende eeuw steeds meer toe. Door de enorme bloei van de handel en de economie was er in de grote Hollandse steden meer werk dan er werknemers ter beschikking stonden. Daardoor kwamen er veel mensen uit andere provincies van de Republiek en ook uit andere landen naar deze steden toe. Deze nieuwe leden brachten verschillende dialecten en talen mee. Voor de betere verstaanbaarheid werden dialectkenmerken of woorden, die niet algemeen begrijpelijk

waren vermeden. Vooral in beroepen waar men veel te maken had met andere mensen, zoals bij kappers, bakkers, predikanten of schoolmesters, was dit het geval.

Door het binnenlandse en buitenlandse verkeer groeide de handel en de bevolking kwam in aanraking met andere volkeren en nieuwe producten, talen en ideeën. Daardoor veranderde het maatschappelijke, culturele en wetenschappelijke leven. Nieuwe medicijnen werden uitgevonden en voorheen onbekend voedsel zoals aardappels, koffie, thee en cacao en producten zoals tabak gingen deel uitmaken van het alledaagse leven. Andere nieuwe ontdekkingen waren bepaalde producten, planten en dieren. Met al deze nieuwe dingen nam ook de Nederlandse woordenschat enorm toe.

Door de boekdrukkunst werden er meer boeken geschreven en gelezen. De uitvinder ervan was de Duitser Gutenberg in 1450. Vijftig jaar later bestonden er overal in Europa drukkerijen. Dat veel teksten nu ruimer verspreid konden worden, was een belangrijke factor voor het ontstaan van de standaardtaal. Voor het eerst werden de meeste wetenschappelijke en literaire werken nu namelijk in het Nederlands geschreven. Men ging boeken voor een algemeen publiek drukken – toen waren dat vooral bijbels en religieuze werken, schoolboeken, literatuur, almanakken en volksboeken. Omdat de uitgevers de boeken in een zo groot mogelijk gebied wilden verkopen was het dus goed als deze niet te dialectisch gekleurd waren.

Verder werd ook door de opkomst van de krant als het eerste massamedium het ontstaan van een eenheidstaal bevorderd. Ook het onderwijs was er een belangrijke stimulans voor – want schoolboekjes werden in het hele land gelezen en propageerden een uniforme spelling.

Vanwege de boven vermeldde redenen hield men zich in die tijd dus bezig met het zoeken van bovengewestelijke normen met betrekking tot uitspraak, spelling, woorden, woordvormen en woordverbindingen. Zodoende ontstond er een bovengewestelijke eenheidstaal zonder dialectverschillen. Later werd deze eenheidstaal tot de standaardtaal verheven en werd deze standaardtaal de norm. (Van der Sijs 2004: 22, 29f)

Deze standaardiseering vanaf ongeveer de zeventiende eeuw betrof volgens van Oostendorp en van der Horst (zoals hij beweert in *Het einde van de standaardtaal*) vooral de schrijftaal. Tot eind negentiende eeuw verschilde de gesproken taal echter nog per streek. In de tweede helft van de negentiende eeuw kwam er een soort beschaafde

spreektaal ofwel gesproken eenheidstaal op. Deze werd aanvankelijk alleen door de gegoede burgers gesproken. Vanuit de Randstad verspreidde zich de beschaafde spreektaal door onderwijs, grotere mobiliteit, dienstplicht, radio en in de laatste decennia door televisie. (Van Oostendorp 2002: 6)

Hierbij wil ik niet onvermeld laten dat de meningen of er in de Renaissance meer aandacht is geweest voor de gesproken of voor de geschreven taal enigszins verschillen. Waar Van Der Sijs op pagina 614 over de schepping van de standaardtaal stelt “*vrijwel niemand hield rekening met de spreektaal, ...*” schrijft Beheydt op pagina 5 in zijn artikel *Culturele identiteit en normativiteit*:

Tijdens de natievorming was er weliswaar een primaat van het geschreven woord, maar het is beslist niet zo dat het gesproken woord onbelangrijk was. Dat het in grammatica's en andere taalboeken 'steeds weer over geschreven taal gaat', klopt niet voor het Nederlands. Overal vinden we opmerkingen over het mondelinge taalgebruik, zowel in taalboeken als in traktaten (zie hieromtrent Dibbets 2008; Caron 1972). Dat is ook niet zo verwonderlijk, want juist op het moment dat de natie aan haar eenheid werkt, is een gesproken standaardtaal een symbool van de culturele identiteit en is er behoefte aan een enigszins uniforme spreektaal.

Hij noemt als aanvullend bewijs daarvoor, dat het niet tot de negentiende eeuw heeft geduurd voor er werd nagedacht en gesproken over een beschaafde uitspraak de *uitvoerige Spreekkonst* van Petrus Montanus uit 1635. Daarin wordt het zeventiende-eeuwse Nederlands fonetisch beschreven. Verder stelt Beheydt dat ook uit het opkomen van Nederlandstalige retorica's de aandacht voor de gesproken taal groot bleek te zijn. Hij geeft nog een paar andere voorbeelden dat er in de zeventiende eeuw ook voor de gesproken taal veel belangstelling is geweest. (Beheydt 2010: 6f)

Er was dus wel aandacht voor de gesproken taal maar er waren – op enige uitzonderingen na – geen pogingen tot normering of selectie in de gesproken taal.

2.2. Standaardisatie van het Nederlands

Van der Sijs geeft een paar voorbeelden van hoe sterk de standaardtaal eigenlijk het product is van taalopbouw. Zij geeft het voorbeeld van het verschil tussen *hen* en *hun*, *waaronder* en *onder wie* dat volgens haar in de spreektaal nooit heeft bestaan. En ook vormen zoals *groter dan* kwamen er in de dialecten nauwelijks voor. Verder is ook de *dt*-spelling in de werkwoordsvormen een kunstmatig product en de /ei/-uitspraak eigenlijk veel onnatuurlijker dan /aai/. Haar commentaar op deze kunstmatige ingrepen in de taal luidt als volgt:

Eeuwenlang moest ieder die zich in taal wilde onderscheiden, zijn eigen taal geweld aandoen en kiezen voor onnatuurlijk, deftig en archaïsch taalgebruik. Let wel: eenheid in geschreven en gesproken taal is een groot goed, maar het ware beter geweest wanneer die eenheid gevonden was in de taal zoals die door de meeste mensen werd gebruikt. (Van der Sijs 2004: 615)

Ik wil nu met behulp van het proces van de standaardiseering volgens Haugen kort schetsen hoe het standaardisatieproces van een taal verloopt. Als de vier fases in het standaardiseringsproces van “dialect” tot “taal” noemt hij selectie, codificatie, elaboratie en acceptatie. De eerste twee fases hebben betrekking op de vorm van een taal en de derde en vierde fase hebben betrekking op de functie van een taal.

- In het begin moet er natuurlijk geselecteerd worden welke varianten van een taal gekozen worden om er een standaardtaal van te maken. Er moet niet alleen op macroniveau gekozen worden – dus welke geografische variëteit normatief zou kunnen zijn – maar ook op microniveau. Dat betekent dat men zich af moet vragen welke naast elkaar voorkomende taalvormen (qua uitspraak, woordkeuze en grammaticale structuren) tot standaardvariëteit kunnen worden verheven. De gekozen variëteit van een taal en de sprekers daarvan genieten daardoor plots meer prestige dan de sprekers van een niet gekozen taalvariëteit. (Haugen 1966: 932ff) Volgens Van der Sijs moest dus bij de standaardisatie van het Nederlands een gezaghebbende minderheid bepalen welke variëteiten zouden worden gekozen. Deze keuzes waren gebaseerd op het traditionele

beschaafde taalgebruik, op het taalgebruik van literaire schrijvers, op een oudere fase van het Nederlands, op analogie of op het Duits. Vaak werd er niet gekozen voor de grootste gemene deler die het makkelijkst zou zijn geweest maar voor *een weinig gebruikte of zelfs 'gekunstelde' variant, een eigengemaakt systeem dat niet wortelde in het levende taalgebruik. De schepping van de standaardtaal was mensenwerk, met alle gevolgen van dien. Somst lijkt het alsof de kleine minderheid, de elite die verantwoordelijk was voor de standaardtaal, deze zo ver van het dagelijkse taalgebruik deed afwijken, dat ze voor de grote massa nauwelijks bereikbaar was.* (Van Der Sijs 2004: 614)

- Na de selectie moeten de normen gecodificeerd worden en in woordenboeken en grammatica's worden vastgelegd. Dat is de codificatie van een taal. Beheydt stelt dat een taalgemeenschap behoefte heeft aan veilige gidsen waarop men zich kan beroepen bij zijn taalgebruik.
- Ook het proces van taalbouw – oftewel functieuitbreiding – is absoluut noodzakelijk bij de standaardisatie van een taal. Het doel is, zoals Beheydt schrijft, om de gecreëerde standaardtaal tot een volwaardige cultuurtaal te maken. Je moet de taal geschikt maken voor alle domeinen van het maatschappelijke leven, zoals de wetenschap, de rechtspraak en de godsdienst. Beheydt stelt dat de standaardtaal voortdurend moet worden bijgesteld en dat daardoor ook de vastgelegde normen veranderbaar zijn:

Aangezien de maatschappij voortdurend in evolutie is, zal ook de taal voortdurend in evolutie zijn en zal er dus een continu proces van taalbouw aan de gang moeten blijven.

(Beheydt 2010 :4)

- Uiteindelijk moet de standaardtaal dan ook door de taalgemeenschap geaccepteerd worden. Dat gebeurt meestal door de invoering van de taal bij de overheid en in het onderwijs of door opname van de taal in de grondwet.

Het huidige ABN – of beter AN, de term “beschaafd” is in de laatste jaren vaak onder vuur komen te liggen – is dus veel jonger dan de Nederlandse dialecten. Vandaag hoort deze benaming ook eerder bij de spreektaal dan bij de geschreven taal. (Stroop 2006: 55)

2.3. Drie fases van het ABN volgens Van der Horst:

Hoewel het ABN een tamelijk recent verschijnsel is, heeft ook het Standaardnederlands al een paar veranderingen kwa sprekers en functie doorlopen zoals duidelijk wordt gemaakt door Joop van der Horst:

Het ABN, het Algemeen Beschaafd Nederlands (ik blijf het hier ABN noemen in plaats van AN omdat de auteur het in zijn tekst ook zo heeft gehouden) bestaat maar net honderd jaar. Van der Horst stelt dat er pas sinds het laatste kwart van de negentiende eeuw overeenstemming is over de norm, waarbij het dan vooral gaat om de norm voor de juiste uitspraak. Deze norm voor de uitspraak kreeg rond 1895 de naam “Algemeen Beschaafd Nederlands” (v.d. Horst 2010: 119)

Hij beschrijft de ontwikkelingen die het ABN heeft doorlopen in de twintigste eeuw. Eerst het chique ABN dat hij plaatst tussen 1900 en 1920, het burgerlijke ABN van 1920 tot 1970 en een derde fase vanaf ongeveer 1970, het democratische ABN. In de eerste fase, het chique ABN, was het aantal sprekers ervan heel klein, ca. twee of drie procent van de Nederlanders die deel uitmaakten van de bovenlaag van de bevolking. Deze mensen woonden vooral in de Hollandse steden. Hun taal was dus een middel om zich van de rest te onderscheiden.

Grote politieke, sociale en demografische veranderingen hadden invloed op de taal. Het leven van de meeste mensen in Nederland veranderde binnen enkele decennia heel extreem door onder andere de leerplicht, het algemeen kiesrecht, meer toegang tot onderwijs, de opkomst van telefoon en radio en de toenemende mobiliteit. Van der Horst stelt dat de toegangspoort tot sociale vooruitgang gelegen is in het spreken van ABN en dat daarom langzaam maar zeker de sociale middenlaag tussen 1920 en 1970 dit soort Nederlands begon te spreken. Daarom kiest hij ook de naam *het burgerlijke ABN* voor deze tweede fase. Daarmee veranderde ook de functie van het ABN. Het was niet meer een onderscheidingsmiddel voor de toplaag van de bevolking, maar een middel van sociale vooruitgang. In deze tijd werd de norm van de taal steeds strenger, normatieve boeken werden niet in twijfel getrokken want over de norm van de taal viel niet te discussiëren.

Vanaf 1970 nam de welvaart, mobiliteit en mondigheid van de burgers verder toe. De democratisering van de samenleving en van het onderwijs groeide. Maar met de verdere opkomst van het ABN ging het niet zo goed. Er bestonden nu verschillende normen naast elkaar. Van der Horst verklaart dit aan de hand van het feit dat de 40 procent sociale middenlaag, die het ABN vanaf de tweede fase gingen spreken, tegenover de 60 procent niet-ABN-sprekers in de minderheid waren. En de andere 60 procent ging nu niet meer zwijgen in het openbare leven. Volgens van der Horst horen we deze mensen nu dagelijks op tv, in scholen of universiteiten. Hij stelt dus dat niet de taal heel sterk verandert, maar eerder het personeel van radio en televisie - er waren nu ook mensen te horen die niet uit de sociale middenlaag afkomstig waren.

Bovendien mag niet worden vergeten dat de strakke ABN-norm die in 1950 bestond, toen maar door een minderheid werd toegepast. De rest van de bevolking werd erbij over het hoofd gezien. Van der Horst noemt de huidige fase van het ABN de fase van het democratische ABN, dat in zijn ogen tamelijk gevarieerd is.

Vandaag is het ABN zijn functie als middel voor sociale vooruitgang kwijtgeraakt. Je kan in Nederland volgens Van der Horst niet veel meer sociaal hogerop komen, het massale sociale klimmen zou nu achter ons liggen. Het enige echte sociale klimmen dat hij vandaag nog ziet is bij de allochtonen in Nederland die dertig jaar geleden geïmmigreerd zijn en nu vaak al hun eigen kleine winkels hebben. Zij sturen hun kinderen naar de middelbare school en hun kleinkinderen zullen al naar de universiteit gaan als ze dat kunnen en willen. Bij de autochtone burgers in Nederland wordt soms in het beste geval nog het sociale niveau van het ouderlijk huis gehandhaafd. Van der Horst is van mening dat er afscheid is genomen van de oude *taalcultuur*, die in het midden van de twintigste eeuw niet meer bestaat omdat er enorm veel veranderd is. (v.d. Horst 2010: 119ff; v.d.Horst 2008: 270ff)

De nieuwe taalcultuur is grondig anders. Hoe anders, dat wordt nog maar weinig beseft.

En die nieuwe taalcultuur is allang aangebroken, al heeft nog niet iedereen het in de gaten. Minder klassieke achtergrond, minder kerk en bijbel, minder academisch, maar anderzijds speelser, vrijmoediger, opener, spannender, kleurrijker, internationaler. (v.d.

Horst 2010: 124)

Het Nederlands is tegenwoordig de bestuurstaal van Nederland, Nederlandstalig België, Suriname, de voormalige Nederlandse Antillen en Aruba. (Van der Sijs 2004: 623) Het Standaardnederlands is in woordenboeken en grammatica's vastgelegd en is de norm voor correct taalgebruik.¹

Ging men tot de twintigste eeuw bij het samenstellen van spellinggidsen, grammatica's en woordenboeken vooral uit van het gewenste, voorgeschreven taalgebruik zo werden deze werken in de twintigste eeuw descriptief. De hedendaagse naslagwerken beschrijven objectief het beschaafde, verzorgde taalgebruik – daarvoor wordt er naar het concrete taalgebruik gekeken. Want er wordt ervan uitgegaan *dat de norm bepaald wordt door het concrete (niet het ideale) taalgebruik van een omvangrijke groep taalgebruikers (...) en niet meer, zoals vroeger, door het taalgebruik van een culturele elite.* (Van der Sijs 2006: 619f) Dat geldt volgens haar trouwens ook voor de opname en acceptatie van nieuwe grammaticale vormen in spraakkunsten. Het enige dat niet expliciet door de taalgemeenschap wordt bepaald is de spelling omdat er sinds 1804 spellingregelingen bestaan, die door worden gevoerd door een kleine groep gezaghebbende en vakkundige personen. Bij iedere spellingherziening wordt rekening gehouden met vaak voorkomende fouten. Want er wordt ernaar gestreefd om regels vast te stellen, die door de Nederlanders makkelijk kunnen worden geleerd. Van der Sijs stelt dat de taalgemeenschap zo een impliciete invloed heeft op de spellingregels. Bij deze voer ik het citaat van één van de redacteurs van de Algemene Nederlandse Spraakkunst uit 1997 aan dat ook Van der Sijs over heeft genomen:

Taalnormen worden namelijk niet door enkele taalkundigen bepaald, zoals veel mensen denken, maar door de taalgemeenschap als geheel

Dus is de houding tegenover onze taal vandaag al een hele andere dan nog een paar honderd jaar geleden.

Ter afsluiting van mijn hoofdstuk over de opkomst van de standaardtaal in Nederland wil ik graag Haugen citeren die een “complete taal” raak omschrijft:

¹ De Nederlandse Taalunie is de officiële instelling voor het AN en houdt zich bezig met de taal zelf, onderwijs in en van het Nederlands. Zij geeft taaladvies en is nog met heel veel meer taken bezig die betrekking hebben op het Nederlands (taalunieversum.org).

A complete language has its formal and informal styles, its regional accents, and its class or occupational jargons, which do not destroy its unity so long as they are clearly diversified in function and show a reasonable degree of solidarity with one another. (Haugen 1966: 932)

3. Dialecten

At all times the standard is threatened by the existence of rival norms, the so-called “dialects,” among its users. It is liable to interference from them and eventually to complete fragmentation by them (Haugen 1966: 931)

Aan het begin van dit hoofdstuk wil ik vooropstellen dat er tussen een taal en een dialect formeel geen verschil bestaat. Ik herinner me hierbij aan het gezegde van Max Weinreich dat ik in de loop van een taalkundig college tegen ben gekomen en dat ook door Van Oostendorp wordt geciteerd: *Een taal is een dialect met een leger en een vloot*. In dit kleine metaforische zinnetje zit heel veel waarheid. Zoals al bij de standaardisatie van het ABN vermeld, is het altijd de prestige of de politieke of economische grootte van een variëteit die doorslaaggevend is voor het algemene gebruik. Benamingen als taal, standaardtaal, dialect, accent, streektaal, sociolect, groepstaal zijn dus nauw verbonden met de taalontwikkeling en de visie erop. Dus is het verschil tussen het ABN en een Nederlands dialect in buitentallige feiten te vinden. Spelling, grammatica en woordkeuze van het Standaardnederlands zijn zoals boven uitgelegd geüniformeerd en worden op school onderwezen, het ABN is dus tot standaard verheven. Het heeft gewoon een andere maatschappelijke positie gekregen dan de dialecten wat resulteert in een verschillende maatschappelijke waardering (Van Oostendorp 2002: 6).

In de Nederlandse spreektaal behielden de dialecten gedurende lange tijd een sterke positie terwijl de standaardtaal slechts werd geschreven. Toen in de negentiende eeuw steeds meer mensen de geschreven standaardtaal gingen leren en gebruiken begon deze als voorbeeld te fungeren voor de gesproken standaardtaal. Tengevolge groeide het verschil in prestige tussen de standaardtaal en het dialect. Het neerkijken op het dialect begon in de grote Hollandse steden – hier had immers de standaardtaal voor het eerst vorm gekregen. De dialecten die het dichtst bij de standaardtaal stonden hadden de laagste status, wat op veel plaatsen nog vandaag geldt (Van der Sijs 2004: 621).

Tot de jaren zestig in de twintigste eeuw keek men volgens Marc van Oostendorp neer op alle taalvariëteiten die afweken van de standaardtaal - men noemde ze afkeurend “plat” (Van Oostendorp 2002: 6f). Het aanzien van dialecten verschilde per regio. In het noorden keek men veel meer neer op de dialecten dan in het zuiden. Tijdens de zestiger jaren kwam het tot grote maatschappelijke veranderingen. De tolerantie voor verschillende manieren van uitspreken en woordkeuze, voor informeel taalgebruik en dialect groeide. De verschillen tussen geschreven en gesproken taal werden kleiner. In de jaren zeventig van de twintigste eeuw kwam het tot een “dialectrenaissance” zowel voor de plattelandsdialecten als ook voor de stadsdialecten. Er waren popgroepen die in dialect zongen, er verschenen veel boeken in en over het dialect en ook in cabaretvoorstellingen werden stadstalen gebruikt om een groot publiek te bereiken. De politiek heeft deze aandacht voor streektaalen en dialecten uiteindelijk overgenomen. De dialecten kregen steun van regionale en landelijke overheden. Overigens is de dialectrenaissance in de tijd van de beginfase van het democratisch ABN te plaatsen, dat ik onder 2.3. heb beschreven in het kader van de drie fases volgens van der Horst. Omdat het ABN niet meer nodig was om sociaal te klimmen hoefde je als je dialect ging praten minder bang te zijn dat je misschien als gevolg hiervan als onbeschaafd werd gezien.

Vousten constateert desondanks dat de Nederlandse dialecten – opgevat als een zelfstandig taalsysteem van maar één plaats – aan het verdwijnen zijn. Door de toegenomen mobiliteit in ruimtelijk en sociaal opzicht – onder andere door de invloed van de media – groeien ze meer in de richting van het Standaardnederlands. Volgens hem

maken ze ruimte voor het ontstaan van regionale dialecten of regiolecten (Vousten 1995: 1).

Sinds 1984 bestaan verschillende streektaalfunctionarissen, onder andere voor het Gronings, het Drents, het Overijssels, het Stellingwerfs, het Zeeuws en het Limburgs. Het Limburgs werd bijvoorbeeld in 1997 zelfs als regionale taal erkend. In de jaren negentig werd het zelfs normaal om in internet- en sms-conversaties geschreven spreektaal te gebruiken. Ik ben er zeker van dat dat de meeste mensen zich er zelf ook terugvinden als het gaat om het gebruiken van afkortingen in e-mails of sms-berichten – in welke taal dan ook. Daarboven ontstonden er sommige nieuwe groepstalen, waaronder jongerentaal, studententaal, yuppietaal, homotaal. Een bijzondere vorm van jongerentaal, die in Nederland op is gekomen in de jaren 90 is straattaal – een groeptstaal van jongeren in de grote steden. Deze jongerentaal is een mengtaal met Nederlands als basis, die aangevuld wordt met woorden uit het Engels en andere talen zoals Sranan, Arabisch, Turks en Papiaments (Van Oostendorp 2002: 8f). Op dit taalverschijnsel zal ik dieper ingaan in hoofdstuk 6 over straattaal.

Aanvullend heb je nog andere Nederlandse variëteiten of groepstalen die zijn gebaseerd op de algemene omgangstaal en soms op een dialect zoals vaktalen, het Bargoens, dat vooral door arme Duitse Joden naar Nederland werd gebracht, Etnisch Nederlands en Indisch Nederlands. (De Vries, Willemyns, Burger 2003: 198ff)

Met betrekking tot de maatschappelijke waardering van dialecten en standaardtaal wil ik een citaat aanhalen dat deze goed omschrijft:

De definiëring welke taal ,beschaafd' is en welke ,vulgair', ,ruw' of ,boers' is een maatschappelijke kwestie, meer dan een linguïstische: vanuit een linguïstisch perspectief zijn talen (dialecten) niet inferieur of superieur ten opzichte van elkaar. Talen zijn ook meer dan passieve communicatiemiddelen; ze weerspiegelen niet alleen sociale werelden, ze structureren die ook. (De Pater 1992: 22)

Zo wordt al snel duidelijk dat het bij dialectonderzoek vaak gaat om subjectieve meningen van individuen.

Daarom is er sinds de jaren zeventig ook sociaal-psychologisch onderzoek binnen de sociodialectologie. Van bijzonder belang zijn daarbij de taalattitudes tegenover dialect en standaardtaal. Volgens Vousten krijgt de standaardvariëteit van een taal over het algemeen meer status toegekend dan dialectvariëteiten. (Vousten 1995: 9) Over dit feit zal ik het onder 4.2. nog hebben als ik het imago van het Rotterdams ga bespreken.

3.1. Taalattitudes

Ik wil bij de taalattitudes nog het theoretisch model van Brown aanhalen. De sociaal-psycholoog heeft het over twee normen – de status- en de solidariteitsnorm – die verantwoordelijk zijn voor de sociale interactie tussen mensen. Deze onderlinge relaties zijn bepaald door bepaalde aspecten. Brown is van mening dat mensen die iets gemeenschappelijk hebben, elkaar bijgevolg beter zouden begrijpen en elkaars gezelschap zouden zoeken en dat mensen die niet op elkaar lijken niet veel met elkaar willen interageren (Brown 1965: 73).

Deze gelijkenis kan je ook overbrengen op het aspect van het taalgebruik. Als mensen zich qua status willen onderscheiden van een andere groep of klasse dan ligt het voor de hand dat hiervoor niet slechts de van Brown vermeldde symbolen zoals bepaalde geheime “handshakes”, begroetingen of geld geschikt zijn. Ook het taalgebruik is er een passend middel voor.

In dit verband wil ik verder E.B. Ryan vermelden die 1979 in zijn artikel *Why do low prestige varieties persist?* stelde dat de Standaardtaal meer statuswaarde zou hebben en de niet-standaardvariëteit daarentegen over meer solidariteitswaarde zou beschikken. Vousten concludeert daaruit als volgt:

De standaard-variëteit bezit een hogere statuswaarde, terwijl de niet-standaardvariëteit een hogere solidariteitswaarde bezit. In veel onderzoek naar taalaattitudes tegenover

dialect en standaardtaal bleek deze discrepantie naar voren te komen. Dialect wordt over het algemeen hoger gewaardeerd op de solidariteitsdimensie (met kenmerken als sympathiek, gezellig, gevoel voor humor e.d.), terwijl de standaardtaal hoger gewaardeerd wordt op de statusdimensie (met kenmerken als intelligent, zelfverzekerd, ambitieus e.d.). (Vousten 1995: 9)

De standaardtaal is dus weliswaar meer of minder een statussymbool geworden maar er is ook een reden dat de dialecten nog bestaan. Mensen gebruiken hun taal niet slechts om in de wereld vooruit te komen. Voor velen blijft het dialect de band met het eigen dierbare zoals de afkomst, de geboortestreek, de tradities waarmee men van jongs af vertrouwd is. Het dialect is dus een symbool van de eigene culturele identiteit (De Vries, Willemyns, Burger 2003: 172)

3.2. Stadsdialecten

In Nederland worden er talrijke dialecten gesproken – zowel in de steden als natuurlijk ook op het platteland. Ik beperk me in deze scriptie echter tot het fenomeen stadsdialecten, en dan met name tot het dialect van Rotterdam. Eerst wil ik er de vraag nagaan waar we het eigenlijk over hebben als we spreken van een stadsdialect, ook al ben ik me er van bewust dat het moeilijk is om een voor alle steden geldige definitie te geven.

Van Hout vermijdt dit probleem als volgt:

Welbewust vermijd ik een nadere omschrijving van wat een stadsdialect nu eigenlijk is. Naar mijn overtuiging heeft het ook weinig zin om een sluitende definitie te willen geven. In feite zou het beter zijn te spreken van onderzoek naar de relatie tussen taal en omvangrijke, complexe samenlevingsvormen. Ten eerste verschillen moderne steden van hun oude voorgangers. Ten tweede is in de moderne tijd sprake van urbanisatiecomplexen. Een voorbeeld bij uitstek is de Randstad. (cf. Musterd & De Pater 1992). (Van Hout 1992: 49)

De hieronder aangehaalde poging tot uitleg van het fenomeen *stadsdialect* van Goossens vind ik desondanks begrijpelijk en van toepassing voor mijn verder onderzoek met betrekking tot het dialect van Rotterdam:

Inwoners van een stad voelen zich volgens Goossens als een gemeenschap en om deze ondanks hun vaak verschillende herkomst tot uiting te brengen spreken ze een relatieve homogene taal – een stadsdialect. Goossens hield zich in zijn artikel in *Taal en Tongval* bezig met het onderwerp stadsdialecten en stelt dat de realisatie van stadsdialecten een weerspiegeling is van een collectief gedrag van mensen van een stad. Dit zou hetzelfde zijn als het gedrag dat individuele sprekers, die deel uitmaken van een netwerk van elkaar overlappende groepen, op kleine schaal zouden vertonen. Het individu wil zich assimileren, solidariseren of afzetten tegen bepaalde groepen door zijn taalgebruik. Door te proberen om zich af te zetten, te solidariseren of te assimileren komt er een voortdurende beweging in de taal. Als je je assimileert aan een andere groep sprekers vervang je oude taalgewoontes door nieuwe taalgewoontes, die weliswaar reeds bestaan maar tot dan slechts door een andere groep worden gebruikt. Als je je afzet tegen een groep dan voer je vernieuwingen in de taalgebruik in en probeer je anders te spreken dan deze andere groep – of je stoot iets nieuws af, dat bij een andere groep is opgekomen. Een stedelijk dialectennetwerk ontstaat (naast een sociolinguistisch netwerk) op deze beschreven manier als zich de inwoners van een stad collectief zo gedragen. (Goossens 1992: 30)

De positie van de stadsdialecten is volgens van Oostendorp tegen het einde van de negentiende eeuw radicaal veranderd. Naast de tegenstelling tussen stad en platteland ontstonden er toen ook sociale tegenstellingen binnen de steden zelf. Door de industrialisatie zijn er veel mensen van het platteland naar de stad vertrokken waar een vermenging plaatsvond van de plattelandse dialecten met de stedelijke dialecten. Het gevolg daarvan waren groepstalen of sociolecten van de arbeiders. Hieruit zijn ook de huidige stadstalen zoals het Amsterdams, Haags, Utrechts en het in mijn scriptie nader belichtte Rotterdams voortgekomen.

Voor de stadsdialecten van de Randstad schuiven steeds meer toe naar de standaardtaal. Op het moment wijken ze er vooral nog in klank van af, qua zinsbouw zijn

er bijvoorbeeld bijna geen verschillen ten opzichte van het Standaardnederlands – tenminste geen verschillen die de mensen bewust waar zouden nemen. Voor Van Oostendorp is dat een reden waarom ze tegenwoordig ook wel ‘accenten’ worden genoemd. De zuidelijke stadstalen, in het bijzonder het Maastrichts, Roermonds, Venloos en Sittards, verschillen sterker van de standaardtaal, hoewel ook deze zich steeds meer in de richting van de standaardtaal bewegen. De zuidelijke stadstalen werden altijd door alle lagen van de bevolking gesproken en zijn nooit het sociolect van een bepaalde klasse geweest. Van Oostendorp concludeert dat ze zich daarom misschien langer apart hebben kunnen houden van de standaardtaal (Van Oostendorp 2002: 8)

3.2.1. Studie over stadstalen in Stockholm van Allan Pred

De Pater schrijft in zijn artikel *Dialecten en Stadstalen* dat de moderne dialectologie vooral aandacht zou besteden aan de bepaaldheid van taal door klasse, leeftijd, generatie en sekseverschillen en niet zo zeer aan ruimtelijke invloeden. Hij beschrijft een sociaal-geografische studie *Lost Words and Lost Worlds* (1990) van Allan Pred waarin de stadstalen in Stockholm onderzocht werden.

Pred bestudeerde het laat negentiende-eeuwse Stockholm, dat aan het einde van het vorige eeuw zo hard groeide dat de bevolking tussen 1875 en 1900 verdubbelde. Omdat er zoveel migratie is geweest, was in 1890 meer dan de helft van de Stockholmers ergens anders geboren. Keer op keer hebben de nieuwkomelingen elementen uit het lokale dialect van Stockholm overgenomen. Er waren toen grote verschillen in taalgebruik – dokwerkers hadden een eigen taal en daardoor een eigen identiteit geconstrueerd en ook andere groepen in de maatschappij gebruikten hun taal als afgrenzingsmiddel om de eigene “wij-positie” te onderscheiden van de “zij-positie” van de anderen. De woorden en uitdrukkingen van het toenmalige Stockholm die betrekking hadden op vroegere leefwerelden en sociale groepen bestaan vandaag de dag niet meer. Maar het voorbeeld van Preds studie toont heel mooi hoe je taal altijd moet benaderen vanuit een sociaal-economische en politieke context van plaats en tijd. De trefwoorden in verband met taal zijn in dit verband macht en machtsongelijkheid, sociale scheidslijnen tussen groepen en identiteit van en cohesie binnen groepen. De Pater vraagt zich echter af, of de stelling

“wie de taal beheerst, beheerst in zekere mate ook die sociale wereld die door taal gestructureerd wordt” die voor het verleden wel op ging, ook voor het heden geldig is. (De Pater 1992: 18ff).

Het is echter moeilijk om de mechanismen en patronen te achterhalen die het taalgebruik van verschillende groepen bepalen. Dat blijkt ook uit Paters afsluitend citaat van zijn artikel:

“Sociaal-geografen hebben over het algemeen (stads)talen genegeerd en empirisch onderzoek is vrijwel niet voorhanden. Duidelijk is slechts dat dergelijk onderzoek terdege rekening moet houden met het feit dat (stads)talen alles te maken hebben met macht en onmacht, minderheid en meerderheid, tolerantie en repressie”. (De Pater 1992: 25)

In ieder geval is het wél zo dat mensen hun taal adequaat aan een situatie aan kunnen passen. Want op kantoor zullen de meeste mensen waarschijnlijk een beetje anders praten dan thuis of in de kroeg. Daarover lees je onder andere in de inleiding van *Nederland Meertalenland*:

Of mensen nu meerdere talen, dialecten, of een combinatie van beide spreken: we noemen ze allemaal tweetalig want de term ‘tweedialectig’ bestaat niet eens. Sprekers weten zelf heel goed of ze één of twee variëteiten gebruiken, of het nu om talen of dialecten gaat. Het zijn voor de sprekers echt twee verschillende systemen, die in verschillende situaties en omgevingen, met verschillende gesprekspartners en voor verschillende onderwerpen kunnen – en vaak zelfs moeten worden gebruikt. (Nortier 2009: 13)

Nortier beschrijft dus dialectsprekers als meertalig omdat het bij een dialect ook gaat om een eigen taalvariëteit met eigen functies. In het volgende gedeelte zal ik het taalsysteem en andere gegevens van het Rotterdams nader omschrijven.

4. Rotterdams

Nederland is eeuwenlang een toevluchtsoord geweest voor groepen mensen die er hun eigen taal en cultuur mee naartoe hebben genomen. Het waren vooral mensen uit de omringende landen maar ook Portugezen en Oost-Europese Joden of mensen uit de voormalige Nederlandse koloniën. De redenen voor migratie waren soms economisch en soms waren de mensen ook vluchtelingen. De Nederlandse woordenschat werd beïnvloed door deze grote groepen migranten. Er zijn bijvoorbeeld ook in het Standaardnederlands woorden van Jiddische oorsprong te vinden zoals *mazzel*, dat voortkomt van *mazzel tov* en *geluk* betekent of *tof* dat komt van *tov* en een synoniem is voor *goed*. Maar ook het Frans heeft er zijn sporen nagelaten met woorden zoals *faillissement*, *interessant* of *entree*. (Nortier 2009: 13f)

Rotterdam is dus als havenstad al van oudsher een smeltkroes geweest van mensen uit de hele wereld. Deze mensen hebben hun taal meegenomen naar de stad aan de Maas. Het gaat hier voornamelijk om immigranten uit alle delen van Nederland zoals Zeeland, Brabant enzovoort maar ook uit Turkije, China en alle andere mogelijke landen. Het is dus geen verrassing dat de taal van Rotterdam heel sterk beïnvloed is door buitenstaanders. Het is echter moeilijk een vaste taalgrens rond Rotterdam te trekken. Waar begint het Rotterdams en vanaf waar hebben we het met een ander dialect te maken? Rond de stad hoor je ook nog mensen op bijna dezelfde manier praten; de taal verandert slechts langzamerhand hoe verder je van Rotterdam weg gaat. (Van Oostendorp 2002: 16)

4.1. “Oud Rotterdams”

Zoals ook Oudenaarden in *Wat zeggie? Azzie val dan leggie!* met een citaat laat zien, kun je aan de hand van de roman *Pieter Maritsstraat 7* van P.A. Begeer, een Rotterdamse onderwijzer, proberen te achterhalen hoe er voor de Tweede Wereldoorlog in Rotterdam-Zuid werd gesproken. Ik geef hier maar een klein deel van het citaat weer

waarin in wordt gegaan op de internationale bevolking van de Afrikaanderwijk en hun taal, die voor het boek van Begeers model stond.:

Dialecten hoorde men er niet; ze konden zich in hun veelheid niet handhaven en losten zich op in een Nederlands van opmerkelijk zuivere uitspraak. Alleen de zware, oorspronkelijke Feyenoordse ij-klank bleef, door alle nieuwe bewoners in haar sappige, ronde volheid overgenomen. De klank scheen als een symbool voor die mensen, afkomstig van het land; hun laatste verbindingsrest met de aarde, nu zij stedeling waren geworden. De dialecten verdwenen, maar er was onder de jeugd een opgetogen voorliefde voor humoristische, plastische nieuwvormingen en voor vreemde woorden met exotische, heldere klanken en onhollands rythme. Dat was de machtige invloed van de haven en haar avontuurlijk internationalisme; (Oudenaarden 1999: 19)

Oudenaarden merkt echter op dat dit *Nederlands van opmerklijk zuivere uitspraak* plaats zou maken voor *het zuiverste Rotterdamse dialect*.

Het Rotterdams heeft desondanks een eigen klank en kleur, die ten dele nog steeds oer-Hollands is en door de tijd heen niet zo heel veel veranderd is. Er bestaan dialectopnames uit de jaren dertig van de twintigste eeuw waarop oude Rotterdammers te horen zijn. Op deze opnames kun je vandaag de dag nog precies herkennen dat ze uit Rotterdam kwamen. Zij gebruikten dezelfde eigenaardigheden van de Rotterdamse tongval die je ook nu nog hoort en hadden de typische intonatie, die in de rest van Nederland zo zangerig wordt gevonden (Van Oostendorp 2002: 16).

4.2. Imago

In Nederland bestaat er al heel lang een verschil tussen de stadsdialecten en de dialecten die op het platteland worden gesproken. Op het platteland gebruikte iedereen dialect – zelfs de burgemeester en de pastoor spraken er plat. In de stad was dat echter niet zo. Dialect was en is er meer iets voor de lagere klassen. Wie maatschappelijk meer aanzien wilde bereiken probeerde zo weinig mogelijk dialect te spreken. Het Rotterdams werd

altijd al beschouwd als de taal van de arbeiders. Van Oudenaarden stelt zelfs dat wie er bewust Rotterdams praat en er trots op is, over het algemeen ook trots is op zijn arbeidersachtergrond. De meeste Rotterdammers zouden het platte Rotterdams als een mindere soort Nederlands zien en mensen die het spreken wat dommer en onbeschaafder vinden (Van Oostendorp 2002: 18). Ook de auteurs van *Het verhaal van een taal* stellen het volgende:

Stadsdialecten worden vooral gebruikt door sprekers uit de lagere klassen in de grote steden van – vooral – de Randstad. (De Vries, Willemyns, Burger 2003: 174)

Bij het process van de standaardisering van een taal moeten zoals reeds vermeld altijd eerst bestaande taalvarianten gekozen worden en andere varianten worden verworpen. Opmerkelijk ten aanzien van het Rotterdams is in dit verband dat taalverschijnselen die kenmerkend waren voor het Hollands in de Renaissance niet in het AN op werden genomen omdat ze te onbeschaafd werden gevonden. Voorbeelden voor deze woorden zijn onder andere *deur, veur, meugen, zeun* die ruimte moesten maken voor de beschaafde varianten *door, voor, mogen, zoon of of, rot, docht, brocht, leggen, speulen* die vervangen werden door *af, rat, dacht, bracht, liggen, spelen* (Rem 2006: 207)

Van Oostendorp stelt dat het Rotterdams *wel degelijk een eigen klank en een eigen kleur heeft die op sommige punten oer-Hollands en waarschijnlijk in lange tijd nou ook weer niet zo gek veel veranderd is* (Van Oostendorp 2002: 16).

Op pagina 35 schrijft hij bovendien dat je in het Standaardnederlands en in veel andere dialecten bijvoorbeeld de *a* in het woord *Rotterdam* ook als zodanig uit zou spreken. Maar niet in het Rotterdams waar je in plaats van *–dam* dan *–dom* zegt omdat je bij zo een langmondige uitspraak in plaats van *a* een *ò* krijgt. Voor mij lijkt dit verschijnsel sterk op de als onbeschaafd geziene Hollandse *o-varianten* die ik hierboven heb vermeld en die werden vervangen door de varianten met een *a*.

Misschien is het gewoon zo dat de reputatie van het Rotterdams en zijn uitspraak, die volgens Van Oostendorp dus nog soms een beetje oer-Hollands klinkt, onder andere om deze reden, die nog dateerd uit de Renaissance, door velen als onbeschaafd op wordt gevat. Ook al zijn mensen zich deze reden misschien zelf niet eens bewust.

Voordat ik verder in ga op het cliché van de Rotterdammers en hun taal geef ik een citaat weer van Jan Eykelboom uit 1984, waarover Van Oostendorp schrijft dat bijna iedereen die iets over het Rotterdams wilde zeggen, het heeft geciteerd. Maar om die reden is het niet minder sprekend:

De man in het café bekeek de voorpagina van het ochtendblad en barstte toen uit in een volzin die twee vloeken en drie dodelijke ziektes bevatte. Afgezien van zijn accent was dus al meteen duidelijk dat het hier een geboren en getogen Rotterdammer betrof. (Van Oostendorp 2002: 67)

Het Rotterdams heeft dus een bepaald imago dat onder andere samenhangt met het imago van de Rotterdammer zélf. Deze is vermeend volks, rondborstig, gezellig en rechtvoor-zijn-raap. In de reclame wordt hij meestal als betrouwbaar en nuchter voorgesteld. Ook kun je volgens Van Oostendorp allerlei waarheden kwijt in het rauwe Rotterdams, die in het Standaardnederlands of in andere dialecten als veel aanstootgevender zouden worden beschouwd (Van Oostendorp 2002: 19). Hiertoe stelt hij op pagina 67:

Het Rotterdams wordt grof gevonden omdat degenen die het spreken grof worden gevonden, 'botmuylen'.

Het Rotterdams wordt dus algemeen als de taal van de arbeiderswijken gezien en als zoveel mogelijk verschillend van de Standaardtaal. Maar in de arbeiderswijken spreekt men inmiddels een heleboel andere talen dan het Nederlands. Je hoort er Turks, Papiaments, Marokkaans en Sranan. Dus is ook dit beeld aan het veranderen. Natuurlijk kun je nooit voor alle mensen spreken en zijn er zeker ook mensen die plat Rotterdams spreken die wetenschapper of directeur zijn en sommige Rotterdammers zijn misschien helemaal niet gezellig. Maar het cliché blijft toch hardnekkig plakken aan de taal en de mensen uit deze stad aan de Maas.

Podiumdichter Jules Deelder wordt vermeld als vertegenwoordiger van het Rotterdamse accent en een voorbeeld voor eventueel toegenomen tolerantie tegenover het Rotterdams. Volgens de Vries, Willemyns en Burger is hij *een van de artiesten van wie de stadse tongval een deel van hun populariteit uitmaakt* en ook in de door mij gevoerde interviews komt zijn naam weer terug.

4.3. Kenmerken

Voorafgaand aan de beschrijving van de kenmerken van het Rotterdams wil ik opmerken dat het Rotterdams vooral een spreektaal is. Er bestaat geen “juiste” manier om het op te schrijven en er blijkt ook niemand behoefte aan te hebben. Als er iets in het Rotterdams wordt geschreven dan bedenken de mensen zelf hoe ze het op willen schrijven. Voor zakelijke correspondentie bestaat er immers nog de standaardtaal (Van Oostendorp 2002: 20).

De taal van Rotterdam wordt teweeg gebracht door de combinatie van specifieke woorden, klanken, stembuigingen en zinsconstructies (Van Oostendorp 2002: 40) zoals ik in het volgende gedeelte zal laten zien.

In *Het verhaal van een taal* wordt er op pagina 184 met één kort zinnetje een korte samenvatting van de meest essentiële kenmerken van het Rotterdams gegeven:

In het Rotterdams ('Rjottejdoms') vallen de kelige r op en de tweeklank aai voor ei of ij (jaai voor jij), maar vooral de zinsmelodie, vaak aangevuld door het woordje 'dan' aan het einde van de zin (Kommie uit Rotterdam dan?)

Er zijn nog heel wat bijzonderheden van het Rotterdams die door Oudenaarden en Van Oostendorp in hun boeken worden verklaard en op sommige van deze aspecten zal ik onderaan ingaan:

4.3.1. De Klanken en de uitspraak

Over de Rotterdammers wordt zoals reeds vermeld gezegd dat ze met een lange mond spreken in tegenstelling tot de breedmondige dialecten – bijvoorbeeld het Amsterdams. Daarom wordt de laatste deel van Rotterdam in het langmondige Rotterdams ook als –*dom* uitgesproken - in tegenstelling tot het Standaardnederlands en veel andere dialecten waar het –*dam* blijft. Bij zo’n langmondige uitspraak heb je de mondhoeken dicht bij elkaar en de kaken worden ietsje wijder opengesperd. Dus krijg je dan in plaats van *à* een *ò*. Van Oostendorp noemt de geschiedenis van het Hollands “*een eeuwigdurende strijd tussen langmondig en breedmondig praten*” Hij geeft ook toe dat deze strijd vooralsnog onbeslist is (Van Oostendorp 2002: 35).

De klanken van een dialect zijn het grootste en opmerkelijkste verschil tussen het Standaardnederlands en het Rotterdams. Dus zit het speciale van het Rotterdams vooral in de manier hoe zinnen en woorden uit worden gesproken, want buitengewoon veel eigen woorden of zinsconstructies zijn er niet. De meeste woorden die op het eerste gezicht typisch Rotterdams lijken zijn geleend uit andere talen. (Van Oostendorp 2002: 21f) Dat is trouwens een feit dat een belangrijke rol speelt in mijn onderzoek naar het Rotterdams.

In de Rotterdamse uitspraak smelten de *t* en de *j* in woorden zoals *katje* samen. Rotterdammers spreken het woordje niet uit als k-a-t-j-e, maar als k-a-tj-e. En deze –*tj*- lijkt erg op de zachte g uit het Limburgs en het Brabants. Die klank hoor je ook op de Zuid-Hollandse eilanden en in Zeeland. Van Oostendorp stelt dat hij daar misschien ook vandaan komt omdat er aan het begin van de twintigste eeuw heel mensen uit deze streken naar Rotterdam zijn geïmmigreerd (Van Oostendorp 2002: 27).

Verder valt er in het Rotterdams de uitspraak van de stomme *e* aan het einde van woorden op zoals *horen*, *komen* en *werken*. De *e* wordt aldus Van Oostendorp meer als

een *i* uitgesproken. Dus wordt *horen* bijvoorbeeld tot *hori**h*. In woorden als *vogel* en *lepel* maken Rotterdammers dan weer een meer *oh*-achtige klank. Want voor een *l* wordt de stomme *e* dan als een *oh* uitgesproken (Van Oostendorp 2002: 29f).

De uitspraak van een Nederlandse *oo* in de meeste Rotterdamse woorden is *au* – dus *baut*, *laupen*, *gewaun*, *graut*. Er zijn maar weinig woorden waarin de *oo* kort uit wordt gesproken. Andere voorbeelden van een Rotterdamse uitspraak zijn bijvoorbeeld voor *weten*, *koken* en *leuke* - *weite*, *kouke* en *luike* (Van Oostendorp 2002: 32).

Een bijzonder opvallend verschijnsel wat betreft de uitspraak in het Rotterdams is de *[r]*. In Rotterdam heb je twee *r*-en die allebei anders uit worden gesproken. Van belang is hier dat de trillende-tongpunt-*r* in Rotterdam nooit wordt gevormd. De Rotterdamse *r* zit achterin de keel. Van belang is of de *r* vlak voor een klinker staat of niet. Als je dit fenomeen toelicht aan de hand van de naam van de stad zelf dan rol je de eerste *r* in *Rotterdam*, dat voor een klinker staat licht – meestal doen dat de mensen door hun huig te laten trillen. De tweede *r* wordt door Van Oostendorp als veel vloeiender beschreven. Hij heeft hem daarom ook als *[j]* opgeschreven in het woordje *Rottejd**om*. Achter dit fenomeen zit ook weer een systematiek. Want het is het makkelijkste bij het praten als de klinkers en medeklinkers zich regelmatig afwisselen, wat bijvoorbeeld een reden is om *da* *nie* te zeggen. Omdat de eerste *r* in Rotterdam dus voor een klinker staat moet het zich zo sterk mogelijk ervan onderscheiden en wordt zo medeklinkerachtig mogelijk uitgesproken. Omdat de tweede *r* echter tussen een klinker en een medeklinker staat klinkt het beter als je de *r* de voorafgaande klinker op laat gaan en *Rottejd**om* zegt. (Van Oostendorp 2002: 34)

4.3.2. Merktiede en speeldiede

Een vaak voorkomend verschijnsel in het Rotterdams zijn bijvoorbeeld vormen zoals *merktiede* en *speeldiede* in plaats van *merktedie* en *speeledie*. Dat komt daardoor dat *speeledie* als één woord zou worden opgevat. Een drielettergrepig woord in het Standaardnederlands heeft vaak een “volkomen” klinker in de tweeder lettergreep en in

de laatste een “onvolkomen” klinker. Om zich daaraan aan te passen verwisselen de klinkers van plaats. Verdere voorbeelden ervoor zijn *Gistere beldiede nog op voorie of merktiede dat dan niet?* (Oudenaarden 1999: 34).

Van Oostendorp schrijft over deze bijzonderheid in de woordvorming, dat normaal gesproken in een taal het ene woord niet binnen het andere kan dringen en stelt dat dit verschijnsel iets te maken heeft met klemtoon. Want vooral Rotterdammers zouden de klemtoon graag op de één na laatste lettergreep van het woord leggen. Dus zeggen ze bijvoorbeeld in plaats van *página página* en in plaats van *normáliter* zeggen ze *normalíter*. Maar in *beldedie* kun je de klemtoon niet volgens deze voorkeur leggen. Want de voorlaatste lettergreep heeft als *de* een stomme *e* als klinker, en zo’n stomme *e* wordt nooit beklemtoond. Maar als je *beldiede* zegt heb je in de voorlaatste lettergreep een *ie* zitten die je goed kan beklemtonen. (Van Oostendorp 2002: 46f).

Zoals reeds vermeld wordt de Rotterdamse intonatie elders als heel zangerig bevonden. Marc van Oostendorp is zelf van mening dat dat komt door de vergelijking met de standaardtaal.

Het Rotterdams lijkt volgens hem ietsje meer op het Engels, waarin de tonen ook sterker naar beneden en vooral naar boven uit worden gesproken. In plaats van alleen maar aan het eind van een vraag een toon omhoog te gaan zoals dat in het Standaardnederlands wordt gedaan, plakt de Rotterdammer nog een woordje aan de zin vast en gaat daarbij om nog tenminste anderhalve tonen omhoog. Opmerkelijk is dat ook na kleine vraagtoevoegingen zo’n sterke steiging wordt gemaakt. Voorbeelden voor zulke toevoegingen zijn *(niet) dan?* en *is toch zo?* Wie dus lekker Rotterdams wil klinken moet dus een paar van deze woordjes aan het eind van zijn zinnen plakken en zijn stem laten stijgen meent Van Oostendorp. Hij moet echter ook toegeven dat er helaas nooit wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar de verschillen in intonatie van de verschillende stadsdialecten. Hij verklaart dat mede door de lage status van het Rotterdams. Het is nooit de taal van taalgeleerden geweest maar eerder van de lage klassen, hoewel talrijke taalkundigen zijn geboren in Rotterdam. Een andere verklaring

zou kunnen zijn dat het door de Rotterdammers nooit nuttig werd bevonden om de eigen taal te bestuderen (Van Oostendorp 2002: 36f).

4.3.3. –je, -ie, -die en –tie

Marc van Oostendorp toont aan de hand van de sjibboletachtige zin “*Kejje da nie hor`h dan? Ik komp gewaun aut Rottejdom.*” wat de talige eenheden van het Rotterdams zijn (Van Oostendorp 2002: 25ff). In plaats van het Standaardnederlandse *kun* gebruikt de Rotterdammer dus *ken* en verbindt dit woordje ook nog met het achteraanvolgende *je*. Dus wordt het Standaardnederlandse *kun je* in het Rotterdams tot *kejje*. Het vervangen van *je* door *ie* is in Rotterdam heel gebruikelijk.

Mevrouw G. De Wilde-van Buul heeft in 1941 in het Tijdschrift voor Taal en Letteren een artikel geschreven over de woordjes –*je*, –*ie*, –*die* en –*tie* en hun verschillende functies in het Rotterdams. In de spreektaal vormen deze woordjes een geheel met het voorafgaande woord (Oudenaarden 1999: 29ff).

Dit geheel vormen ze of

- als persoonlijk voornaamwoord van de tweede persoon enkelvoud na werkwoorden, voegwoorden en voorzetsels, als onderwerp en meewerkend of lijdend voorwerp
- als wederkerend voornaamwoord
- of als bezittelijk voornaamwoord

Mevrouw De Wilde kwam dus al in 1941 tot de gevolgtrekking dat zich –*ie* in het Rotterdams heel sterk bleek te ontwikkelen.

In de daaropvolgende literatuur over het Rotterdams schrijft Van Oostendorp dat het het Rotterdams pas uniek maakt dat je niet alleen maar *hebbie* kunt zeggen maar ook *maakie* of *verveelie je niet*. In het Rotterdams kun je –*ie* achter elk willekeurig werkwoord plakken.

Met de betekenis *hij* kun je wederom *-tie* of *-die* achter elk werkwoord plakken. Of je voor *-tie* of voor *-die* kiest heeft te maken met het verschil tussen *d* en *t*, de *d* is stemhebbend en de *t* stemloos. Als het woord nu op een stemloze klank eindigt dan plak je *-tie* achteraan, eindigt het op een stemhebbende klank dan neem je *-die*. Dus heet het *kon-die*, *wil-die*, *zei-die* en *loop-tie*, *dach-tie* en *kus-tie*. De laatste tijd zeggen steeds meer mensen *-ie* in plaats van *-tie* – dus zeggen ze *kon-ie*, *wil-ie*, *dach-ie*. Van Oostendorp stelt dat dit daardoor komt dat *-ie* in de rest van Nederland in informeel spraakgebruik gebruikelijker is en de Rotterdammers zich er aan aan zouden passen. (Van Oostendorp 2002: 49)

Van Oostendorp verklaart het verschijnsel van het afwisselen van *-ie* en *-je* ermee dat een Rotterdammer nooit onmiddellijk na een klinker of helemaal aan het begin van een zijn *-ie* in plaats van *-je* zou zeggen. Geen mens zou er volgens hem *zie-ie* zeggen in plaats van *zie je*. Hij is van mening dat de mensen ernaar zouden streven om klinkers en medeklinkers regelmatig te laten afwisselen.

Evenwel bestaat bij sommige woorden het gevaar dat je de tweede en derde persoon mannelijk enkelvoud (jij en hij) makkelijk met elkaar kan verwarren. Het gaat hier om de werkwoorden wiens stam eindigt op een klinker plus *-d* en *-t*. Dus wordt in deze gevallen in de derde persoon *-ie* gebruikt, zoals in *mottie*, *heettie*, *battie* etc. en wordt voor de tweede persoon nog steeds *-je* behouden, zoals in *motje*, *heetje*, *schudje* etc. De Wilde heeft nog een paar andere complexe uitzonderingen beschreven waarbij je in het Rotterdams *-je* in plaats van *-ie* aan een woord hangt, maar deze zijn zeldzaam (Van Oostendorp 2002: 26).

Voor het verschil tussen de *v*- en de *f*-klank is het in het Rotterdams belangrijk om een onderscheid te maken tussen stemhebbende en stemloze klanken. Het verschil tussen de man die een cadeau geeft en de man die een cadeau krijgt wordt alleen uitgedrukt door een stemhebbende en een stemloze klank: *Die man geefie een presentje* (de man is

degene die het cadeau geeft) en *Die man gevie een presentje* (de man krijgt het cadeau) (Van Oostendorp 2002: 49f).

Bij de verkleinwoorden in het Rotterdams wordt *-ie* als achtervoegsel gebruikt. Na de letters *-k*, *-f*, *-s* en *-p* is *-ie* de gewone vorm van het diminutief. Dus zegt men in Rotterdam *boekie*, *bakkie*, *kerrekie*, *grafie*, *turrefie*, *nefie*, *zussie*, *flessie*, *tassie*, *meissie*, *apie*, *hopie*, *knoppie* enzovoort. Na *-m* wordt in het Rotterdams *-tje* gezet. Dus zegt men *kommetje*, *lammetje*, *hemmetje*. In het geval van *hemmetje* zou ook *hempie* kunnen want *-pie* wordt ook soms gebruikt. Zo bestaan verder de vormen *boompie*, *raampie*, *zeempie*, *rijmpie* etc.

Na *-ch* en *-g* is het bijna zoals na *-m*. Je zegt *bruggetje*, *weggetje*, *vlaggetje* maar ook *muchie*, *lachie*, *veechie* (Oudenaarden 1999: 34).

Van Oostendorp merkt er verder op dat *-je* nooit tot *-ie* kan worden na een *t*. Een woord zoals *kattie* bestaat niet, het heet in het Rotterdams gewoon *katje*. Dit is een special geval van het Rotterdams want in de omliggende gemeenten hebben het de mensen wel over *kattie* of *haartie* (Van Oostendorp 2002: 27).

4.3.4. De extra *-t*

In het Standaardnederlands zeg je *dat niet* en niet *da nie* zoals het veel mensen in Nederland doen. Dus dit zou nu nog niet zo heel erg speciaal Rotterdams zijn, want ook in Roermond, Utrecht en andere plaatsen wordt de *-t* gewoon weggelaten.

Maar de Rotterdammers hebben een speciale eigenaardigheid met de *-t* – ze voegen soms een *-t* in waar andere Nederlanders dat niet zouden doen. Men zegt bijvoorbeeld in Rotterdam *dubbelt*, *enkelt*, *Nieuwe Binnenwegt* of *Kleijwegt*. De *-t* kan worden ingevoegd na werkwoorden, na zelfstandige naamwoorden kan je alleen maar een *-t* zetten als het na een “zwakke” medelijker te staan komt. Zo’n zwakke medeklinker is bijvoorbeeld een

r, l, m of een *n* (Van Oostendorp 2002: 28f) Volgens Oostendorp is dat weglaten en toevoegen van een *-t* een onbewust proces waarbij mensen het taalgebruik van anderen imiteren of proberen zich van anderen te onderscheiden.

Wanneer een Rotterdammer zegt *ik kom* dan zegt hij *ik komp* – blijkbaar wordt hier in plaats van een *t* een *p* aangevoegd. Want *m* en *p* produceer je in je mond op ongeveer dezelfde manier, dus is *ik komp* veel makkelijk uit te spreken als *ik komt*. Hier is de reden om er een *-p* aan te plakken gewoon spreekgemak. (Van Oostendorp 2002: 30f)

4.3.5. De verbuiging van werkwoorden

In het Rotterdams gebeurt de verbuiging van werkwoorden vanuit het enkelvoud ook volgens een ander systeem dan in het Standaardnederlands. *Lopen* wordt als volgt verbogen: *ik loopt, jij loopt, hij loopt* hoewel de meeste Rotterdammers natuurlijk wel weten hoe het eigenlijk “moet” in het Nederlands. Soms wordt er ook op die manier verbogen: *ik loop, jij loop, hij loop* en de werkwoorden *doen, gaan* en *zien* worden weer op een andere manier verbogen. Omdat de Rotterdammers hun woorden graag laten eindigen op een *-t*, zoals reeds al werd vermeld, duikt die *-t* soms ook in werkwoorden op waar deze eigenlijk helemaal niet wordt gebruikt, zoals in *hij magt* of *hij zalt*.

Ook de verleden tijdsvormen in het Rotterdams wijken soms af van het Standaardnederlands. In plaats van *gebreeën* heet het *bree* en in plaats van *gedwelen* zegt men in Rotterdam *dweel*. Andere Rotterdamse verbuigingen van verleden tijden zijn verder *sting, gong, gerolen, gewoven, georve* en *gescheeën* (Van Oostendorp 2002: 42f)

Een ander vereenvoudigd systeem in het Rotterdams is dat van *kunnen* en *kennen* en *leggen* en *liggen*. Vaak wordt gezegd dat Rotterdammers deze vormen “precies andersom” zouden gebruiken als Standaardtaalspreker. Maar het zit eerder zo dat ze er

helemaal geen verschil maken tussen bijvoorbeeld *kennen* en *kunnen*. Je kan in Rotterdam dus of zeggen *ik ken mijn buurvrouw* of *ik kan mijn buurvrouw* en *ik kan met haar kletsen* of *ik ken met haar kletsen*. Bij *liggen* en *leggen* lijkt het erop alsof het Rotterdamse *leggen* de betekenissen van het Nederlandse *liggen* én het Nederlandse *leggen* op zich heeft genomen. Je zou bijvoorbeeld nooit zeggen *ik lig een boek op tafel* maar wel *ik leg in me bed* (Van Oostendorp 2002: 45f).

4.3.6. Persoonlijke voornaamwoorden

Met betrekking tot het systeem van de persoonlijke voornaamwoorden vind je in het Rotterdams ook bepaalde eigenheden. De derde persoon meervoud wordt in het Nederlands uitgedrukt door *hun*. Je zegt bijvoorbeeld *ik geef het hun*, *ik zie hun* enzovoort. In het Rotterdams heb je echter nog andere woorden erbij gekregen. Dus kun je in Rotterdam horen: *dat boek is niet van zijn*, *geef't aan mijn*. Zoals er ook soms *me* gebruikt wordt in plaats van *we* in een zinnetje zoals *me doene dat maar* (Van Oostendorp 2002: 43).

4.3.7. Lidwoordgebruik

In het Rotterdams kom je vaak ook een ander gebruik van de lidwoorden tegen. Dus zeg je in Rotterdam *de zout* en in het Standaardnederlands heet het *het zout*. Ook bij het gebruik van sommige Rotterdamse straatnamen is er een afwijkende gebruik van lidwoorden. Zo heet het in het Rotterdams: *het Hang*, *het Steiger*, *het Pompenburg*, *het Zwaanhals*, *het Delftsevaart* en *het Visserdijk*. Maar je zegt *de Hillevliet* en *de Westzeedijk* (Oudenaarden 1999: 20). Hoewel je bij deze oude straatnamen *het* gebruikt waar andere Nederlanders waarschijnlijk eerder *de* zouden zeggen merkt Van Oostendorp op dat deze voorkeur zich om lijkt te draaien. Hoewel we nog niet veel over straattaal

weten, weten we wel dat er bijvoorbeeld ook eerder voor het lidwoord *de* wordt gekozen en de jongeren het hebben over *de meisje* en *de advies* (Van Oostendorp 2002: 48).

4.4. Invloeden van andere talen op het Rotterdams

In Rotterdam heeft er ook een grote joodse gemeenschap haar invloed gehad op de taal. Zoals reeds vermeld werd het Rotterdams al door de eeuwen heen beïnvloed door bewoners van andere delen van de wereld. In 1600 ontvluchtten Portugese Joden Antwerpen en deze Joodse gemeenschap breidde zich in de volgende eeuwen uit in Rotterdam. Voor de Tweede Wereldoorlog leefden er ongeveer 12.000 joden in de havenstad. Omdat er veel Joodse kooplui op de Rotterdamse weekmarkt stonden kwamen de Rotterdammers in contact met Jiddische uitdrukkingen, die ten dele op zijn genomen in het Rotterdamse spraakgebruik. Deze uitdrukkingen werden soms op een eigen Rotterdamse manier uitgesproken, zoals het Jiddische woord voor prostituee - *temeie* – dat in het Rotterdams als *tomaier* uit wordt gesproken. Verdere voorbeelden van woorden van Jiddische oorsprong zijn *afgepeigerd* (doodmoe), *gabber* (vriend), *gozer* (kerel), *jatten* (stelen), *mesjokke* (gek), *nassen* (eten). Er bestaan er nog veel meer (Oudenaarden 1999: 42f).

Verder heeft ook het Engels zijn invloed gehad op het Rotterdams. Engelse woorden zijn vooral overgenomen in de taal van de haven. Zo bestaan er uitdrukkingen zoals *afknokken* (to knock off), *horrie up* (hurry up) en *halve zool* (asshole). En ook het Maleis heeft zijn deel bijgedragen, in het Rotterdams is bijvoorbeeld *kaki* voor voet overgenomen (Van Oostendorp 2002: 72).

Een recenter verschijnsel is het fenomeen straattaal. De jongeren die deze taal gebruiken richten zich vooral op de Surinaamse jongeren, die in hun ogen bijzonder cool en de trendsetters zijn. Ook hier dringen bepaalde woorden door tot het Rotterdams maar er is nog niet echt veel onderzoek gedaan naar hoe deze jongerentaal die naast het Nederlands bestaat, en niet in plaats ervan wordt gebruikt, een uitwerking heeft op het

Rotterdams (Van Oostendorp 2002: 74). Op deze vraag zal ik een antwoord zoeken in het tweede deel van mijn scriptie.

5. Migratie in Nederland

Ik heb in de voorafgaande gedeeltes al vermeld dat er in Nederland altijd veel migratie is geweest die ook de taal heeft beïnvloed. In de laatste jaren zijn het vooral mensen die afkomstig zijn uit Turkije, Marokko, Suriname of ergens anders uit de toenmalige koloniën die door veel autochtone Nederlanders als bedreiging worden opgevat. Voordat ik verder in wil gaan op de talige aspecten van de migratie in Nederland wil ik graag een citaat over de migratie in Nederland in de periode van voor 1800 aanhalen. Want in het midden van de zeventiende eeuw woonden er met achttien procent in het buitenland geboren mensen zelfs meer geïmmigreerde burgers in het gewest Holland dan aan het begin van de 21ste eeuw. Ik vind het interessant met welke vooroordelen deze toenmalige migranten te worstelen hadden omdat de houding tegenover vreemdelingen ook vandaag niet tot het positieve veranderd is:

Duitsers golden als dom en lomp, Zuid-Nederlanders als arrogant en Joden als onbetrouwbaar. Pas na enkele generaties werden de nakomelingen van deze migranten niet meer primair als anders beschouwd en zagen ook zichzelf zich niet meer in de eerste plaats als vreemdelingen. Dit gold niet voor de Joodse groep die tot het einde van de achttiende eeuw systematisch werd gediscrimineerd. (Vogel 2005: 219)

Daarna daalde de migratie in Nederland volgens Vogel weer een beetje en bereikte in 1890 zijn “all time low” voordat er in de twintigste eeuw de groei van de allochtone bevolking weer toenam. In die tijd ontwikkelde zich Den Haag tot een van de hoofdsteden voor nieuwkomers. Rotterdam viel echter een beetje terug en werd in de loop van de twintigste eeuw minder aantrekkelijk voor immigranten.

Na de Tweede Wereldoorlog was er in de tijd van de wederopbouw in eerste instantie nauwelijks immigratie naar Nederland. Maar op het moment van de dekolonisatie van Indonesië kwamen er ongeveer 300.000 repatrianten naar Nederland. De meeste onder hun waren van Nederlands-Indische afstamming. Verder immigreerden er in 1951 ongeveer 12.500 Molukkers naar Nederland.

In 1975 werd Suriname onafhankelijk van Nederland en er vond een tweede golf van migratie plaats. Ruim een derde van de Surinamers besloot toen te migreren. Zo woonden er in 1999 binnen korte tijd 183.000 Surinamers en 63.000 Antillianen in Nederland. De meeste migranten vestigden zich in de Randstad. Vooral de Surinamers trokken naar de vier grote steden, waar er in 1980 meer dan de helft van alle Surinamers woonde.

Daarnaast werden er in de jaren 50 en 60 van de twintigste eeuw veel gastarbeiders naar Nederland gehaald. De landen van herkomst waren vooral Spanje, Griekenland, Turkije en Noord-Afrika (Vogel 2005: 220ff).

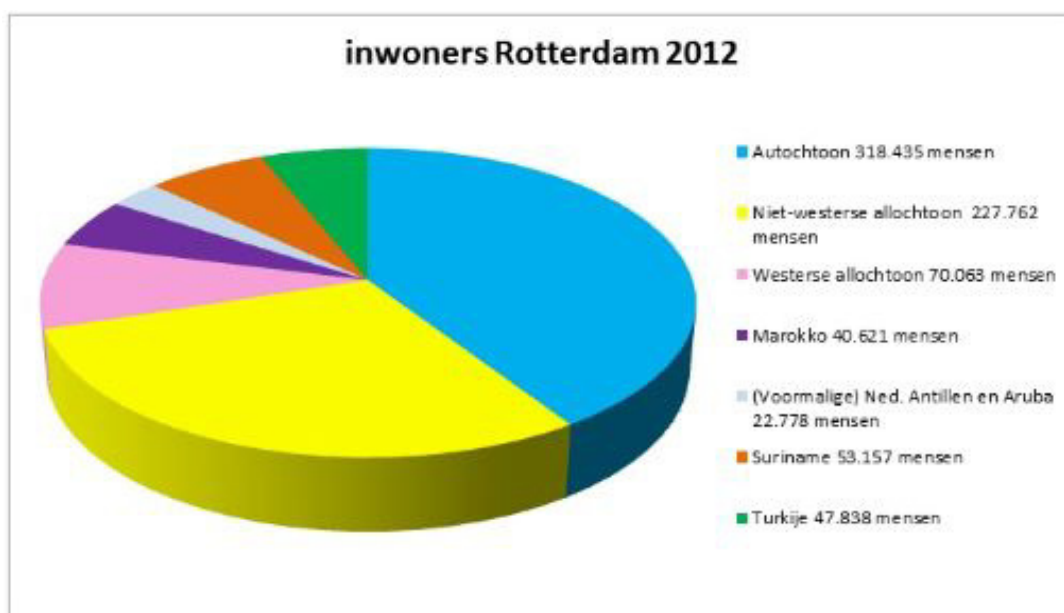
De hedendaagse gebieden van herkomst van de grootste groepen migranten in Nederland zijn België, gevolgd door de voormalige Nederlandse Antillen en Aruba, Marokko, Suriname, Turkije, Duitsland en Indonesië zoals blijkt uit de inleiding van *Nederland meertalenland*.

Uit het overzicht van migratie wordt zichtbaar dat vooral in de laatste drie decennia van de twintigste eeuw heel veel migratie is geweest uit niet-Europese landen zoals voormalig Nederlands-Indië, Suriname en de Antillen. Deze mensen hebben de taal in Nederland in zekere mate beïnvloed.

Uit Vogels onderzoek wordt verder duidelijk dat er bijna 60 procent van de Surinamers en de helft van alle Marokkanen in één van de vier grote steden wonen. Hoewel de concentratie van Turken in de grote steden wat lager is, ligt ze met 37 procent nog altijd ruim boven het landelijk gemiddelde. (Vogel 2005: 228)

6. Straattaal

Ik heb van de website van het Centraal Bureau voor de Statistiek de actuele samenstelling van de bevolking van Rotterdam uitgezocht:

Getallen afkomstig van de website van het Centraal Bureau voor de Statistiek www.cbs.nl

Uit deze gegevens blijkt dat de Rotterdamse bevolking voor meer dan de helft uit mensen met verschillende landen van herkomst bestaat. In de grote steden in de Randstad zoals Amsterdam of Rotterdam bewegen de eentaligen zich dus in een meertalige omgeving. In Rotterdam vormen jongeren die afkomstig zijn uit etnische minderheden zelfs een meerderheid op de basis- en middelbare school. (Cornips 2005: 134)

Het is daarom volgens mij geen verrassing dat zich in de jaren 90 van de twintigste eeuw, wanneer de bevolking in de Randstad ook al heel gemengd werd, talige verschijnselen voor hebben gedaan zoals het ontstaan van een bepaalde jongerentaal die algemeen bekend staat als straattaal. Want het is volgens mij natuurlijk dat mensen elkaar wederzijds beïnvloeden – zij het door hun kleding, voedsel of op het niveau van hun taal – als ze bij elkaar wonen. Hoewel deze mensen vaak binnen hun groep en bekendenkring blijven ageren, komt het toch tot onderlinge aanrakingen tussen de verschillende culturen.

Met het voorbeeld van straattaal worden de vermenging van culturen en de effecten van taalcontact mijns inziens bijzonder duidelijk zoals ik hieronder aan wil tonen.

Als inleiding tot het thema straattaal geef ik een citaat van Nortier weer, dat betrekking heeft op wat verschillende talen met elkaar – of beter de sprekers ervan met hun talen – doen:

Of het nu gaat om wat er binnen het hoofd van een individuele spreker gebeurt, of binnen een taalgemeenschap als geheel, wanneer talen met elkaar in contact komen, heeft dat altijd gevolgen voor de betrokken talen. Ze beïnvloeden elkaar, en niet altijd in gelijke mate. De maatschappelijke positie van de sprekers van de betrokken talen speelt daarbij een cruciale rol. (Nortier 2009: 153)

Het is echter beslist niet zo dat bijvoorbeeld alle Surinaamse jongeren straattaalsprekers zijn of dat alle straattaalsprekers tot dezelfde groep of subcultuur behoren. Zoals dat voor iedere jongerentaal geldt kun je straattaal niet aan een duidelijke en afgebakende groep jongeren toeschrijven. *De straattaal bestaat niet* (Van den Braak 2002: 13). Dus is het altijd maar één variant van straattaal waarover ik het ga hebben als ik de straattaal in Rotterdam nader ga beschrijven, al zal ik bij gebrek aan een betere omschrijving wel terug moeten grijpen op de formulering “*de straattaal*”.

6.1. Jongerentalen

Met betrekking tot jongerentalen in het algemeen kun je stellen dat jongeren ook een halve eeuw geleden al eigen woorden hadden – alleen zo omvangrijk als vandaag is jongerentaal nog nooit geweest. De jongeren zijn vandaag vaak onderverdeeld in groepen met telkens een eigen cultuur. Dit wordt tot uiting gebracht door kleding, muziek en ook door taal. De leerplichtwet heeft er ook een bijdrage toe geleverd want door deze wet bleven de jongeren steeds langer bij elkaar - Nederlanders zijn dus nog nooit zo lang jong geweest als nu. Bijgevolg konden verschillende jongerentalen ontstaan. De taalkundige

Cor Hoppenbrouwers, die in *Het verhaal van een taal* ook aan wordt gevoerd, stelt dat de sprekers van een jeugdtaal veel van hun woorden ook als volwassene nog blijven gebruiken. Hij is van mening dat de jeugd de toekomst heeft en jongerentaal het Nederlands van morgen is. (Hoppenbrouwers 1991) Hierbij valt nog aan te merken dat er niet één jongerentaal bestaat, maar dat er regionale en sociale verschillen bestaan. (De Vries, Willems, Burger 2003: 203) Aan veranderingen in de taal liggen dus veelal processen van groepsvorming ten grondslag en deze zijn vaak beïnvloed door migranten. Maar de talige veranderingen komen natuurlijk ook door invloed van muziek, films, televisie, tijdschriften en andere media tot stand. Omdat taal een dynamisch systeem van codes is kun je snel buiten worden gesloten door een groep als je deze codes niet goed toe kunt passen (Nortier/ Conradie/ Dibbits 2005: 60).

6.2. Poging tot definitie

Het verschijnsel straattaal is een verschijnsel van de grote steden in het westen van Nederland. In elke stad of wijk kan ze er echter anders uitzien omdat ze afhankelijk is van de context, leeftijd, setting en de participatie van meertalige jongeren, die elementen uit meerdere talen naast het Nederlands in de straattaal in kunnen laten stromen. Nortier beschrijft straattaal in *Nederland meertalenland* kort en bondig als een *vorm van het Nederlands* en benadrukt dat het geen echte taal is en er geen standaardvorm of woordenboek van bestaat. De afwijkingen van het Standaardnederlands zijn dan ook vooral op lexicaal niveau². (Nortier 2009: 160) Over de invloed van de verschillende talen en hun invloed op deze jongerentaal stelt zij verder:

In omgevingen waar relatief veel Surinamers wonen is er meer Surinaamse invloed en waar veel Marokkanen wonen, zijn er relatief veel Marokkaanse (Arabische en Berberse) woorden die in de straattaal worden gebruikt. Woorden kunnen het ene moment populair zijn en het volgende moment niet meer worden gebruikt. Straattaal is vluchtig en zeer dynamisch. Maar alleen de vorm is vluchtig; het mechanisme erachter is universeel en van

² Dat vind ik een mooie parallel met het Rotterdams, dat zich van het AN ook nog vooral door klank en woordenschat onderscheidt.

alle tijden, want er zijn altijd groepen sprekers die zich door hun manier van spreken willen onderscheiden van anderen en dat zal ook wel altijd zo blijven. (Nortier 2009:160)

Het is dus moeilijk om een precieze definitie van straattaal te geven. In onderzoeken werd er vooral veel aandacht besteed aan de woordenschat maar niet aan wat de sprekers zelf onder straattaal verstaan. Als jongeren daar naar gevraagd worden, geven ze antwoorden zoals *“jongerenomgangstaal”*, *“de taal die jongeren verstaan”*, *“hoe jongeren met elkaar praten”*, *“de taal van jongeren onder elkaar”* en *“de taal die vrienden spreken en ouders niet kunnen verstaan”* (Appel 1999: 39; Cornips 2005: 134).

Je kunt wel stellen dat straattaal op een bepaalde manier een Nederlands sociodialect is. Want het gaat hierbij om een dialect dat in een specifieke regio gesproken wordt – de sprekers ervan zijn allemaal geboren of opgegroeid in de grote steden in de Randstad. En het is ook een sociolect omdat dat de sprekers ervan jongeren zijn (Cornips, Reizevoort 2006: 89).

De achttienjarige Achmed, die in Marokko is geboren, Berber en Nederlands als moedertalen en de Nederlandse nationaliteit heeft beschrijft zijn taaltje als volgt:

je hebt... kijk, je hebt woorden, zeg maar, die niet iedereen begrijpt. Dat heb je wel. Zeg maar, een soort code-achtige woorden. Maar of dat echt smurfentaal is, weet ik niet. Maar 't ken wel, als mensen dat voor je praten, je gaat 't begrijpen. Gewoon als Hollands. Straattaal. (Cornips 2004: 175)

6.3. Meertalig register

De eerste keer dat er sprake is geweest van straattaal, was toen René Appel deze term aan het eind van de jaren negentig heeft bedacht om het denigrerende *smurfentaal* als benaming voor dit talige verschijnsel te vervangen. Onderwijzers gebruikten deze benaming toen om te benadrukken hoe “arm” deze taal zou zijn. Want smurfen gebruiken het woord *smurfen* in plaats van bijna alle werkwoorden en ook straattaalsprekers vervangen of vervormen Nederlandse woorden door uitdrukkingen uit

het Sranan, Papiamentu, Marokkaans, Engels en Kapverdisch. Appel beschouwt straattaal veelmeer als een meertalig register van het Nederlands van jongeren (Appel 1999: 39). Ook Leonie Cornips sluit zich bij zijn opvattingen aan en veronderstelt evenals Appel dat de sprekers van straattaal een goede kennis van het Nederlands hebben:

De jongeren gebruiken zulke vormen niet omdat zij de Nederlandse pendant niet zouden kennen, maar uit behoefte aan iets nieuws en uit creativiteit. Het gebruik van straattaal hangt samen met de beheersing van het Nederlands: jongeren die het Nederlands niet goed beheersen gebruiken minder straattaal dan jongeren van wie de beheersing goed is.
(Cornips, V.d. Rooij 2003: 131f)

De gewone burger beschouwt volgens Cornips en Van de Rooij straattaal vaak als het Nederlands van jongeren uit etnische minderheden, dat een onvolkomen soort Nederlands is omdat ze dat als tweede taal zouden hebben geleerd. Maar vele van deze jongeren zijn in Nederland geboren en getogen. Ook al zijn ze bijvoorbeeld van Marokkaanse of Kaapverdiaanse afkomst spreken ze erg goed Nederlands. Het is immers mogelijk om meer dan één taal als moedertaal te hebben – de meerderheid van de mensen in de hele wereld spreekt vanaf hun geboorte meer dan één taal. In ieder geval moet er beslist een onderscheid worden gemaakt tussen de beperkte beheersing van het Nederlands van allochtone kinderen die Nederlands aan het leren zijn en straattaal. Want wordt dat onderscheid niet gemaakt, dan wekt men makkelijk de indruk dat straattaalsprekers nooit goed Nederlands praten hebben geleerd en een ontoereikende woordenschat hebben. (Nortier 2001: 58)

In straattaal komen weliswaar veel verschillende woorden uit andere talen voor, en de invloed van de verschillende talen is ook afhankelijk van de context en de setting van de jongeren, maar bijzondere aandacht wordt er volgens de taalkundige Appel aan het Sranan besteed omdat men het idee heeft dat Surinaamse jongeren in trends voorop zouden lopen.³ Hoewel er zoals gezegd voornamelijk lexicale elementen uit andere talen

³ Het Sranan is een van de grootste talen die er in Suriname wordt gesproken en heeft er ook de positie van de lingua franca naast het Nederlands. Het is dus niet helemaal correct als men het heeft over *het Surinaams* als de taal van Suriname omdat er ook andere talen zoals bijvoorbeeld Sarnami Hindoestani of

in de straattaal over worden genomen komen er ook constructies of uitdrukkingen terecht. Nortier noemt “*Zet die tv dicht, man!*”, “*Stap uit die fiets!*” of “*ze doet niet*” als voorbeelden. (Nortier 2001: 35, Nortier, Conradie & Dibbits 2005: 64)

In dit verband wil ik er echter nog aanmerken, dat hoewel de Turken ook een grote deel van de bevolking in Rotterdam uitmaken, het Turks niet veel invloed heeft op de straattaal. Een jongen die door Nortier in 2001 werd geïnterviewd zei daarover: *bij de Turken hoor je de Turkse taal en Turks en Nederlands door elkaar. En in ons groepje hoor je Surinaams, Marokkaans, Antilliaans, Nederlands* (Nortier 2001: 43). Volgens Nortier heeft dat te maken met het feit dat de Turkse gemeenschap hechter is, meer op zichzelf is gericht en beter is georganiseerd dan bijvoorbeeld de Marokkaanse. Verder stelt zij dat de Turkse gemeenschap ook veel meer belang hecht aan het behoud van de eigen taal.

Zoals ik reeds in mijn gedeelte over dialecten heb vermeld zijn de sprekers van meerdere talen, dialecten of een combinatie van beide tweetalig en passen zij hun verschillende taalsystemen aan aan de desbetreffende situatie of gesprekspartner.

Ook de meeste straattaalsprekers passen hun taal aan aan de situaties waarin ze zich bevinden. Ze gebruiken straattaal in bepaalde situaties en met bepaalde gesprekspartners. In deze contexten is het de voor hen beste manier van praten – ook al drukken ze het gevoel dat ze bij elkaar horen niet altijd bewust uit. (Nortier 2001: 57) In verschillende onderzoeken over straattaal werd echter ook vast gesteld dat jongeren soms ook tegen volwassenen straattaal zouden spreken aldus Nortier, Conradie en Dibbits. Verder stellen ze dat één van de redenen om straattaal te spreken – behalve het groepsgevoel ‘wij’ tegenover ‘zij’ – is, dat het als stoer wordt gezien. De meeste straattaalsprekers beweren echter ook dat er geen bepaalde reden voor is – het gaat vanzelf en wordt overgenomen van de vriendengroep. Dat brengt me ook tot het

Aukan worden gesproken. Desondanks wordt er van veel mensen – en in de tweede deel van mijn scriptie ook van de door mij geïnterviewden – *Surinaams* als synoniem gebruikt voor het *Sranan* respectievelijk als overkoepelend begrip voor *de taal van Suriname*. Soms is het ook moeilijk om de grens tussen het *Sranan* en het *Surinaams-Nederlands* vast te stellen (www.sil.org 2005)

volgende punt, want de vriendengroep is er een heel belangrijke factor voor het spreken van straattaal.

6.4. Groepstaal

Wat straattaal gemeen heeft met alle andere jongerentaalvariëteiten is dat het spelen met woorden een essentiële rol speelt om het *wij* af te bakenen van het *zij*. (Cornips, Van de Rooij 2003: 132; Cornips 2005: 133; Nortier 2001:68). De visie van Beheydt, die ik onder 2.1. heb gegeven, dat taal een welbepaald raam op de werkelijkheid is en diegenen die een taal spreken afbakenen van diegenen die een taal niet spreken, komt hier weer heel sterk terug.

Ook in het gedeelte over het Rotterdams heb ik reeds vermeld dat de Rotterdamse variant van het Nederlands vaak wordt gebruikt om identiteit als bijvoorbeeld lid van de arbeidersgroep te benadrukken. Vermeij stelt dat de taal die iemand spreekt en de manier waarop hij dat doet veel zegt over de groepen waarmee hij of zij zich identificeert. Volgens haar is taalgebruik dat afwijkt van de standaardvorm van een taal dus ook gerelateerd aan groepslidmaatschap (Vermeij 2002: 261).

Maar hoewel er vaak gesteld wordt dat straattaalsprekers minder goed opgeleid zouden zijn zitten nog lang niet alle sprekers ervan op de vmbo (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs) hoewel ze er wel de meerderheid vormen. Nortier leidt uit de door haar afgenomen interviews in *Murks en Straattaal* af dat de stereotiepe vwo'er (de afkorting staat voor *voorbereidend wetenschappelijk onderwijs*) geen straattaal gebruikt, hoewel er dus uitzonderingen op deze regel bestaan. Een door Nortier geïnterviewde jongen is bijvoorbeeld van mening dat het meer met etnische achtergrond te maken heeft.

Een Nederlandse jongen, die zelf géén straattaal spreekt maar het verschijnsel wel kent, kwam tot een mijns inziens mooie omschrijving van deze jongerentaal:

Het zijn gewoon een aantal jongeren, die hebben dan een eigen taal gemaakt. Dat vind ik op zich wel grappig. Gewoon alles door elkaar. Marokkaans, Turks, Nederlands. [...] ik kan me natuurlijk wel een beetje voorstellen dat al die oude mensen gaan zaniken maar

volgens mij lijdt het gewone Nederlands er niet echt onder. Het is juist leuk een beetje alle talen door elkaar. Dan kan je ook niet zeggen: 'Goh, die spreekt een andere taal, die sluiten we buiten.' Gewoon Marokkaanse, Turkse, Nederlandse jongens één taal. Eigenlijk een goeie vooruitgang. (Nortier 2001: 65f)

Hoewel de jongen die ik net geciteerd heb het ook over Nederlandse straattaalsprekers heeft, worden sprekers van straattaal vooral aangetroffen in een multi-etnische context. Als je hen naar de afkomst van hun vriendenkring vraagt krijg je vaak het antwoord dat deze uit *van alles wat* zou bestaan. Soms gaat het zo ver dat ze niet eens weten hoe ze hun groepje nu in etnische termen zouden kunnen beschrijven. Factoren voor hoe de groepsverbanden samen zijn gesteld zijn bijvoorbeeld een gemeenschappelijke voorkeur voor bepaalde muziek of kleding.

Straattaal spreken is dus in zekere mate ook een manier om identiteit tot uiting te brengen als dit niet dé hoofdreden ervoor is. Vaak gaat het hierbij om een multi-etnische identiteit of om een 'zwarte' identiteit. (Nortier, Conradie & Dibbits 2005: 62) Interessant is in dit verband dat autochtone jongeren die zich in de stijl van zwarte hiphoppers kleden *wannabe negers* of *wiggers* werden genoemd zoals uit het onderzoek van Nortier, Conradie en Dibbits blijkt.

Bij het spreken van straattaal gebruiken ook jongeren die niet tot de daarmee geassocieerde groep behoren bepaalde taalelementen. Het overnemen van taalelementen die afkomstig zijn uit de talen van immigrantengroepen door autochtone jongeren kan of als blijk van solidariteit of als anti-racistische stellingname gewaardeerd worden. (Vermeij 2002: 262) Hoewel interetnisch taalgebruik door autochtone jongeren van jongeren met een allochtone achtergrond afgekeurd kan worden zijn er ook wel Nederlandse jongeren die straattaal gaan spreken omdat ze in een multi-etnische vriendenkring zitten. Dat wordt dan ook wel aanvaard.

Over het verschil tussen jongens en meisjes qua (straat)taalgebruik concludeert Nortier:

Jongens en meisjes kunnen weliswaar op dezelfde manier straattaal gebruiken maar doen dat niet altijd. Als er al verschil is, dan is dat dat jongens meer straattaal gebruiken dan meisjes. (Nortier 2001: 50)

Wie meer zou willen lezen over het gebruik van straattaal van meisjes kan het artikel van Hoogenboom in *Onze Taal* (4/2011) erop naslaan.

6.5. Straattaal in Rotterdam

Ik ga nu de kenmerken van Rotterdamse straattaal nader beschrijven zoals Cornips deze heeft toegelicht in haar artikel in *Taeldeman, man van de taal, schatbewaarder van de taal* in 2004 en in haar bijdrage in *Wereldnederlands* in 2005 op basis van data uit spontane gesprekken tussen vier vrienden in Rotterdam-Zuid. De opname van deze gesprekken werd verricht door Merlien Hardenberg in het kader van zijn afstudeerscriptie en stageverslag in 2003.

De door Hardenberg geïnterviewde jongeren verstaan onder straattaal *Nederlands en Surinaams door elkaar gemixed, zeg maar straattaal* (Cornips 2004: 177; Cornips 2005: 135).

Deze jongeren in Rotterdam gebruikten veel Surinaamse woorden en soms een paar woordjes Papiaments die ze van Antilliaanse vriendjes hebben geleerd. Voor hen betekent *Surinaams* woorden uit het Sranan en het Surinaams-Nederlands, die voor hen een symbolische functie hadden zoals uit het onderzoek van Cornips blijkt. Door deze woorden konden ze sprekers van andere etnische groepen zoals Nederlanders, Marokkanen of Turken in- en uitsluiten (Cornips 2005: 137). Opmerkelijk in dit opzicht vind ik dat geen van hen Sranan als moedertaal had. De jongeren hadden er weliswaar wel een passieve kennis van maar deze was beperkt tot de woordenschat. Volgens hen mochten Nederlanders die tot de eigen vrienden- of kennissenkring behoorden wél Surinaamse woorden gebruiken.

6.5.1. Spelling

Cornips stelt dat de Nederlandse spelling heel veel invloed op het Sranan in de straattaal heeft, want *oe* wordt in plaats van *u* geschreven als je */oe/* uit wil drukken en *j* in plaats van *y* voor */j/*

Dus spel je bijvoorbeeld *geld* als *doekoe* hoewel het in het Sranan *duku* is, of *loesoe* wat *weggaan* betekent, komt bijvoorbeeld van het Sranan woord *lusu*. Verdere voorbeelden zijn *mattie* (vriend) dat afstamt van *mati*, *scorro* (school) van het Surinaamse *skoro* of *sma/smatje* voor *meisje/schatje* dat afstamt van het Sranane *sma/suma* dat er zoveel als *persoon, vrouw* of *vriendin* betekent. (Cornips 2005: 131ff)

6.5.2. Lexicaal niveau

Op lexicaal niveau vinden we de meest opvallende aspecten van straattaal. Woorden uit het Sranan die in het Nederlands van de onderzochte jongeren voorkomen zijn bijvoorbeeld plaatsnamen en eigennamen. Dus wordt er gezegd *ik ga naar Damsko* (Amsterdam) of *Heb je met een Mokro* (Marokkaan)? De “menging” van de Sranane inhoudswoorden met lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden, het ontkennend lidwoord *geen* of een vraagwoord als *welke* verloopt precies volgens de regels van het Standaardnederlands. Voorbeelden zijn *Welke pata* (schoenen) *ga je halen?* of *Hij is een goeie mati* (vriend). Ook een meervouds-s kan aan Sranan woorden worden gehangen, respectievelijk een lidwoord weg worden gelaten in verbinding met voorzetsels zoals in *naar school*. De Sranan woorden worden vernederlandst en er ontstaan zinnen zoals *je hoort onmin toris* (verhalen) en *ik moet morgen naar skoro* (school).

Het bezittelijk voornaamwoord voor een Sranan inhoudswoord wordt ook volgens de regels van het Standaardnederlands verbogen: *zijn fesi* (gezicht) *was panya* (in stukken vallen). Er zijn echter ook gevallen waar er geen lidwoord verschijnt, hoewel het in het Standaardnederlands eigenlijk wel zou moeten: *skowtu* (politie) *stond voor de deur* of *geef me afu* (helpt).

Een opvallend verschijnsel bij dit onderzoek is geweest dat de ontleende woorden uit het Sranan allen predicatief werden gebruikt zoals in de volgende voorbeelden: *mijn cd's zijn lusu* (weg) of *het is switi* (lekker) *man*. In het hele corpus van Hardenberg heeft Cornips maar één geval van een attributief bijvoegelijk naamwoord gevonden. Dat was *bigi* wat zoveel betekent als *groot*: *een bigi* (grote) *walkman*.

Een populaire begroeting is *fawaka* - in de zin *van hoe gaat het?* – je kan echter ook zeggen *fawaka* (hoe zit het) *met die foto's?*. Verder wordt het woordje *kiko* nog vaak als vraagelement gebruikt. Het komt uit het Papiaments en betekent *wat*.

Verder valt bij het taalgebruik van de jongeren in Cornips onderzoek op dat in de Rotterdamse straattaal werkwoorden uit het Sranan bijna niet zelfstandig voorkomen. Er wordt een Nederlands hulpwerkwoord vereist zoals *gaan*, *komen* en *kunnen*. Deze werkwoorden krijgen dan geen Nederlandse vervoeging: *ik ga daga* (slapen) *man*, *kom feti* (vechten), *ik ga lon* (rennen) of *ik kan niet waka* (lopen) *man*.

Bij Engelse werkwoorden die ook weleens worden gebruikt zit dat anders. Deze komen ook zelfstandig voor en krijgen alle Nederlandse vervoegingen, dus de uitgang *-en* bij infinitieven en *ge-x-(e)d/t* bij voltooidde deelwoorden: *je moet vaker met ons chillen* (ontspannen), *onmin meisjes flowen* (versieren) of *X. heeft mij ook geflashed* (in de maling nemen) *man*. Ook Engelse zelfstandige naamwoorden worden volgens de zinstructuur van het Nederlands gebruikt zoals *ik zat in de flow* (relatie) *met X*.

Aanvullend noemt Cornips nog een paar bijzonderheden van het taalgebruik van de Rotterdamse jongeren, zoals bijzonderheden met betrekking tot de voorzetsels in zinnen zoals *ze gaan beter eerst naar ons denk ik hoor* of bij het uitdrukken van een bezitsrelatie die weer wordt gegeven als een nageplaatste genitief. Zo een relatie wordt dus niet met een *van*-bepaling onder woorden gebracht maar zoals in volgende voorbeeldzinnen: *ja, hij wil onmin mensen hun nichtje flowen*,... (hij wil het nichtje van veel mensen versieren) of *die met die grote hoofd haar zusje* (het zusje van die met het grote hoofd).

Verder wordt er *hun* als onderwerpsvorm gebruikt: *die ding zegt tien uur, hun zijn nog op straat*.

6.5.3. Woordvolgoorde

De volgoorde van de werkwoorden in het Surinaams-Nederlands is soms een andere dan in het Algemeen Nederlands. Want in het Surinaams-Nederlands hoeft de werkwoordsvoorm in de hoofdzin niet onmiddellijk na een bijwoord te komen, het kan ook na het onderwerp staan: *daarom die Javanen kwamen nooit in ons huis na zes uur*. En in de bijzinnen moet de werkwoordsvorm niet op de laatste plek in de zin staan, je kan ook zeggen *want hij vond ik ben te lang weggebleven*.

Deze Surinaams-Nederlandse zinsconstructies komen ook in het taalgebruik van de Rotterdamse straattaal-corpus terug; er zijn bijzinnen waarin geen voegwoord *dat* voorkomt en de werkwoordsvorm niet op de laatste plaats staat. Het meest opvallend is dit bij de werkwoorden *denken*, *weten*, *zeggen* en *horen*, die voor een bijzin staan: *ik heb gehoord die boy is zelf gaan aangeven of je weet je moet met respect praten aan de telefoon* (Cornips 2005: 142f).

6.5.4. Hulpwerkwoorden

Als je de hulpwerkwoorden nader bekijkt valt op dat in de straattaal het hulpwerkwoord *komen* met het werkwoord *krijgen* gekombineerd kan worden, zoals je ook *gaan* als hulpwerkwoord met een infinitief kan combineren. De Rotterdamse jongeren zeiden bijvoorbeeld: *nou kan ik ook dinges gaan zeggen of het bestaat niet dat je bun met je meisje gaat blijven nooit*.

Een ander voorbeeld uit het Surinaams-Nederlands is het zinnetje *ik ga operatie doen* in de actieve vorm in plaats van het passief-zinnetje *ik zal geopereerd worden* of *het kind gaat dopen* voor *het kind zal gedoopt worden* (Cornips 2005: 144f).

6.5.5. Die / die

In het Nederlands zoals het in Suriname wordt gesproken gebruik je *die* als bepaald lidwoord terwijl *die* in het Standaardnederlands als aanwijzend voornaamwoord wordt gebruikt. Dus is het in het Surinaams-Nederlands *je haalt al die vitaminen van die vis weg*.

En ook de jongeren uit Rotterdam die van Surinaamse herkomst zijn wendde deze vorm aan op de Surinaams-Nederlandse manier. Zo zegt een Rotterdamse jongen als hij het heeft over hoe hij zijn gym schoenen draagt: *wat die lipje zo... bij mij moet die lipje voor* en van een andere jongen werd gehoord *waar komt die oranje vandaan?* (Cornips 2005: 145).

6.5.6. Lidwoorden

In de door mij geraadpleegde literatuur over jongerentalen en straattaal wordt vooral een grammaticale verandering in de taal benadrukt – namelijk het geleidelijk verdwijnen van het onzijdige lidwoord *het*. (Nortier, Conradie & Dibbets 2005; Cornips & Van de Rooij 2003; Cornips 2005) Onzijdige zelfstandige naamwoorden zoals *boek* krijgen in veel jongerentalen, zoals ook in de straattaal, geen bepaald lidwoord *het* meer. Er wordt *de* boek gezegd. Daarnaast wordt er aan een attributief gebruikt adjectief een buigings-*e* aangehangen ook al staat het na het onbepaald lidwoord *een*, waar er in het Nederlands dan geen –*e* aan wordt gehangen. *Het mooie boek* of *een mooi_ boek* wordt dan dus tot *de mooie boek* of *een mooie boek*. Dit wordt ook opgemerkt in verband met de genomen interviews van de jongens uit Rotterdam.

Deze veranderingen hebben volgens Cornips en Van de Rooij niets te maken met gebrekkig Nederlands. Veelmeer zijn ze het gevolg van een meertalige contactsituatie waarin de vereenvoudiging van een complexe grammaticale regel plaatsvindt. Ook in de Rotterdamse variant van straattaal wordt er van de jongeren het lidwoord *de* vóór *het*-woorden gebruikt. En ook de uitgang – *e* in de adjectieven die voor een in het Nederlands (eigenlijk) onzijdig woord staan duikt er op. Zo kom je in de fragmenten uit de afgenomen interviews van Hardenberg onder andere zinnestelsels zoals *ik heb een mooie lichaam* of *het is een beetje gebroken Engels, een beetje zelfgemaakte Engels* tegen. (Cornips, Van de Rooij 2003: 135; Cornips 2005: 145f).

In het Engels heeft zich deze vereenvoudiging van het taalsysteem al lang geleden voltrokken. Deze is ook voortgekomen uit taalcontact, evenals in het Afrikaans waar je ook nog maar één grammaticaal geslacht hebt. De overgeneralisatie van het bepaalde lidwoord *de* en de verbuiging van het bijvoegelijk naamwoord is waarschijnlijk geen

bewuste manipulatie. Het creatief met woorden spelen wordt echter wel opzettelijk gedaan. (Cornips 2005: 146)

Ik wil nu afsluitend aan de beschrijvingen een voorbeeld geven dat ik tegen ben gekomen bij mijn nasporingen van straattaal in Rotterdam. De straattaal die er in Rotterdam wordt gesproken toont namelijk ook kenmerken, die van Oudenaarden en Van Oostendorp als typisch Rotterdams worden beschreven. Zo zegt een Rotterdamse straattaalspreker in een interview in een tekst van Leonie Cornips bijvoorbeeld *maar 't ken wel* (Cornips 2004: 175). Dus zegt deze jongen in plaats van *'t kan wel* deze Rotterdamse variant waar ik in mijn gedeelte over het Rotterdams op in ben gegaan. Dit voorbeeld gebruik ik alleen om aan te tonen hoe talen – en dus ook taalvariëteiten – elkaar wederzijds beïnvloeden. We hebben ook reeds gehoord dat het spreken van straattaal een goede kennis van het Nederlands eist en deze spreker heeft blijkbaar ook het Rotterdamse dialect onder de knie.

6.6. Toekomstvisies

Straattaal verschilt per plaats en tijd. Nortier, Conradie en Dibbits hebben in 2005 het materiaal van Utrechtse casestudies uit 1999 en 2003 met elkaar vergeleken en hebben ontdekt dat er dingen veranderd zijn. Enige van de woorden uit 2003 zijn al lang bekend als straattaalwoorden zoals *bakra*, *checken*, *cool*, *flippen* en *sma*. Sommige woorden zijn zelfs in het Algemeen Nederlands terecht gekomen. *Cool* en *flippen* zijn bijvoorbeeld algemeen bekend. Maar juist die woorden die overgaan in het taalgebruik van de massa verdwijnen weer uit de straattaal. In 2005, op het moment dat de vergelijking plaats heeft gevonden, werd er door de auteurs ontdekt dat *cool* meer en meerdoor *lauw* werd vervangen. Andere voorbeelden van in het Nederlands opgenomen woorden behalve *cool* en *flippen* zijn *schaafijs*, *kousenband* en *buitenvrouw* voor *elders wonende bijzit*. Ook het lang aangehouden *is* zonder ondwerp in de opmerking *íís goed* is direct ontleend aan het Surinaams-Nederlands. De straattaal is dus helemaal niet statisch, er komen steeds nieuwe woorden bij en andere woorden verdwijnen weer. (Nortier, Conradie & Dibbits 2005: 63; Cornips 2005: 142)

Opmerkelijk in verband met het doel van mijn scriptie vind ik het genoemde feit dat er zelfs al woorden uit het Surinaams-Nederlands in het Standaardnederlands in zijn geburgerd die vandaag nu niet meer als buitengewoon of vreemd worden beschouwd. Het zou daarom voor mij geen verbazing zijn als er sommige van de woorden die in de straattaal worden gebruikt terecht zijn gekomen in het Rotterdams.

Ook uit het citaat van Cornips en Van de Rooij blijkt dat het interessant zal zijn als je onderzoekt of er nu eigenlijk aspecten van een bepaalde jongerentaal – in dit geval straattaal – terecht zijn gekomen in de hedendagse taal van Rotterdammers die zichzelf niet tot straattaalsprekers rekenen:

Op basis van de data uit verschillende jongerentaalvariëteiten, die we hier presenteren, lijkt het aannemelijk dat de besproken kenmerken binnen een of twee generaties algemeen geaccepteerd zullen zijn onder grote delen van de Nederlandse bevolking.
(Cornips, V.d. Rooij 2003: 132)

Verder stellen ze:

Het is vanzelfsprekend dat in het Standaardnederlands van jongeren elementen uit straattaal terecht zullen komen. Ook zal door het contact van straattaalsprekers met niet-straattaalsprekers het Nederlands van deze laatsten veranderen. En die contacten zijn er natuurlijk in overvloed. Denk bijvoorbeeld aan jongeren die zelf geen straattaal spreken maar buitenshuis op school, op verenigingen of op straat contacten onderhouden met jongeren die wel straattaal spreken. Het Nederlands van deze ‘oude leerdere’ zal veranderen als gevolg van het afstemmen op het taalgebruik van jongeren die straattaal gebruiken. (Cornips, V.d. Rooij 2003: 137)

Ook door de hieronder vernoemde stelling van Nortier, Conradie en Dibbits voel ik me bevestigd om in de praktijk te gaan kijken hoe het eigenlijk vandaag de dag zit onder de jonge volwassenen en hun visie op straattaal en de “typische”, oorspronkelijke taal van Rotterdam:

De taalvermenging die op dit moment in de Nederlandse (jongeren)taal plaatsvindt is een treffend voorbeeld van nieuwe groepsvorming in Nederland die zich niet noodzakelijkerwijs of uitsluitend meer langs etnische lijnen beweegt. Jongeren voelen zich loyaal ten opzichte van verschillende groepen. Ze beschouwen zichzelf vaak als lid van een bepaalde etnische of culturele groep, maar ze kunnen zichzelf tegelijk ook lid voelen van een interetnische groep die op basis van gedeelde muziekvoorkeur of voorkeur voor een bepaalde lifestyle werd gevormd. Overheidsbeleid heeft invloed op dergelijke loyaliteiten en identificaties, maar de praktijk van de taal- en cultuurvermenging is uiteindelijk onvoorspelbaar. De komende jaren zullen de verschillende processen van toe-eigening van andere talen tot nieuwe vluchtige en minder vluchtige vormen van onze gedeelde landstaal leiden (Nortier, Conradie & Dibbits 2005: 76).

Door het spreken van straattaal en ook door het spreken van het Rotterdams druk je het toebehoren tot een bepaalde groep uit. Ik zou graag willen weten of de verschillende groepen elkaar nu na verloop van tijd misschien al een beetje overlappen – ten minste wat betreft hun taalgebruik – zoals in dit citaat wordt gesteld.

Hoe zit het nu met vreemde invloeden op het Rotterdams en het tégenwoordige typische dialect van Rotterdam? Als straattaal een nieuw fenomeen in de jaren 90 is geweest in Rotterdam (en ook in de andere steden in de Randstad) dan zou je vandaag misschien al de eerste effecten op het Rotterdams vast kunnen stellen. Van Oostendorp zei in zijn boek in 2002 over deze jongerentaal:

Het moet wel heel gek lopen als iedereen over vijftig jaar zo zou praten – dan zou de Surinaamse bevolkingsgroep wel ineens heel veel macht en aanzien moeten krijgen in de stad. Maar het zou ook wel heel raar moeten lopen als van al dit soort accenten en accentjes na verloop van tijd niets overblijft, als niet een paar elementen ervan deel zouden uitmaken van het repertoire van de gemiddelde stadsbewoner. Wat die elementen precies zijn, valt nu absoluut niet te voorspellen. De wetenschap wacht in spanning af, en degenen die geïnteresseerd zijn in de stad, wachten mee. (Van Oostendorp 2002: 75)

We zijn nu weliswaar nog geen 50 jaar verder, maar toch is er al meer dan een decennium verstreken sinds de opkomst van de straattaal. Dus zou het volgens mij al mogelijk kunnen zijn om een bepaalde tendens te kunnen herkennen. Hierbij kom ik terug op het citaat van van der Horst (zie onder 2.3.) dat de nieuwe taalculuur er grondig anders uit zou zien omdat ze onder andere minder klassieke achtergrond en minder kerk en bijbel zou hebben en minder academisch maar vrijmoediger, opener, spannender, kleurrijker en internationaler zou zijn. Hoe kleurrijk en internationaal het hedendaagse Rotterdams van jonge volwassenen is, zullen we zien aan de hand van de door mij genomen interviews.

Hoe gaat het “echte” Rotterdams nu samen met straattaal? Maken intussen daadwerkelijk een paar elementen van de Surinaamse taal, waarbij het voornamelijk gaat om het Sranan, deel uit van het repertoire van de gemiddelde stadsbewoner, zoals door Van Oostendorp werd voorspeld? En worden deze door mijn interviewpersonen nog als zodanig herkend of vinden ze deze woorden en uitdrukkingen, die op zijn gekomen in de straattaal, al typisch Rotterdams? Welke talige invloeden worden er door hedendaagse jonge volwassenen nog steeds als vreemd beschouwd?

Zoals ik reeds heb vermeld zijn de meeste woorden, die op het eerste gezicht typisch Rotterdams zijn, geleend uit andere talen. Dus werd het tijd om te kijken of voormalig “vreemde” woorden nu misschien al deel uitmaken van het alledagse Rotterdams en het woordenschat van de jonge volwassenen.

Afsluitend aan mijn beschrijving van het Rotterdams en straattaal wil ik nog Marc van Oostendorp citeren omdat ik zijn uitspraak een mooie overstap vind tot mijn kijk in de praktijk:

Veel mensen zullen de verschijnselen uit de jongerentaal, al die nieuwe woorden en uitdrukkingen, en die nieuwe manier van praten, overigens niet tot het Rotterdams rekenen. Ik vind dat vreemd. Het Sranan sma hoort volgens mij minstens evenveel bij het Rotterdams als het Jiddische mokkel. Het is niet waar dat er in het verleden een gouden eeuw is geweest waarin de woorden mooier of beter of gladder werden opgenomen in de

taal. Of het is in ieder geval niet waar dat de gouden eeuw voorbij is. Het Rotterdams leeft als nooit tevoren (Van Oostendorp 2002: 75).

DEEL 2 praktische deel

7. Empirisch onderzoek

Ik ben in de praktijk gaan kijken hoe de mening van jonge mensen over het hedendaagse Rotterdams eruitziet. Wat vinden ze typisch Rotterdams en wat vinden ze bijvoorbeeld bij straattaal of bij een ander dialect horen. Of vinden ze misschien zelfs dat straattaal al deel uitmaakt van het Rotterdams?

In dit tweede en praktische deel wil ik mijn persoonlijke belangstelling en de door mij gebruikte methode voor dit onderzoek bespreken, voordat ik de leidraad van de afgenomen interviews ga presenteren. Afsluitend wil ik in mijn analysedeel de antwoorden op mijn interviews nader toelichten per vraag en aan het einde hieruit mijn conclusies trekken.

8. Persoonlijke belangstelling

Omdat ik voor private redenen al jaren naar Nederland kom – en dan voornamelijk naar Rotterdam – en ook een half jaar in Nederland heb gewoond, waarin ik vaak in Rotterdam ben geweest en mensen uit die streek tegen ben gekomen, heb ik meer belangstelling voor dit dialect ontwikkeld. Hoewel ik zelf geen spreker van het Rotterdams ben – zelfs geen Nederlandse moedertaalspreker – kan ik deze taalvariëteit, die door Van Oostendorp zo mooi als zangerige klank van Rotterdam wordt beschreven, wel onderscheiden van andere dialecten in Nederland.

Door mijn sympathie voor dit dialect groeide mijn interesse in diens ontwikkeling en aanzien en natuurlijk ook mijn interesse in de sprekers ervan. Om deze reden was het

voor de hand liggend om mijn afstudeerscriptie toe te wijden aan het Rotterdams. Ik geloof bovendien dat het een voordeel kan zijn om buiten de taalkwesties te staan wat betreft het afnemen van interviews omdat de geïnterviewde personen helemaal geen voorkennis van mijn kant hebben verwacht of verondersteld. Daardoor hebben ze hun antwoorden misschien nog ietsje precieser toegelicht dan ze dat bij een Nederlandse interviewer hadden gedaan. Dat is natuurlijk slechts een vermoeden, maar het lijkt me wel aannemelijk.

9. Het kwalitatieve denken

In mijn onderzoek ga ik uit van een kwalitatief-begrijpende aanpak die ten doel heeft onderwerpen, samenhangen en processen niet alleen te analyseren maar zich er ook in te verplaatsen. Kwalitatieve analyses willen de onderwerpen in hun volle complexiteit bevatten en beroepen zich erop dat menselijke werkelijkheid veelvuldig en complex wordt geconstitueerd (Mayring 2010: 19).

In plaats van het uitgaan van theorieën en de verificatie daarvan moet je bij kwalitatief onderzoek “gesensibiliseerde concepten” gebruiken waarin je theoretische voorkennis in laat stromen. Daarmee worden theorieën vanuit empirische onderzoeken ontwikkeld en kennis en handelen worden onderzocht als lokale kennis en handelen (Flick 2006: 12 – 13)

9.1. De vijf postulaten

Het fundament van kwalitatief onderzoek bestaat volgens Mayring uit vijf postulaten.

Het eerste principe is

1. de eis naar een sterkere betrekking van het subject in een onderzoek. De onderzochte subjecten zijn altijd mensen, die uitgangspunt en doel van het onderzoek moeten zijn. De uitkomsten moeten weer betrekking hebben op de werkelijkheid.

Het tweede en derde beginsel zijn

2. de nadruk op de descriptie (aan het begin van de analyse moet een precieze beschrijving van het onderzoeksgebied)
3. en de interpretatie van de onderzoeks-subjecten (het onderwerp in de humanwetenschappen moet altijd ook door interpretatie worden opengelegd)

Ten vierde en vijfde stelt Mayring dat

4. de subjecten ook in hun natuurlijke en alledaagse omgeving zouden moeten worden onderzocht in plaats van in een laboratorium.
5. Ten slotte moeten de uitkomsten ook veralgemeniseerd kunnen worden. Deze humanwetenschappelijke uitkomsten zijn nooit automatisch door bepaalde processen af te leiden, ze moeten van geval tot geval en step by step gemotiveerd worden en je moet expliciet vermelden voor welke situatie en tijd ze geldig zijn (Mayring 2002: 19ff).

Voorts is kwalitatief onderzoek op te vatten als een dialoog omdat het een proces is van interactie tussen onderzoeker en subject. Want in sociaal onderzoek zijn de te onderzoeken onderwerpen subjecten, die reageren op het onderzoek en die ook kunnen veranderen. Je komt als onderzoeker slechts aan je gewenste data door middel van een proces van communicatie. De uit het onderzoek gewonnen data is altijd subjectief.

Een principe van de hermeneutiek, die deel uitmaakt van kwalitatieve analyse, is dat de eigen voorkennis altijd de interpretatie van een onderzoek beïnvloedt. Deze voorkennis wordt tijdens de analyse van het onderwerp altijd verder ontwikkeld (Mayring 2002: 29ff).

9.2. Kwalitatieve interviews

In kwalitatief sociaal onderzoek zijn kwalitatieve interviews veel voorkomend. Er zijn talrijke manieren van hoe zo een interview gevoerd kan worden. Zoiets als “het” kwalitatieve interview bestaat niet.

Kwalitatieve interviews kunnen onder andere worden gebruikt voor vraagstellingen waarbij het registreren van uitleg, zienswijzen en instellingen van de geïnterviewde zelf voorop staan (Hopf 1979: 14f).

Hierbij sluiten de interviews die ik voor mijn onderzoek heb gevoerd aan. De door mij verkozen interviewvorm is het zogenoemde *Leitfaden-Interview*. Ik heb dus gebruik gemaakt van mijn theoretische voorkennis en heb de geïnterviewden ermee geconfronteerd. Om de begripsbepaling van het *Leitfaden-Interview* met Flicks woorden weer te geven:

Für das Leitfaden-Interview wird eine Reihe von Fragen vorbereitet, die das thematisch relevante Spektrum des Interviews und seines Gegenstands abdecken sollen. Dazu wird ein Leitfaden erstellt, an dem der Interviewer sich orientiert. [...] Ziel ist es, die individuelle Sicht des Interviewpartners auf das Thema zu erhalten (Flick 2009: 113f)

Dat betekent dat ik mijn Leitfaden-interviews heb genomen met behulp van een leidraad, die ik vooraf op basis van bepaalde criteria samen heb gesteld, met als doel de individuele zienswijze van mijn interviewpartners op het thema te bewaren.

Het voordeel van deze interviewvorm is bovendien dat de geïnterviewde persoon dingen zelf kan accentueren die in haar ogen belangrijk zijn en de geïnterviewde kan net als in een alledaags gesprek dingen in zijn of haar eigen woorden vertellen. Daardoor worden een hoge validiteit van de inhoud en een dieper gehalte van informatie bereikt. (Winter 2000 op: <http://imihome.imi.uni-karlsruhe.de>)

10. Interview-leidraad:

Voor alle interviews heb ik dezelfde leidraad gebruikt die ik hieronder heb weergegeven:

Uitgangspunt: ik wil iets weten over het échte Rotterdam, met hulp van Rotterdammers (of mensen die Rotterdam en de mensen uit Rotterdam kennen) bij de meegestuurde korte luisterfragmenten en het beoordelen van wat ik geleerd heb.

➔ Het ingevulde formulier a.u.b. terugsturen aan klaudia@speedcore.at 😊

- Wat vind je van Rotterdam?
- Heb je al je hele leven in Rotterdam gewoond? En hoe oud ben je nu?
- Waar komt je familie vandaan?
- Wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam? Vind je het bijvoorbeeld mooi of stoer of lieflijk, arrogant, grof...?
- Wie praat volgens jou „goed” of “echt” Rotterdams? Dat kunnen vrienden, bekenden, rapper, beroemde mensen, politici, jezelf etc.... zijn....

Ik heb gehoord dat jullie de onderaan genoemde dingen zouden zeggen in Rotterdam?

Wat betekent dat? Zeggen jullie dat in Rotterdam of ken je mensen in Rotterdam die zo praten? → Dus is dat Rotterdams?

- kneiter:
- horrie up:
- gabber:
- skowtu:
- Ik ga operatie doen (ipv ik zal geopereerd worden)
- kiko?
- Kakkies
- Oud als de weg naar Kralingen
- dope:
- jatten
- switi
- buitenvrouw
- skoro
- afgepeigerd
- lou /lauw
- Kan je me misschien zelf ook nog één of twee woorden noemen die er nu niet bij staan maar volgens jou Rotterdams zijn?

- Ken je het fenomeen straattaal? Ken je mensen die straattaal spreken of ben je zelf een spreker daarvan? Vind je dat straattaal hoort bij het Rotterdams of niet?

Luisterfragmenten → in het college hebben we deze voorbeelden gehoord; ik heb ze met mijn mailtje mee gestuurd ☺

Fragment 1 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je nog steeds zo?

Fragment 2 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je nog steeds zo?

Fragment 3 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je nog steeds zo?

Framgent 4 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je nog steeds zo?

Fragment 5 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je nog steeds zo?

- Afsluitend voorbeeld van Mike Boddé over “de Rotterdammert” → http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3ZUdE5S-d-k schrijf gewoon op wat je bij dit voorbeeld te binnen schiet ☺

Aan de hand van de leidraad wordt duidelijk dat de vragen uit kunnen nodigen om vrij te vertellen en de eigen mening weer te geven, zonder dat de mensen precies zouden weten wat nu eigenlijk mijn doelstelling achter het interview was. Mijn uitleg was gewoon dat ik *iets over het Rotterdams* te weten wilde komen.

11. Interviewpersonen

Om de in dit verband voor mij interessante antwoorden te krijgen heb ik interviews met tien jonge volwassenen tussen de 17 en de 27 jaar gevoerd die in of rond om Rotterdam wonen, werken en/of op school zitten. Drie van de tien interviews heb ik persoonlijk afgenomen, met een dicteerapparaat opgenomen en achteraf getranscribeerd. De andere zeven heb ik schriftelijk via e-mail communicatie afgenomen.

Het leek voor mij interessant om te weten of de geïnterviewden al hun hele leven in Rotterdam hebben gewoond of er pas later zijn gevestigd en hoe oud ze op dit moment zijn. De iets oudere geïnterviewden hebben de opkomst van straattaal in Nederland wellicht bewust mee gemaakt. Ze zijn in de jaren negentig op straat misschien weleens in aanraking met straattaal gekomen omdat ze zelf tot een groep van jongeren hebben behoord in de omgeving van een school of vereniging. Bij de jongere ondervraagden zou je dan kunnen zien of zij in de laatste tijd ook nog in aanraking zijn gekomen met straattaal.

De 27-jarige Joris heeft vier en een half jaar in Rotterdam gewoond en ook zijn studie daar gedaan. De eveneens 27-jarige Lars is er geboren en getogen en Michael die op het moment van het interview 26 jaar oud was, is in Rotterdam geboren, heeft er een gedeelte van zijn leven gewoond en woont er nu een kwartier vandaan. Met deze drie mensen heb ik zoals boven reeds vermeld de interviews face to face kunnen voeren.

De andere zeven interviews heb ik schriftelijk afgenomen. De jonge mensen van wie ik hiertoe antwoorden heb gekregen zijn de 22-jarige Nicky die nu zo'n twee jaar in Rotterdam woont maar voor die tijd ook al geregeld naar Rotterdam kwam en Ron (19 jaar) die er 20 minuten vandaan woont maar er ook al zijn hele leven komt en er al twee

jaar op school zit. Verder heb ik nog Cairo (23 jaar), Jessin (21 jaar) en Michelle (17 jaar) geïnterviewd die dichtbij Rotterdam wonen. Dan zijn er nog de twee interviews met de broer en de tweelingszus van Michael - Stephen (22 jaar) en Patricia (26 jaar) die ik ook via e-mail heb afgenomen.

Behalve Jessin, wiens familie ten dele uit Marokko komt, Cairo die familie in Indonesië heeft en Michael, Patricia en Stephen wiens moeder uit Zwitserland stamt, hebben alle door mij geïnterviewde mensen hun wortels in Nederland. Joris komt oorspronkelijk uit Zeeland, Lars heeft familie in Delft en Rijkswijk en Michelle heeft familie in Krimpen aan de Lek, 14 kilometer van Rotterdam af. Nicky is afkomstig uit Limburg en Ron uit Dordrecht.

12. Interviewvragen

Tijdens mijn interviews en de formulering van de interviewvragen deed ik soms een beetje alsof mijn neus bloedt om tot de gewenste antwoorden te komen. Vooral bij de luisterfragmenten en de woordenlijst waar ik van de geïnterviewden wilde weten of dat *nu echt Rotterdams is, zoals mij werd verteld tijdens mijn colleges* was dat het geval.

Afbeelding 1: straat-poezie op een muur dichtbij Rotterdam Centraal 2012. Bron:privé

12.1. “Wat vind je van Rotterdam?”

Ik ben dus begonnen met de vraag wat mijn interviewpartners van Rotterdam vinden. Hier zijn veel verschillende antwoorden op gekomen. Uit de meeste verklaringen bleek dat ze het wel een leuke stad vinden, maar dat het vaak gaat om een innerlijk verdeelde relatie met de stad. Ik heb hieronder exemplarisch een paar antwoorden op mijn eerste vraag weer gegeven:

Rotterdam werd door Joris beschreven als *een stad met veel verschillende culturen*.

Door Lars wordt deze multiculturaliteit als volgt gezien:

Mindere kanten zijn er toch ook wel dat er een hele hoge concentratie buitenlanders is. Niet dat ik iets tegen buitenlanders heb, maar omdat ie heel geconcentreerd wonen. En daarom krijg je wel een grotere verdeling van de ja van de integratie zeg maar. Dat bevordert niet de integratie.

Michael vindt het *opzich wel een leuke stad* maar hij is ook van mening dat de mensen er *constant met zichzelf bezig zijn en veel gehaaster dan op andere gebieden*. Hoewel ook hij zijn gedachte afsluit met

over het algemeen ik kom natuurlijk daar uit ... vanuit Rotterdam, dus ah ik kan me er altijd wel goed vermaken maar het is niet de stad waar ik in zou willen wonen. Dat zeker niet.

Verder noemt ook Nicky het multiculturele karakter van Rotterdam in haar uitleg:

Het is een multiculturele stad, dat is van de ene kant erg leuk want je hebt bijvoorbeeld overal aparte winkeltjes (toko's) met bijvoorbeeld Surinaams eten, of poolse supermarkties. Toch is Rotterdam niet mijn favoriete stad, het is erg “hard”. Je maakt niet

zo heel snel een praatje met iemand en het is niet altijd veilig op straat savonds. Ik woon zelf in Rotterdam-Zuid, daar kan het ook aan liggen dat ik het niet helemaal geweldig vind. Maar de woningen zijn hier goedkoop, mijn school ligt ook in Rotterdam en heb hier inmiddels een aantal goede vrienden gemaakt.

Door Ron wordt Rotterdam als volgt beleefd:

Mooie stad om te zijn, mensen kunnen soms wat onvriendelijk zijn, maar tegelijkertijd gebeuren er altijd hele leuke en grappige dingen. In de ochtend een chaos. Straight to the point.

Jessin onderschrijft dit punt: *leuke stad qua uitgaan, geen vriendelijke stad, druk*

Patricia noemt er als pluspunten de Maasboulevard en de skyline van de stad en dat je er in de stad veel kan beleven en er veel restaurantjes en uitgaansgelegenheden zijn. Maar ook zij vindt *dat er soms wat te veel agressiviteit is in Rotterdam, met name tijdens het uitgaan.*

Het harde karakter van Rotterdam is dus geen mythe, het wordt ook door de geïnterviewde personen zo ervaren.

12.2. Visies op het Rotterdams

De vraag *wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam?* leverde evenals mijn eerste vraag uiteenlopende antwoorden op. Onderaan heb ik er de relevante passages uit de antwoorden opgenoemd:

Ehm [...] ik vind het Rotterdaaaaam vind ik wel het oorspronkelijke dialect van Rotterdam vind ik gaaf maar de... door de buitenlandse cultuur... de invloed van buitenlandse culturen heb je nou heel veel straattaal en dat is niet zo van mijn cultuur, dus ik heb er niet zo tegen maar het is niet mijn ding (Joris)

Vrij plat, de echte arbeidersklasse, die sprak er heel plat, en ze hebben altijd mooie uitdrukkingen, andere bepaalde woorden, die eh, die me wel erg aanspreken. Het is wel een beetje stoer praten ja uiteraard want ja je moet je op straat dan ook wel gewoon bewijzen natuurlijk, dus degene die de grootste bek heeft, is ook het hogste in de hiërarchie. (Lars)

Ehm.. Ja je hebt opzich heel veel verschillende manieren van praten in Rotterdam. Je hebt natuurlijk de jongeren hoe die praten maar die praten over het algemeen heel stoer, en eh die willen met hun taalgebruik heel veel indruk maken op andere mensen enne... je... En ah ja dat echte Rotterdamse dialect dat vind ik opzich wel leuk. Ja weet je het is wel een leuk dialect hè. (Michael)

Dat verschilt heel erg, er zijn veel verschillende soorten mensen in Rotterdam maar de jeugd vind ik persoonlijk nogal grof. (Michelle)

Het echte oude Rotterdams vind ik geweldig om naar te luisteren, het is wel grof en recht voor z'n raap maar het accent is leuk. (Nicky)

Ik vind het Rotterdams leuk klinken, het is een echte volkstaal. (Cairo)

Volks, grappig (Jessin)

Mooie manier van praten, zeggen waar het op staat. Kort door de bocht. Rotterdammers komen altijd boos over, terwijl ze net zo goed heel vrolijk kunnen zijn. Je hebt zomaar een praatje in de tram ofzo. (Ron)

Ik vind rotterdams wel leuk klinken, kan voor sommige agressief overkomen maar voor mij niet. (Stephen)

Ik vind het een lekker herkenbaar accent. Dat vind ik er leuk aan. Zeker omdat je in Nederland veel herkenbare accenten hebt bij de grote steden (Amsterdam, Den Haag). Je hoort meteen als iemand uit Rotterdam komt. Het is wel een beetje plat, als je echt Rotterdams praat. Het klinkt alleen niet echt mooi als je het vergelijkt met het ABN (Algemeen Beschaafd Nederlands). Het is wel belangrijk dat je ook leert te praten zonder dat erge accent ☺. Verder vind ik het wel stoer klinken.
(Patricia)

Opmerkelijk vind ik hierbij dat Ron er aangeeft dat je *zomaar een praatje in de tram kan hebben* hoewel er bij de vraag over wat ze van de stad vinden van Nicky bijvoorbeeld werd gezegd dat je *niet zo snel een praatje met iemand* zou hebben. Maar misschien ligt dit feit er dan ook aan dat Ron er met een duidelijk Rotterdams accent praat omdat hij uit deze streek komt en bij Nicky, zoals ze zelf zegt, nog hoorbaar is dat ze uit een andere streek in Nederland afkomstig is. Daardoor vind ik dat de onder 3.2.1. vermelde stelling van de Pater dat iemand die een taal beheerst ook de erdoor gestructureerde wereld beheerst wel enigszins wordt bevestigd.

Verder zijn meerdere personen van mening dat het Rotterdams een 'stoere' taal is en het een dialect is van de arbeidersklasse, heel volks dus. Dat Rotterdammers boos over kunnen komen ook al bedoelen ze het niet zo komt ooks niet slechts terug bij Van Oostendorp en Jan Oudenaarden in de literatuur over het Rotterdams, maar ook in mijn interviews. Voorts wordt ook de lagere status van het Rotterdams tegenover het ABN in de uiting van Patricia bevestigd.

Straattaal wordt in deze eerste vraag slechts door één persoon genoemd, maar dan in een niet heel positieve context, omdat de invloed van de buitenlandse cultuur eerder kritisch wordt beoordeeld.

12.3. Sprekers van het Rotterdams

Bij de vraag wie volgens de geïnterviewden "goed of "echt" Rotterdams zou praten wilde ik proberen uit te vinden na wie de jongeren luisteren als ze het over "Rotterdams"

hebben en wie de “producenten” zijn van deze taalvariëteit aan welke zij zich misschien zelfs oriënteren. Zit er misschien zelfs een rapper bij die bijvoorbeeld heel veel straattaal-elementen gebruikt?

Eén naam komt hier heel vaak terug – Jules Deelder, de ‘nachtburgemeester’ van Rotterdam. Maar er worden ook andere voorbeelden gegeven.

Volgens Joris heb je in bepaalde buurten nog wel oude Rotterdammers die *nog echt Rotterdams* zouden praten maar op straat is de Rotterdamse dialect volgens hem wel een beetje verdwenen.

Lars noemde Jules Deelder, Wilfried de Jong, Bep van Klaveren, Karin Bloemen en Martin van Waardenberg als voorbeeld-sprekers van het Rotterdams. Volgens hem is ook de Feyenoord voetbalclub typisch Rotterdams en zouden de mensen in die hoek (Rotterdam-Zuid) ook typisch Rotterdams praten. *Voor de zwarte kant van Rotterdam* noemde hij dan nog Jürgen Rayman, een cabaretier en televisiepresentator die in Nederland werd geboren maar in Suriname op is gegroeid. Verdere voorbeelden van zijn kant waren dan nog Gerard Cox, Sjoerd Pleijsier en Joke Bruijs.

Die hebben o.a. een t.v. serie geschreven, (waar ze ook zelf in speelden,) over Rotterdam in de jaren zestig ; "Toen was geluk heel gewoon..." errug leuk... (Lars)

Ook Michael, Nicky, Jessin en Ron voerden Jules Deelder aan. Jessin stelde bovendien ook dat oudere mensen uit buurten zoals Kralingen, Crooswijk en Zuid echt Rotterdams zouden spreken.

Cairo stuurde me als antwoord op de vraag een link naar het youtube-filmpje wij *zijn echte Rotterdammers*, van de Maaskanters – een gezangs duo uit de jaren 50 van de twintigste eeuw.

Verdere voorbeelden die Ron nog heeft genoemd zijn Johan Boskamp (ex-profvoetballer), en de eveneens door Lars genoemde Rotterdamse acteurs Gerard Cox en Joke Bruijs.

Voorts voerde Ron André van Duin (cabaretier), René van der Gijp (ex-profvoetballer) en zijn klasgenoten en vrienden aan.

Patricia stelde dat ze zelf wel een Rotterdams accent heeft en dat een leerling uit haar klas (Patricia is lerares) ook echt plat Rotterdams praat, wat ze wel leuk vindt om te horen.

Bij al deze voorbeelden vind ik geen enkel voorbeeld terug van een Rotterdamse rapper of straattaalspreeker, hoewel ik in mijn vraag duidelijk heb vermeld dat deze voorbeelden vrienden, bekenden, rappers, beroemde mensen, politici of de geïnterviewden zelf kunnen zijn. Als je dus naar het “echte” Rotterdams vraagt blijken de mensen toch meteen aan een “oer-Nederlandse” versie van de taal te denken die vermeend zou bestaan zonder invloed van andere talen, hoewel we in het gedeelte over de geschiedenis van Rotterdam te weten zijn gekomen dat het Rotterdams door heel veel verschillende talen en culturen werd beïnvloed. Maar misschien zijn deze invloeden van bijvoorbeeld de Surinaamse kant nog te nieuw om te worden opgenomen in het taalgebruik van bijvoorbeeld cabaretiers van middelbare leeftijd of ouder die hier vaak als voorbeelden hebben gefungeerd.

12.4. Woordenlijst

Ik probeerde uit te vinden of er woorden uit de straattaal wel worden herkend of misschien zelf gebruikt worden door de interviewpersonen met behulp van een lijstje van woorden waarin ik de geïnterviewden woorden en uitdrukkingen uit het AN, de straattaal, het Surinaams-Nederlands, het Maleis, het Papiaments, het Engels en het Jiddisch door elkaar voor heb gelegd. Bij deze voorbeelden van woorden die ik aan hen heb gegeven heeft me vooral geïnteresseerd of er sommige woorden, die uit andere talen of straattaal afstammen als Rotterdams worden beschouwd. Als dat zo is zou dat een indicatie kunnen zijn dat straattaal geleidelijk samensmelt met het Rotterdams of dat er andere, “nieuwe” talen al hun sporen achter hebben gelaten in het hedendagse Rotterdams.

Ik geef eerst het lijstje weer met de door mij gevraagde woorden en uitdrukkingen en licht daarna de antwoorden van de interviewpersonen toe.

- *kneiter*: iets wat groot, mooi, goed is. Een oud Rotterdams woord dat opeens in de straattaal en op internet weer overal gebruikt wordt (Van Oostendorp p. 81).
- *horrie up*: een volgens Van Oostendorp bekend voorbeeld uit het Engels - *to hurry up*. Komt van de taal van de haven (Van Oostendorp p 72).
- *gabber*: dit woordje komt uit het Jiddisch, de taal van de joden. Het was ooit een woord voor *vriend*, maar werd in het Rotterdamse Parkzicht tot de term voor een kaalhoofdige liefhebber van een bepaald soort muziek – ‘*gabberhouse*’. Het woord voor deze bepaalde soort van harde en ritmische muziek is de meest recente bijdrage van het Rotterdams aan de internationale woordenschat en het enige Rotterdamse begrip dat internationale bekendheid geniet (Van Oostendorp: 2002: 40, 72, 80; Oudenaarden 1999: 43).
- *skowtu*: komt uit het Sranan, vernederlandsd ook *scoto* geschreven, betekent *politie*. Dit woord is in het boek *Vet* van Wim Daniëls (pp. 98-105; 121 – 126) ingedeeld onder straattaal (Cornips 2005: 141).
- *Ik ga operatie doen*: Hierbij ligt de nadruk op het hulpwerkwoord *gaan* dat in het Surinaams-Nederlands op verschillende manieren in wordt gezet. Het onderwerp in de onderwerpsvorm kan bijvoorbeeld in een actieve zin als lijdend voorwerp fungeren. Dit is een bijzonderheid met betrekking tot passief en actief. Deze actieve zin betekent zoveel als de passieve zin *ik zal geopereerd worden*. (Cornips 2005: 144)
- *kiko?*: Dit vraagwoordje komt uit het Papiaments en betekent *wat?* (Cornips 2004: 184).
- *kakkies*: *Kaki* is het Maleise woord voor *voet*. *Kakkies* wordt gebruikt in de uitdrukking *op blote kakkies lopen* – dus *op blote voeten lopen*. Op een andere manier wordt *kakkies* in het Rotterdams volgens Van Oostendorp ook niet gebruikt (Van Oostendorp 2002: 72).
- *Oud als de weg naar Kralingen*: een algemeen Nederlandse uitdrukking en betekent heel oud (Van Oostendorp 2002: 84).

- *dope*: komt uit de top 20 van de Amerikaanse slangwoorden van 1997 tot en met 2000 en betekent *geweldig, leuk* (Van den Braak 2002: 17).
- *jatten*: een Rotterdams woord, betekent *stelen* en komt net als *gabber* ook uit het joods (Van Oostendorp 2002: 72; Oudenaarden 1999: 43).
- *switi*: komt uit het Sranan en wordt als synoniem gebruikt voor *lekker*. Deze bijvoegelijke naamwoorden die uit het Sranan zijn ontleend worden predicatief gebruikt – dus zegt men bijvoorbeeld *het is switi man* (Cornips 2004: 183; Cornips 2005: 138).
- *buitenvrouw*: Dit is een leenwoord uit het Surinaams-Nederlands dat inmiddels in het Standaardnederlands in is geburgerd. Een *buitenvrouw* is een *elders wonende bijzit*, een *bijvrouw* of *maîtresse* dus. Bekend geworden is dit woord door het in 1994 verschenen gelijknamige boek van Joost Zwagerman (Cornips 2005: 142).
- *skoro*: afkomstig uit het Sranan, kan ook *scorro* worden geschreven en betekent *school* (Cornips 2005: 138).
- *Afgepeigerd*: dit Rotterdamse woord stamt evenals *gabber* en *jatten* ook uit het Jiddisch en betekent *moe* (Van Oostendorp p. 72, 78; Oudenaarden 1999: 43).
- *lou* (lauw): Van Oostendorp geeft er in zijn woordenlijst van het Rotterdams volgende twee definities: 1. (Ouderwets) zachtjes. *Lou prevelen*. 2. (Straattaal) Goed. (*Vanavond een feessie! Lauw!*) (Van Oostendorp 2002: 82). Volgens Cornips stamt *lauw* uit het Sranan waar het de betekenis van *gek* of *nep* heeft (Cornips 2004: 183).

Ik had graag nog meer woorden willen vragen die ik gedurende de loop van mijn onderzoek, en ook in mijn tijd in Nederland, tegen ben gekomen. Dit zou het kader van mijn scriptie echter te groot maken; vandaar dat ik me heb beperkt tot deze vijftien gevallen.

Nu ik de betekenis en oorsprong van de woorden en uitdrukkingen die ik aan mijn interviewpersonen voor heb gelegd heb toegelicht, ga ik hieronder in op hun antwoorden.

12.4.1. Kneiter

Het eerste woord dat ik hun voor heb gelegd was dus *kneiter*. Dit woordje werd door alle interviewpersonen herkend en volgens hen is het ook *echtwel Rotterdams*.

12.4.2. Horrie up

Het voorbeeld *horrie up* werd ook op twee mensen na door bijna iedereen herkend, hoewel er een paar van mijn probanden hebben geraden wat de betekenis van dit woord betreft. Lars en Patricia waren er desondanks tamelijk zeker over:

Ja horrie up is een verbastering gewoon van opschieten van hurry up, ja horrie up. (Lars)

Dat betekent opschieten (hurry up). Ik hoor rappers uit Nederland dat wel eens zeggen [...]. (Patricia)

12.4.3. Gabber

Het derde woord in mijn lijstje was *gabber*. In een aantal gevallen was de vraag niet meteen duidelijk omdat een deel van de bevroagden ook zelf naar *gabberhouse* luistert en door hen daarom niet meteen het woord *gabber* uit werd gelegd, maar in plaats daarvan werd uitgelegd wat een *gabber* is of doet. Maar bijna iedereen was ervan overtuigd dat het een echt Rotterdams woord is.

Ja gabber, ja tuurlijk dat is echt Rotterdams. (Joris)

Ja het is een beschrijving van iemand die naar hardcore feesten gaat maar ik ken dit zelf met een Amsterdams woord... dat van het joods is afgeleid. [...] (Lars)

Het woord gabber. Oh het woord gabber, dat is gewoon... zo werd iemand genoemd die... in de jaren 90 kwam dat op dat is een groepering en die luisterde heel veel naar hardcore-muziek, liepen met kale koppen, Australian enne dat werden de gabbers genoemd. Maar gabber wordt ook als je vriend gezien. Je gabber. (Michael)

Een gabber is een vriend, dit wordt veel gezegd en is Rotterdams. (Michelle)

vriend, gappie, maatje (of natuurlijk de kale gabber in trainingspak) (Nicky)

Maat, vriend (Cairo)

maat & kale in een aussie huppelende hardcore luisterend figuur (Jessin)

Je maatjes zijn je gappies, gabber bekend dus 'maatje' (Ron)

Als je denkt aan het woord gabber, dan denk je aan hardcore. Maar denk dat de mensen uit Rotterdam daar ook vrienden/maten mee bedoelen. Dit hoor ik niet zo vaak in die betekenis. (Patricia)

Het woord *gabber* is dus algemeen bekend in Rotterdam en omgeving en zelfs Michelle, de jongste van mijn interviewpersonen die zelf niet naar dit soort muziek luistert, kent de betekenis ervan. Aan de ene kant is zeker de populariteit van deze muziek in Nederland ervoor verantwoordelijk, maar aan de andere kant lijkt het er ook op dat de Jiddische uitdrukkingen al gewoon als typische Rotterdamse en Nederlandse uitdrukkingen worden gezien.

12.4.4. Skowtu

Het volgende woord op mijn lijstje was *skowtu*. Hier was de betekenis al niet meer zo vaak duidelijk en niet iedereen kende het woord. Toch zitten er voor mij interessante uitspraken tussen.

Skowtu. Ja skowtu dat is eeh skowtu is volgens mij politie ehehe ja ja is voor mij is't een beetje Surinaams-achtig. (Joris)

skowtu dat betekent politie. Dat is straattaal voor politie, komt vanuit het Antilliaans.: of ja het Surinaams weet ik niet, ik dacht Antilliaans. (Lars)

Politie, bij skowtu word er altijd gepraat over politie en is Rotterdams. (Michelle)

Scotoe wordt gebruikt voor het woord politie. (Nicky)

politie (Jessin)

Politie, meer een woord wat erin gegroeit is onder de jeugd. Een echte Rotterdammer zal het over de 'wouten' of 'joden' hebben als het over politie gaat. Mij zul je dus ook nooit skowtu horen zeggen. (Ron)

politie (Stephen)

Ron maakte een duidelijk verschil tussen het echte Rotterdams en jeugdtaal hoewel hij zelf eigenlijk qua leeftijd ook nog tot de jongere bevolking behoort. Joris noemde dit woord Surinaams-achtig maar toch wist hij de betekenis ervan. Ik vind het opmerkelijk dat iedereen – op drie mensen na – het woordje kende en wist wat het betekent en Michelle het als de jongste geïnterviewde zelfs als Rotterdams woord beschouwde.

12.4.5. Ik ga operatie doen

De volgende uitdrukking op mijn lijstje was *ik ga operatie doen*, dus de zinsconstructie met het hulpwerkwoord *gaan*.

Ik ga operatie doen... Ja dat zal wel goed kunnen zou ik zeggen ik ga operatie doen. Ja want ze korten heel veel dingen in en ze.ze ze.. ja .. ze maken zinnen korter, yes, ja (Joris)

Ik ga één operatie doen dan denk ik, maar ... dat gaan ik doen... ja .. andere verbastering... of andere grammaticale regels of zoiets... (Lars)

Ik ga operatie doen? Ja ik denk wel van gehoord dat eh... dat ze dat zeggen. Maar ik gebruik het zelf eigenlijk nooit ... (Michael)

Dit is gewoon gebrekkig Nederlands dat veel word gezegd door allochtonen omdat zij de taal niet beheersen. (Michelle)

Dit soort dingen zeggen voornamelijk de allochtonen.(Nicky)

Manier van spreken (Jessin)

Dit is meer wat erin gegroeit is door de allochtonen die in Rotterdam zijn komen wonen, eigenlijk gewoon gebrekkig nederlands. (Ron)

Slecht Nederlands hoor ik wel om me heen als ik in Rotterdam rondloop. (Patricia)

Interessant zou het zijn om te weten wie Michael en Joris precies met *zij* bedoelen, maar volgens mijn interpretatie hebben ze het wel over autochtone Rotterdammers omdat ook mijn vraagstelling is geweest of de woorden en uitdrukkingen op mijn lijst nu echt Rotterdams zijn.

Volgens Michelle, Ron en Patricia is deze zinsconstrucite gewoon gebrekkig Nederlands en ook Nicky is van mening dat zo voornamelijk de allochtonen in Rotterdam zouden spreken.

Jessin en Cairo zien het gewoon als *een manier van spreken* en zijn blijkbaar bekend met dit soort uitdrukkingen.

12.4.6. Kiko

Het volgende woord op mijn lijst - *kiko* uit het Papiaments werd alleen door Cairo herkend, zij wist dat het een vraagwoordje is en *wat b* Betekent maar zij gaf geen commentaar op de vraag of het volgens haar Rotterdams is of niet.

12.4.7. Kakkies

Mijn volgende vraag naar *kakkies*, een ander woord uit het Maleis werd slechts door Joris, Lars en Ron ongeveer in de betekenis beantwoord, die Van Oostendorp heeft bedoelt:

Kakkies jaa .. ehh... t zou ja... voeten volgens mij.. maar... kakkies... ken het niet helemaal (Joris)

Ja dat zijn stinkvoeten (Lars)

Zweet voeten, gebruik ik zelf ook (Ron)

De anderen die ook een antwoord hebben gegeven hadden het hierbij over voetbal en zaten op een heel andere spoor:

kakkerlakken, scheldwoord voor Feyenoorders, Rotterdamse voetbalclub (Michelle)

Wordt gebruik voor Feyenoord (Rotterdamse voetbalclub) supporters. Deze worden kakkerlakken genoemd en dus afgekort kakkies. (Nicky)

afkorting van kakkerlakken: Feyenoord supporters. (Cairo)

En Stephen kende het woord in de betekenis van *rijke lui*.

12.4.8. Oud als de weg naar Kralingen

Het voorbeeld van het Nederlandse gezegde *oud als de weg naar Kralingen* werd door de interviewpersonen niet uitdrukkelijk voor typisch Rotterdams aangezien:

Ah ja. Dat is denk ik bijna hetzelfde zoals oud als de weg naar Rome. Dat is een Hollands uitspraak maar dat is het een... het zou wel een oude Rotterdamse uitspraak zijn. (Joris)

Oud als de weg naar Kralingen? Ja... even oud, dat is echt wel (imiteerd oude mensen) oud als de weg naar Kralingen!! Ja dat... die bestaat gewoon nog. Ik denk dat dat ermee te maken heeft, dat de Duitsers dat niet gebombardeerd hebben. (Lars)

Eehh ja ik denk wel daar heb ik wel eens van gehoord. Mijn oude chefkok zei dat wel eens. Dat is gewoon aaahm dat is gewoon ouderwet is dat ook wel een ander woord voor. Gewoon een soort van uitspraak. (Michael)

Dat iets al verschrikkelijk oud is, Rotterdams. (Michelle)

Dit is een spreekwoord/gezegde, Kralingen is een wijk in Rotterdam. (Nicky)

iets dat oud is (Cairo)

Iets heel oud (spreekwoord) (Jessin)

Gebruik ik zelf niet, maar hoor het wel eens om me heen. Zal wel betekenen dat iets echt oud is. (Ron)

Dat is een uitdrukking die wel vaak gebruikt wordt. Alleen hoor je dat wel eens op tv of oudere mensen gebruiken hem. (Patricia)

Joris voegt toe aan zijn antwoord, dat het een Hollands gezegde is, dat het wel Rotterdams zou zijn en ook Michael heeft het over een soort van uitspraak. Ik denk dat hier ook door de vraagstelling de mensen eerder ervan uit zijn gegaan dat ik hier misschien zou willen horen dat het Rotterdams is en daarom de gedachte aan het ABN niet eens op is gekomen. In ieder geval werd het niet als zo duidelijk Rotterdams opgevat zoals bijvoorbeeld *gabber*.

12.4.9. Dope

De betekenis van *dope* was meteen duidelijk:

Dope, dope is eh, van vet, gaaf, tof weet je (Joris)

Dope. Ja goed, vet, cool... (Lars)

dat is heel erg gaaf, heel erg leuk wordt dope voor gebruikt... zo dat is echt dope man, dat is gewoon heel erg leuk. (Michael)

Drugs, dope is een ander woord voor drugs en is Rotterdams. (Michelle)

Als iets heel erg leuk is. (Nicky)

kan om drugs gaan of je zegt het als iets goed is. (Cairo)

geweldig, tof (Jessin)

2 betekenissen - kan beteken dat je iets leuk vindt. Bijv.: ik vind jou nieuwe schoenen dope. Of het betekent drugs. (Ron)

stoer, vet (Stephen)

is dat iets positief is (leuk, goed, fijn etc.). Dit woord gebruiken ook veel bekende Nederlandse rappers. (Patricia)

Alle door mij geïnterviewden wisten dus de positieve betekenis van het woord, sommigen kenden het woord ook uit de context van drugs. Niemand beschouwde het eigenlijk uit het Amerikaans-Engels afkomstige woord trouwens als niet Rotterdams.

12.4.10. Jatten

Het volgende woord waar ik heb willen weten of mijn interviewpartners het kennen en of het volgens hen Rotterdams is, was *jatten*.

Jatten, ja da's stelen. Ik wist niet, ik wist niet dat het... ik kon... ik heb maar vierenhalf jaar in Rotterdam gewoond, dus ik wist niet... dus het zou echt Rotterdams kunnen zijn, ja jatten... (Joris)

Stelen, iets weg nemen dat niet van jou is en is Rotterdams. (Michelle)

zeg ik altijd als ipv stelen. Betekent stelen. Is door heel Nederland een geaccepteerd woord, hoort niet perse bij Rotterdam. (Ron)

stelen. Wordt wel gebruikt, maar zou even niet zo goed weten wie dat vaak gebruiken. (Patricia)

Terwijl bij alle antwoorden wel terugkwam dat *jatten stelen* betekent hebben slechts vier mensen hun mening gegeven of het hierbij gaat om een Rotterdams woord. Volgens Michelle is het dat wel maar Ron, Patricia en Joris zijn er niet zeker van.

12.4.11. Switi

Vervolgens stond er *switi* op het vragenlijstje. Dit woord werd, op één persoon na, door alle geïnterviewden als lekker respectievelijk leuk herkend. Volgens Patricia kan *switi* ook worden gebruikt als koosnaampje voor je vriendin. Niemand gaf hier aan dat hij of zij het woord vreemd vond of dergelijks. Ik leid uit deze context af dat het woord door iedereen als zo vanzelfsprekend werd herkend en uitgelegd dat het in ieder geval tamelijk recent en bekend is bij de geïnterviewden.

Switi ja da's iets van lekker of eh of of ja lekker of mooi weet je wel (Joris)

switi, dat is echt... ja dat is écht switi... Daar bedoel je iets mee wat heel erg fijn is, wat je heel erg lekker vindt, eehm je kan bijvoorbeeld zeggen van 'zow ik heb wel mijn geld binnen gehaald, zo switi' of je zegt het over een mooie dame, zow echt een switi. (Lars)

Wordt vaak gezegd voor leuke en lekkere dingen maar wordt eigenlijk overal wel gebruikt. (Michelle)

12.4.12. Buitenvrouw

Het volgende woord dat ik na heb gevraagd was *buitenvrouw*. Dit was al minder bekend. Behalve Michelle wist niemand wat een buitenvrouw zou zijn.

Relatie buiten de deur, tweede vrouw, word veel door Surinamers gezegd
(Michelle)

12.4.13. Skoro

Skoro was dan al weer een beetje meer bekend hoewel de helft niet wist wat het betekent. Nicky, Stephen, Cairo en Jessin gaven meteen *school* als antwoord, Michael en Patricia kenden het woord niet. Michelle werd bij deze vraag geholpen door haar broer.

Skoro... Eeehm skoro... ja Het komt me wel vaak... maar ik zou niet weten wat het betekent nee. (Joris)

skoro, ja die ken ik wel maar ik weet het ff niet meer wat het betekent. Als ik het in de context hoor dan weet ik wel wat het betekent... [op mijn voorbeeld 'morgen gaan we weer naar skoro...:] L: naar school!! Oh daar bedoelen ze school daarmee, natuurlijk! (Lars)

Ik hoor van mijn broer dat het school betekent maar ik heb hier nog nooit van gehoord. (Michelle)

school, hoor je mij niet zeggen. Dit is ook weer een woord wat er in gegroeid is door de jeugd. (Ron)

Joris komt het woord wel bekend voor en Lars weet na een voorbeeldzin wat het voor een betekenis heeft. Interessant in dit verband is weer dat Ron, die in Rotterdam op school zit, het woord wel kent hoewel het er volgens hem door de jeugd in is gegroeid geeft hij weer aan het zelf niet te gebruiken.

12.4.14. Afgepeigerd

Het volgende woord *afgepeigerd* werd weer door alle bevraagde mensen herkend maar niet beslist als typisch Rotterdams ervaren:

Ja afgepeigerd... Afgepeigerd, dat ehm... is zodat je echt, echt helemaal moe bent. Weet je echt helemaal [...] Ja Ik, ik wist... ik ken het woord wel maar ik wist niet dat het Rotterdams was. (Joris)

vind ik niet typisch Rotterdams. Het betekent moe. (Lars)

Ja dat ah, dat kan je op verschillende manieren, maar afgepeigerd is gewoon dat je gewoon kapot bent, naar de klote. Dus ik ben helemaal afgepeigerd van die wandeling [...] dat is bijvoorbeeld afgepeigerd. Of als je iemand in elkaar hebt geslagen dan heb je iemand helemaal afgepeigerd ofzo, dat wordt ook wel eens gebruikt. (Michael)

Moe, uitgeput door zware inspanning en is ook Rotterdams geloof ik. (Michelle)

Algemeen Nederlands woord voor hartstikke moe zijn (Nicky)

afgemat / uitgeput (Cairo)

moe (Jessin)

Betekent dat je moe bent van je werk ofzo. Hoor ik wel maar zeg het zelf niet. (Ron)

moe (Stepen)

dat je heel erg moe bent. Dit is wel een woord dat volgens mij niet alleen in Rotterdam gebruikt wordt. Dit hoor ik wel vaker langskomen. (Patricia)

Michelle is niet zeker of het echt een Rotterdams woord is en Nicky, Lars en Patricia zijn van mening dat het niet specifiek Rotterdams is maar Algemeen Nederlands.

12.4.15. Lauw

Het laatste woord op mijn lijstje was *lou* of ook *lauw*:

Lauw, ja dat is zeker Rotterdams. Dat eh dat is straattaal-Rotterdams. Louw is zo iets van cool, vet man... louw (Joris)

lauw, ja dat is vet lauw, dat is ook hetzelfde als switi eigenlijk, iets vets of cools of ... iets positiefs ja... oh wat ook kan is ... wat ook wordt gebruikt is een echt lauwe actie – dat is eigenlijk een beetje lafhartig of heel tam - als iemand weinig ondernemend is, dan zeg je zo ‘die gast is echt lauw’ (Lars)

Lauw? Lauw? Ja dat is echt Ik vind dat gesprek heel lauw, nee dat is gewoon heel erg gaaf ook heel erg leuk. (Michael)

Dat iets gaaf is of leuk, wordt hier in Rotterdam en omstreken veel gezegd. (Michelle)

Iets wat leuk of tof is. (Nicky)

dat zeg je als je iets tof vind (Cairo)

geweldig/tof (Jessin)

Zeg je als je iets leuk vind. Gebruik ik zelf ook. (Ron)

vet stoer (Stephen)

dit woord wordt vaak gebruikt en betekent dat je iets leuk/cool/gaaf vindt. De leerlingen uit mijn klas gebruiken dit vaak. Net als veel jongeren in Rotterdam. Tijdens het uitgaan hoor je dat wel vaak voorbij komen. (Patricia)

Het straattaalwoord *lauw* is dus volgens de boven vermelde antwoorden voor mijn interviewpartners een heel gangbaar woord in die streek. Joris noemt het zelfs Straattaal-Rotterdams, wat ik opmerkelijk vind omdat dit woord volgens mij de versmelting van straattaal met het Rotterdams suggereert.

Helaas werd van de geïnterviewden bij hun antwoorden niet altijd uitdrukkelijk vermeld of het woord nu als typisch Rotterdams wordt bevonden of niet. Dat zou er misschien mee te maken kunnen hebben dat ik vooraf heb gezegd dat volgens mij alle voorbeelden Rotterdams zouden zijn. Maar bij de voorbeelden die beslist wel of niet Rotterdams waren hebben de meeste wel hun mening gegeven, dus heb ik toch een paar uitkomsten gekregen.

Ron voegde er nog aan toe dat van de bovenstaande voorbeelden *afgepeigerd*, *oud als de weg naar Kralingen*, *kakkies* en *kneiter* echt plat Rotterdams zijn. De andere woorden zouden of door de jeugd bedacht zijn of door het hele land gebruikt worden.

Het leek er bij de afgenomen interviews op dat de jiddische uitdrukkingen al gewoon als typisch Rotterdams en Nederlands werden gezien. Volgens mijn zou het alleen maar een kwestie van tijd moeten zijn voor dat ook zal gebeuren met woorden uit andere talen die heel frequent worden gehoord in Rotterdam

12.5. Eigen woorden

Ik heb mijn interviewpartners aan het einde van het lijstje gevraagd of ze misschien zelf ook nog een of twee woorden zouden kunnen noemen die er niet bij stonden maar volgens hun wel Rotterdams zouden zijn.

Joris gaf *onmin* als voorbeeld.

Eem dus even denken hoor... Jaaaa mmm jaaa even denken even denken, ja dat is onmin. Dat is.. Ja onmin. Ja onmin zegen ze bijvoorbeeld dat is onmin louw, dat is eehh en dat bedoelen ze daarmee – dat is echt supervet, supergaaf weet je wel, onmin louw (Joris)

Opmerkelijk vind ik in dit verband dat Joris blijkbaar meent er een typisch Rotterdams woord te geven. *Onmin* komt echter uit het Sranan en betekent *heel erg*. (Cornips 2004: 183) Dus blijkt dit woordje inmiddels zo ingeburgerd te zijn dat het als Nederlands respectievelijk Rotterdams wordt beschouwd.

Lars geeft er nog een paar meer voorbeelden voor typisch Rotterdamse woorden

Taas, ja dat betekent gezicht. Iemand op zijn ... taas is hetzelfde als muil of... voor z'n taas... eehm... gers – dat is ook heel Rotterdams, dat is wat ouwer Rotterdams... Gers – dat wordt ook... GERS. Dat betekent eeh, cool of dat is echt vet, echt gers! Hetzelfde als lauw en switi denk ik. (Lars)

Ook Van Oostendorp noemt *taas* in zijn woordenlijst met de betekenis *gezicht* en ook *gers* staat in zijn lijstje. Zijn definitie van *gers* is *heel goed* of soms ook *slim*, maar volgens hem is dat in beide betekenissen verouderd. Over *gers* schrijft hij verder dat hij eerst meende dat het een echt authentiek Rotterdams jongerenwoord zou zijn omdat buiten Rotterdam niemand dit woordje kende en binnen Rotterdam geen mens boven de dertig wist dat het woord bestond. Van Oostendorp heeft daarna ontdekt dat *gers* eigenlijk een heel oud woord en niet bepaald specifiek Rotterdams is. Het woordje is afkomstig van de grote joodse gemeenschap in Rotterdam en is geleend uit het Jiddisch, waarin het woord op zijn beurt is geleend uit het Hebreeuws. Maar dat maakt het volgens hem niet minder Rotterdams (Van Oostendorp 2002: 39, 80, 84).

Verder geeft Lars nog de voorbeelden *condoekoe*, dat volgens hem de conducteurs zijn, *doekoe* en *osso*.

Lars : *zo heb je ook doekoe... alleen doekoe...*

Interviewer: *en dat is ook conducteur of?*

Lars: *nee dat is geld, doekoe dat is Surinaams voor geld. Osso, ik ga naar osso dat betekent ik ga naar huis.*

Interviewer: *osso? Hoe schrijf je dat?*

Lars: *Volgens mij oso of osso... Maar dat wordt meer gesproken door de ... door de donkere... eh mensen, omdat het ... daat is de donkere invloed...*

Interviewer: *mhm*

Lars: *ik zou het zelf niet zeggen, zeg maar.*

Door Lars worden dus ook woorden als Rotterdams beschouwd die kennelijk van andere oorsprong zijn dan het Nederlands. *Doekoe* is inderdaad afkomstig uit het Sranan en betekent *geld* (Cornips 2005: 138, 141) en *oso/osso* komt net als *doekoe* uit het Sranans en is een synoniem voor *huis*. (Cornips 2004: 182; Nortier, Conradie, Dibbits 2005: 63) Lars zou het wellicht zelf niet zeggen maar krijgt wel mee dat het in Rotterdam veel wordt gebruikt door de hoe hij het noemt *donkere invloed*.

Michael voert, evenals zijn broertje Stephen, *boeken* aan als typisch Rotterdams.

Interviewer: *en wat betekent dat nog een keer?*

Michael: *Nou boeken weet je wel... van er rijdt iemand heel langzaam voor je bijvoorbeeld eh met de auto hè, die rijdt 30 waar je 50 mag – (roept) Foaah kom op man boeken man! Boeken! Gassen!*

Stephen noemde dan ook nog de uitspraak *jatog* als echt Rotterdams.

Verder kwamen van Michelle volgende twee voorbeelden:

Temijer, is een echt oud Rotterdams woord en het betekent hoer. Kut op hoge poten, betekent vrouw met lange benen en is ook oud Rotterdams. (Michelle)

Temijer is zoals onder 4.4. al vermeld ook een uitdrukking uit het Jiddisch. Volgens Oudenaarden hoeft het Jiddisch overigens niet overal hetzelfde te klinken, maar kan het een Rotterdams tintje hebben. Hij beroept zich op Meyer Sluyser die stelde dat *temeie* afstamt van het Hebreeuwse *temeioh* dat *onrein* of *prostituee* betekent. In Rotterdam is dit dan verbasterd tot *tomaier* (Oudenaarden 1999: 43; Van Oostendorp 2002: 85). Dat Michelle (en Van Oostendorp) het woord anders spellen dan Oudenaarden – namelijk *temeier* – vind ik er een mooi voorbeeld van dat er bij een dialect geen eenduidige of “juiste” spelling bestaat zoals ik ook bij de kenmerken van het Rotterdams heb vermeld.

Nicky noemt geen lexicale voorbeelden maar gaat in op de uitspraak en een paar bijzonderheden die ook door Van Oostendorp worden beschreven en die ik heb genoemd in het hoofdstuk over het Rotterdams.

Het is voornamelijk de manier waarop woorden worden uitgesproken en letters worden uitgesproken. Een harde “G”, een rollende “R”. En ze zeggen kennen in plaats van kunnen dat soort dingen maakt het echt Rotterdams. Ook woorden uitspreken en er een T achteraan plakken hoort bij het Rotterdams. (Nicky)

Cairo geeft de twee voorbeelden *mattie* voor *vriend* en *doekoe* voor *geld*. En Jessin noemt het woord *skeer* in de betekenis van *arm* en *osso* voor *huis*. *Osso* en *doekoe* heb ik zoals vermeld ook van Lars als voorbeelden gekregen.

Ron geeft een heel rijtje van voorbeeldwoorden en gezegdes:

’t Lel – betekent het water, dus als je op je op een bootje stap wordt gezegd: Pas op, anders pleur ie in’t ‘lel’ (Rotterdam is natuurlijk een havenstad)

Pleiten – weg gaan

Mafkees – iemand die je niet aardig vind

Bolus – je hoofd

Strot – je mond

Bijvoorbeeld ‘ga weg’ wordt altijd ‘pleur op’ voor gezegd

In het dagelijks leven van Rotterdam wordt erg veel gevloekt, onbewust.

Best lastig om dit te bedenken, want ik denk er eigenlijk niet bij na. Want de manier waarop ik praat, doe ik dat al mijn hele leven. Dus alles wat ik op z'n 'Rotterdams' zou zeggen, heb ik zelf niet door, dat zou iemand ver van Rotterdam beter kunnen oordelen. (Ron)

Ook bij Rons uiting komen een paar van de stereotypen over het Rotterdams (bijvoorbeeld het vloeken of het Rotterdams als haventaal) terug.

Het voorbeeld *pleur op* wordt ook van Van Oostendorp gebracht, dan weliswaar *pleurt op* geschreven met een extra -t, maar ook in de betekenis van *Ga weg!* Volgens hem kan dat zowel in een goedmoedige zin als echt agressief worden gebruikt. Ook Rons voorbeeld *pleiten* vind ik in Van Oostendorps boek terug, maar dan als *pleite* voor *weg* of *verdwenen* (Van Oostendorp 2002: 84).

Dat de woorden *'t lel*, *mafkees*, *bolus* en *strot* niet expliciet worden vermeld van Oudenaarden en Van Oostendorp betekent trouwens niet dat dat niet heel frequente woorden kunnen zijn in Rotterdam. *Bolus* voor *hoofd* en *strot* voor *keel* heb ik bijvoorbeeld terug gevonden in een online dialectwoordenboek en ook het *lel* ben ik er tegen gekomen, maar dan slechts in het gezegde *gooi je in ut lel hoor* voor *ik gooi je in de Schie/Maas* (mijnwoordenboek.nl).

De meerderheid kende De Rotterdamse woorden uit het boek van Van Oostendorp en de geïnterviewden wisten ook precies hun betekenis. Zo werden *kneiter*, *gabber* en *jatten* die afkomstig zijn uit het jiddisch meteen geïdentificeerd als Rotterdams. *Afgepeigerd* werd niet per se als typisch Rotterdams gezien hoewel het dat volgens Van Oostendorp eigenlijk zou zijn.

Iedereen wist wat het algemeen Nederlandse gezegde *oud als de weg naar Kralingen* betekent of zou kunnen betekenen en bijna iedereen vond het gewoon een oud spreekwoord. Niemand had uitdrukkelijk vermeld dat het hier beslist om een Rotterdams woord zou moeten gaan.

De twee Engelse voorbeelden werden ook herkend waarbij *horrie up*, het Engelse voorbeeld uit de haventaal, minder bekend was dan *dope* uit de Amerikaanse slang, dat alle geïnterviewden kenden en dat blijkbaar heel gangbaar is.

Buitenvrouw uit het Surinaams-Nederlands bleek minder gebruikelijk te zijn, dit woordje kende niemand op Michelle na.

Verder werd de zinsconstructie met het hulpwerkwoord *gaan* door het merendeel gezien als gebrekkig of slecht Nederlands of als een uitdrukking die in het Nederlands is gegroeid door allochtonen. Slechts één persoon kende *kiko* uit het Papiaments en ook bij *kakkies* was niet meteen voor iedereen duidelijk wat de betekenis ervan was want drie mensen dachten er aan de Rotterdamse voetbalclub Feyenoord in plaats van aan voeten. Maar misschien heeft deze verwarring te maken met het enthousiasme voor voetbal waarmee ik bij mijn vraagstelling geen rekening heb gehouden.

De woordjes *skowtu*, *switi* en *skoro* die afkomstig zijn uit het Sranan werden gedeeltelijk herkend. Bijna iedereen wist wat *skowtu* betekent, volgens Michelle is het Rotterdams terwijl Joris het Surinaams-achtig vond en Ron van mening was dat het *een woord van de jeugd* is. De beschrijving *woord van de jeugd* suggereert mijns inziens trouwens al dat het desondanks – misschien zelfs nog onbewust – toch als een woord wordt gezien dat vaak wordt gebruikt in Rotterdam. Er wordt immers niet gezegd *een woord van de allochtone jeugd*, maar gewoon *van de jeugd*.

Ook *switi* was algemeen bekend en werd niet als straattaal of vreemd beschouwd. Dat *skoro school* betekent wist de helft van de ondervraagden.

De betekenis van *lauw* werd door alle geïnterviewden herkend. Volgens Joris is het woord *straattaal-Rotterdams*. In deze context is hij van mening dat *straattaal-Rotterdams zeker Rotterdams* is. Dit woordje is weliswaar afkomstig uit het Sranan maar is blijkbaar al lang genoeg in omloop in Rotterdam om als typisch Rotterdams te worden beschouwd.

In ieder geval waren in mijn enquête de voorbeelden uit het Surinaams-Nederlands, Maleis en Papiaments minder courant dan de woorden uit de straattaal die afkomstig zijn uit het Sranan. De Amerikaans-Engelse en ABN voorbeelden waren zoals verwacht relatief gebruikelijk.

Een andere kleinigheid die me is opgevallen tijdens mijn onderzoek is dat in de voorbeeldzinnen van de Rotterdamse straattaalsprekers in het onderzoek van Cornips heel vaak het woordje *man* werd gebruikt aan het einde van een zin – bijvoorbeeld in de zin *het is switi man* of *ik kan niet waka man*. Dit woordje hoor ik zelf ook vaak terug bij niet-straattaalsprekers en bij bekenden in Rotterdam. Het werd zelfs gebruikt in mijn

interviews, bijvoorbeeld in een uitleg van Michael: *zo dat is echt dope man*. Of dat woordje nu straattaal is en het Rotterdams heeft beïnvloedt of omgekeerd - of misschien een Engels leenwoord is dat terecht is gekomen in het Algemeen Nederlands - kan ik niet zeggen. In ieder geval is het voor mij een verder teken van het overnemen van een lexicaal element uit de ene taalvariëteit in de andere.

12.6. Straattaal – ís dat Rotterdams?

Ik heb mijn interviewpersonen ook direct gevraagd of ze het fenomeen straattaal, of mensen die straattaal spreken, kennen – of misschien zelf soms straattaal praten. Verder wilde ik weten of ze vinden dat straattaal bij het Rotterdams hoort of niet.

*Ja [ken ik sic] Ja, ja ken ik wel mensen dan, ja
(op de vraag of straattaal bij Rotterdam hoort) Nah kijk, laat maar zeggen de
originele Rotterdam hoort het voor mij niet echt bij, maar ja als je naar kijkt laat
maar zeggen naar de verschillende culturen die hier wonen, denk dat 60 % van een
andere cultuur komt in Rotterdam, dus snap ik wel dat ze een eigen taal hebben ja,
want het is wel Nederlands vermixt met hun eigen cultuur, enne, dus het is opzich
wel bij hun horen, maar eigenlijk ja ik ben toch wel voor het oude Rotterdams.
(Joris)*

Voor Joris hoort straattaal aan de ene kant dus wel tot Rotterdam maar dan wel tot een andere niveau van Rotterdam omdat het niet origineel zou zijn.

Ook voor Lars hoort straattaal op de een of andere manier bij Rotterdam maar ook hij defineert ze een beetje als de taal van de anderen, hoewel hij toch enige woorden die afkomstig zijn uit het Sranan of straattaal kende en deze ook als voorbeelden voor het Rotterdams heeft genoemd:

*eeeeehm ... ja het hoort wel bij Rotterdam, maar ehm... Ik denk dat het gewoon
meer een vorm is van nieuwe cultuur, gewoon mix van culturen, dat die jongens als*

als eh... ja zonen van immigranten hier opgegroeid zijn, hebben ze nog steeds van huis uit hun eigen taal meegekregen en mixen dat met wat ze op straat spreken denk ik, omdat je... je hebt Surinamers, Antilianen die soort Caribisch gebied zeg maar... en die gaan weer om met Marokkanen, Turken, die spreken allebei een andere taal dus hebben ze een ander soort mix van gemaakt om elkaar toch nog een beetje te begrijpen... dus dat wordt geadapteerd door de andere groepen.
(Lars)

Volgens Michael hoort straattaal wel bij het Rotterdams omdat volgens hem de invloeden van verschillende culturen en mensen typisch zijn voor een stad.

Ja dat vind ik wel ja ja... Ik denk dat je zowiezo kijk, creëer je – in elke stad creëer je een eigen taal, en zo heeft Rotterdam ook zijn eigen taaltje gecreëerd met invloeden van alle verschillende culturen, mensen die daar lopen... en ah daarmee maak je ... hebt je gewoon een stad... praat je wel een taaltje dat bij een stad hoort en dat vind ik toch wel bijhoren, zeker weten! (Michael)

Michelle heeft het eerder over de oude taal van Rotterdam, maar geeft tegelijk ook toe dat ze tegenwoordig niet meer veel gesproken zou worden.

Ik ken het fenomeen straattaal, Rotterdam heeft een eigen oude taal met hele aparte woorden maar die tegenwoordig niet meer gesproken worden. Maar de echte oude Rotterdamse taal hoort bij Rotterdam en dat geeft het karakter.
(Michelle)

Bij Nicky komt naar voren dat heel veel mensen in Rotterdam straattaal spreken en ze zegt ook zelf dat ze merkt dat haar taalgebruik daarvan wordt beïnvloed. Tegelijk is ze echter van mening dat deze woorden niet typisch Rotterdams zouden zijn.

Bijna alle mensen die ik ken in Rotterdam (behalve de mensen van mijn school) spreken straattaal. Ik zelf merk dat ik bepaalde woorden ook steeds meer ga gebruiken. Bijvoorbeeld omin (het is omin warm buiten, het is heel erg warm

buiten), lauw etc. Deze woorden worden sowieso veel gebruikt en is niet echt typisch Rotterdams. (Nicky)

Volgens Cairo hoort straattaal wel bij Rotterdam. Evenals Michael heeft ze het over de verschillende culturen in de stad die de taal zouden beïnvloeden.

*Ja, dat zijn de woorden die je bij je vorige vraag vind [mattie, doekoe sic] 😊
Straattaal hoort bij Rotterdam, omdat er zoveel culturen leven is het logisch dat er woorden worden overgenomen uit andere talen en in de onze wordt verwerkt. Ik ben er zelf geen echte spreker van, gebruik wel eens een woord maar niet vaak. En ik ken erg veel mensen die wel zo praten. (Cairo)*

Jessin is daarentegen weer van mening dat het absoluut niets te maken heeft met de echte Rotterdamse taal.

Ja straattaal is een door rappers bedachte taal, algemeen gesproken door de jongeren, in de nederlandse hip hop & rap cultuur, spreek het zelf niet en vind dat het absoluut niets weg heeft van de echte rotterdamse taal (Jessin)

Ron staat heel kritisch tegenover straattaal. Hij stelt dat hij veel mensen kent die zo praten maar gaat er echter niet op in of hij het nu bij het Rotterdams vindt horen.

Ben er zelf niet echt van, vindt het over het algemeen nogal ergerlijk. Ken genoeg mensen die wel zo praten. Straattaal hoort bij de mensen die zich wat stoerder voelen dan de rest. Komt in mijn ogen heel provocerend over. Heel irritant dus eigenlijk, zo heb je niet van je ouders leren praten. (Ron)

Stephen gebruikt weerom zelf weleens straattaal en vindt het ook een beetje bij het Rotterdams passen.

Ik ben ook iemand die straattaal gebruikt en ik vind dat het er wel een beetje bij past. (Stephen)

En ook Patricia, die zelf geen straattaal spreekt, vindt dat het bij Rotterdam hoort.

Ik gebruik geen straattaal, maar ben wel van mening dat het bij Rotterdam hoort. Vind het wel iets dat bij een stad hoort. Vaak spreken jongeren dat. Ik ben niet veel omgegaan met jongeren die echt in Rotterdam wonen en daar veel mee te maken hebben. Dus ik ken niemand die echt straattaal spreekt. (Patricia)

12.7. Luisterfragmenten

Ik heb verder nog vijf verschillende luisterfragmenten laten horen bij mijn interview. Het eerste voorbeeld was een fragment gesproken in het ABN, het tweede was Amsterdams, het derde was Maastrichts, het vierde was Rotterdams en het vijfde was Surinaams-Nederlands. Mijn vraagstelling was dat ik deze voorbeelden in een college zou hebben gehoord en dat ik nu graag zou willen weten of dat Rotterdams is en of je er nog steeds zo praat. Daardoor dacht ik erachter te komen of het Surinaams-Nederlands dat je in Rotterdam ook veel hoort bijvoorbeeld ook als typisch Rotterdams klinkend wordt bevonden. Wat wordt bijvoorbeeld gezegd over het Rotterdamse fragment waarin je twee toch wat oudere vrouwen hoort praten en vinden ze bijvoorbeeld ook het Standaardnederlands Rotterdams klinken?

12.7.1. Fragment ABN

Na het horen van het ABN-voorbeeld waren Joris en Michael zelfs van mening dat het een beetje Surinaams-achtig klonk en ook Nicky plaatste dit stukje meer in de richting van Zeeuws of Antiliaans. Volgens Ron zou het meer richting Brabants gaan en Jessin gaf ook aan dat het een beetje Surinaams- of Antiliaansachtig klonk.

Ja het klinkt wel bekend, het is niet echt Rotterdams het is iemand die Nederlands praat met een buitenlands accent lijkt het wel. Maar zo wordt er wel in Rotterdam gepraat. (Cairo)

Dit is niet Rotterdams. Meer een beetje richting Brabants. Kan het niet exact plaatsen. (Ron)

Misschien waren de mensen er bij de eerste vraag nog erg op gefocust dat het voorbeeld dat ze te horen krijgen per se een Rotterdams voorbeeld zou moeten zijn. Ik heb immers met opzet niet vermeld dat het verschillende dialecten zijn die ze nu te horen gaan krijgen. Een andere voor de hand liggende verklaring zou kunnen zijn dat het ABN voor mijn interviewpersonen ouderwets klinkt. Ook het Surinaams-Nederlands klinkt op een bepaalde manier een beetje ouderwets omdat er geen dftongen in bijvoorbeeld *beter* of *boter* voorkomen en er is verder ook geen spraake van de *Gooise r*.

12.7.2. Fragment Amsterdams

Het Amsterdams werd meteen door bijna iedereen als zodanig herkend.

Ja nee dit is absoluut geen Rotterdams. En ik denk dat je dit ook niet in Rotterdam moet spreken. Want dat is Amsterdams (Lars)

Dit is Amsterdams. Amsterdam en steden rondom praten nog steeds zo. Houden Rotterdammers niet zo van. (Ron)

ja, nee totaal niet!!!! dit is amsterdams!! jaa (Stephen)

12.7.3. Fragment Maastrichts

Ook het Maastrichts werd meteen als niet-Rotterdams geïdentificeerd:

Ah – (lacht) ... Vasteloavendj... ahah. Nee nee dat is niet Rotterdams nee, dat is eh Limburgs zeg ik (Joris)

zoow dat is echt... het komt ergens uit het Oosten denk ik, tegen het Zuiden aan. Ik herken delen van een Limburgs accent maar... toch ook wel iets in de buurt van Zeeland... Absoluut niet Rotterdams. (Lars)

Zo wordt in de provincie Limburg gepraat (oud-limburgs), eigenlijk alleen nog in het zuiden van Limburg. Als je daar naartoe gaat kun je de mensen nauwelijks verstaan (Ron)

12.7.4. Fragment Rotterdams

Het vierde fragment – Rotterdams – werd door iedereen als Rotterdams herkend. Hierbij was voor mij ook de vraag interessant of de geïnterviewden vinden of er ook vandaag de dag nog zo wordt gepraat. In het fragment waren twee oude dames te horen en er werden geen straattaalwoorden gebruikt.

Ja, klopt opzich wel klopt Rotterdamse klank, maar ik vond opzich wel het kon platter Rotterdams hehe (Joris)

[op mijn vraag of hij denkt dat de mensen in Rotterdam vandaag nog zo praten of of het ouderwets is:]

Mmmm ja, ik denk dat als je in volksbuurtjes, als ik wel eens oude omatjes zie op straat ofzo, die spreken nog wel oude Rotterdamse taal. Maar ja niet veel gewoon meer, de jeugd zowiezo niet. [op mijn vraag of je dat eerder niet van de jeugd zou horen:] Nee echt, nee, misschien zo 10 procent of zo (Joris)

Lars noemde de zangerige intonatie van het Rotterdams in zijn uitleg van waarom dit voorbeeld voor hem zo Rotterdams klonk:

Lars: (lacht tijdens het luisteren)

Ja dat is kei Rotterdams. Dit is echt een duidelijk Rotterdamse accent.

Interviewer: dat heb je meteen gehoord?

Lars: Ja absoluut

Interviewer: en waaraan of kan je dat...

Lars: dat is de manier van (zangerig:) praaaten. Het zijn bepaalde letterkombinaties die ze altijd op een bepaalde manier uitspreken, dat geldt voor elk accent zeg maar, je neemt een basisklank en die ... daar hebben ze weer een typische uitspraak over en dat hoor je gewoon.

Ja dat hoor je ook nog wel eens hoor, volgens mij is dat ook wel Rotterdams
(Michael)

Ook twee oude dames, klinkt mij ook als een Rotterdams accent en door sommigen wordt er nog steeds zo gesproken. (Michelle)

Dit is Rotterdams, de echte Rotterdammers praten zo. Ik zelf niet omdat ik uit Limburg kom dus heb nog niet zo'n harde "g". (Nicky)

Ja dit is Rotterdams, zo praten de oude Rotterdammers nog steeds. Er is weinig jeugd dat zo spreekt maar het is er wel. (Cairo)

Dit is plat Rotterdams. Zo wordt er in het dagelijks leven gepraat in Rotterdam. Je hoort direct of diegene uit Rotterdam komt. Vooral in stamkroegen en buurthuizen etc. (Ron)

Ja, dit ken ik wel. Mensen die in omgeving Rotterdam komen. Ja, dit is duidelijk Rotterdams. Ja, als je in die omgeving woont wel ja. (Patricia)

De reacties kunnen als teken worden beschouwd van de veronderstelling dat het dialect van Rotterdam zich de laatste paar jaren al heeft veranderd, want volgens de meeste antwoorden spreken vandaag niet meer veel mensen op deze manier. Tenminste bijna niemand van de jongeren. Ron stelt dat het in het dagelijkse leven en in stamkroegen en buurthuizen nog wordt gesproken, maar daar is het publiek denk ik ook al wat ouder. Volgens Joris wordt deze oude Rotterdamse taal niet meer veel gesproken en door de jeugd sowieso niet. Michael zegt dat je dat nog wel eens hoort en ook Michelle stelt dat door sommigen nog steeds zo wordt gesproken. Ook Cairo denkt bij dit luisterfragment aan de oude Rotterdammers en stelt dat er weinig jeugd is die zo spreekt. Als ik deze antwoorden vergelijk met bijvoorbeeld de situatie van het dialect van Wenen en omgeving dat in mijn familie en bekendenkring wordt gesproken merk ik, op een paar modewoordjes na, geen verschil tussen de oudere en jongere generatie. Ook mijn vrienden uit Wenen, die ik er naar heb gevraagd, vonden dat er geen verschil is tussen het

dialect dan van bijvoorbeeld hun grootouders werd gesproken en de taal van hun leeftijdsgenoten. In vergelijking met het Rotterdams is dit een opmerkelijk feit.

12.7.5. Fragment Surinaams-Nederlands

Het laatste voorbeeld van het Surinaams-Nederlands heb ik gegeven om uit te vinden of dit accent misschien ook al een beetje als typisch Rotterdams wordt beschouwd. Dit was echter niet helemaal het geval:

Ehe dat is ook wel Rotterdams, maar Surinaams. Hahaha Ja wel je zou het wel in Rotterdam kunnen plaatsen maar het zou ook in een andere stad kunnen zijn want daar heb je ook tuurlijk wel... in Amsterdam spreken ze ook Surinaams... een beetje met Surinaams accent, maar het klopt wel een beetje Rotterdams ook ja... (Joris)

Eeh dat is niet Rotterdams, dat is Surinaams. ja... ja dat is echt dat hoor je ook heel duidelijk maar eeehm... ja d'r wonen wel genoeg mensen in Rotterdam die ook zo praten dus... het echte Néderlandse Rotterams dat is wat je hiervoor hoorde, dit is weer de echt gewoon Surinaams Nederlands. (Lars)

oh dat is ook weel een taaltje, dus een taal, dialect die daar gebruikt wordt. Niet Nederlands, of het niet Surinaams of zoiets in die richting is denk ik. (Michael)

Klinkt als een Surinaamse of Antiliaanse vrouw maar wat voor accent dit was weet ik niet, het klonk in mijn oren niet heel erg Rotterdams. (Michelle)

Dit klinkt als een Surinaamse vrouw, zo praten ze ook veel in Rotterdam, omdat hier heel veel surinamers wonen dus ook op deze manier praten. (Nicky)

Dit is buitenlands dame die Nederlands spreekt met een accent uit haar eigen land (denk Indonesië of zoiets?) Zo praten er wel mensen in Rotterdam maar het is geen Rotterdams. (Cairo)

Nederlands met een waarschijnlijk surinaams of antiliaans accent. (Jessin)

Zo praten mensen die van de Nederlandse Antillen komen. Hoor je erg veel. (Ron)

ja, nee vind ik niet is ook Nederlandse buitenlander. (Stephen)

Ja, dit ken ik wel. Mensen die bijvoorbeeld uit Suriname komen. Nee, dit is niet typisch Rotterdams. Als je bij die bevolkingsgroep hoort wel ja. (Patricia)

Hier wordt door bijna iedereen verduidelijkt dat het niet typisch Rotterdams is hoewel er in Rotterdam veel op die manier wordt gepraat. Er wordt dus een scheiding gemaakt tussen het Surinaams-Nederlands (of door Joris, Lars en Michael gewoon *Surinaams* genoemd) en het Rotterdams. Cairo maakt dat duidelijk in haar uitleg dat er wel mensen in Rotterdam zo zouden praten maar dat het géén Rotterdams is.

12.8. De Rotterdammert

Afsluitend aan de interviews heb ik een klankvoorbeeld van Mike Boddé uit een van zijn cabarets gegeven. Het heet “de Rotterdammert” en behandelt karakteristieke eigenschappen van de Rotterammers en van hun taal.

Hieronder geef ik de tekst weer, die Nicky voor mij heeft getranscribeerd omdat ik er moeite mee had alles helemaal te begrijpen. En zelfs voor een Nederlandse was het soms nog moeilijk om er alles te verstaan omdat Boddé heel snel praat.

ik begon merkwaardig genoeg over thuis te dromen over Rotterdam waar ik vandaan kom. Op een nacht droomde ik het volgende: Dames en heren mijn naam is John Bontebal. Mijn vrienden kennen mij als geile Gerard, mijn bijnaam is Henk de tenk, m'n burens noemen me dikke Leo, ik geef zelf de voorkeur aan René, maar zeg maar gewoon Arie, ja. Rotterdammers zijn er in 3 categorieën: Wijven, dat zijn mukkels, gasten dat zijn gozers en homo's dat zijn mietjes ja. Tussen 2 haakjes potten bestaan niet die zijn om op te schijten he. Dat lijkt me duidelijk.

Oké, Rotterdammer worden hoe doe je dat? Als je nog nooit iemand voor z'n muil hebt geschopt word je nooit een echte Rotterdammer he, dat lijkt me duidelijk.

Als je straat nog nooit is opgebroken dan ben je een homo want dat zijn mietjes want 't zijn flikkers anders waren 't geen poten waren ze ook niet homoseksueel en konden ze niet van de verkeerde kant zijn. Ja toch. Ja zo hebt je 't ook nog een keer.

Dus... de gedragscode van de Rotterdammer:

Als vrouw praat je met je natte "T".. Ti-Ta-Tovenaar met je tingel tangel tongel totie Hebbie 't al gehoord dan.. De buurvrouw d'r dochter Tanya, die heb annex nerveusa ja tering tyfus takke..

Als gozer doe je dat natuurlijk niet hanteer je de T regel waar of dat het ook maar kant plakt die T erachter ant ja. Heey gozert, enorme body-buildert van je moedert als dat je d'r rondloop. Ja heel belangrijk he, die P.

Komt eens even hierzoot en doet mij een pilsje en een bacoot en neemt er zelf ook een jaat, primate, mooit. Daaaaagt. Hijs fijn. Koffie drinken doe je niet in Rotterdam, je doet een bakkie he. Vrijen doe je al helemaal niet. Gasten hangen 'em ergens in en wijven laten d'r eigen doorblaffen ja. Homo's halen een bruine punt en potten motten gewoon hun MUIL HOUWEN. ja. Als je geen grote muil hebt of je stopt met roken dan ben je een homo en dat zijn mietjes want dat zijn flikkers anders waren 't geen poten en waren ze ook niet homoseksueel he. Zo is 't ook nog een keer ja. Als je voor Sparta bent, ben je een homo, precies. Als je voor Excelsior bent ben je een... homo. Als je voor Feyenoord bent ben je al helemaal een homo want een echte Rotterdam is nooit ergens voor hij is overal tegen. Ja. Als je wel ergens voor bent of je stopt met roken dan ben je een homo en dat zijn flikkers etcetera. Dat lijkt me duidelijk ja toch. Tot slot een echte Rotterdam is bij voorkeur dood. Als je niet dood bent... ben je een homo precies. Wie niet dood is is homoseksueel is mijn motto. Wie niet dood is... is homoseksueel lalalala.

Tot slot nog enkele handige Rotterdamse zegswijzen zoals daar hebben te zijn, grote muil dikke lip, Nederland is vol weg met John de Mol, ik heb die schele hoer vermoord doe mij even snel een broodjes uierboord. En tot slot laten we mekaar in godsnaam niet onder stoelen of banken leggen te gaan zitten te staan te leggen te lopen te liggen te gaan staan te steken. Dankuwel voor uw aandacht dames en heren.

Ik vroeg de geïntervieweden hierbij alles op te schrijven respectievelijk te zeggen wat hun hierbij te binnen schoot.

[lacht...lacht] Ja dit is echt Rotterdams ja – wie is dat?

[op mijn antwoord uit een kabaret, Mike Boddé:] Jaa, ja echt goed man...

[op mijn vraag of er dingen voorkomen die kloppen of of het gewoon stereotypen zijn die helemaal niet waar zijn:] Ehehe, nee, nee, nee ik hoorde wel wat dingen wat klopte inderdaad en het is een beetje Rotterdam is inderdaad een hele harde, harde... kanker... ja is een best wel harde stad. En en dus de cultuur watie zegt over hoe ze praten en en en klopt wel deels maar hij overdrijft wel een klein beetje denk ik, hij overdrijft maar een klein beetje ja ja ja, maar ik vond het toch grappig hehehe. (Joris)

Van Lars kreeg ik het antwoord op het stukje van Boddé schriftelijk omdat er bij ons interview technische problemen waren waardoor ik het hem niet heb kunnen laten luisteren:

*Weheheheh... Tja.. 'Wat zalt ik zeggeh... tis gewoon waar.., Assie nog nooit iemand't goed't hard't voor ze muil geschopt het, kennie je eige niet een echte Rotterdammert gaan staan lopen te zitte te noeme.....Wantan bennie geweaun een heaumeau(t)..... Ik hetter weinig an toe te voegen... Tis geweaun zoo..Ja tog?Niettan? En zo niet... dan toch... Rech voor ze raap, zekert te weeteh.. Je kent et ook echt niet winnen van een Rotterdammert, ook al hennie honderdt keer gelijk...Ze vinden toch wel wat anders om over te zeiken.. Helemaal asse dannog effe af kennen lopen te geven op 020.... is tie helemaal voor ze roodkoperen... (*Even voor de duidelijkheid, 020 is het net-nummer van A'dam .. De stad van "Ajakkes" of "die neuzen") (Lars)*

De echte Rotterdammers plakken inderdaad overal een T achter haha, maar dit is inderdaad echt typisch Rotterdam! Leuk filmpje! (Michelle)

Ik moet er erg om lachen. Het klopt ook wel, een grote mond is typisch voor een echte rotterdammer. Brutaal, schelden dat hoort er sowieso bij! (Nicky)

Hahaha goede cabaretier! Typische oer Rotterdamse taal. Echt volkstaaltje, uit van die volksbuurtjes waar de fietsen voor in de tuin staan en mensen zomers voor in het tuin zitten met een kratje bier erbij. Erg gezellige mensen, kunnen wat grof / asociaal overkomen maar niet iedere Rotterdammer is het zelfde. (Cairo)

Echt een heerlijk fragment. Erg herkenbaar allemaal. Zonbeetje alles wat hij zegt klopt gewoon voor iemand die uit Rotterdam komt. Die natte T van de vrouwen hoor je erg veel, zeer lachwekkend af en toe. Harde P hoor je ook erg vaak, de R spreek je achterin je mond uit in plaats van met het puntje van je tong. Echte Rotterdammers zijn nergens voor, die zijn overal op tegen, klopt. Alles klopt gewoon in dit filmpje, heerlijk om naar te luisteren. (Ron)

Ik vind dit leuk, herkenbaar, omdat het zo Rotterdams is. Hij praat heel goed met het accent. En ook de dingen die hij zegt zijn heel herkenbaar voor Rotterdam. Vaak als ik mannen zo plat Rotterdams hoor praten, dan denk ik ook aan een musical die ik heb gezien. Daarin speelde een man een vrouw en hij praatte ook zo plat Rotterdams (was hairspray). Ik denk ook aan van die oude vrouwtjes, die nog veel sigaretten roken. Van die oude Rotterdamse vrouwtjes die erg plat Rotterdams praten. Muil houden komt veel terug. Dat is ook echt typisch Rotterdams. (Patricia)

De clichés die door Mike Boddé worden gegeven hebben de geïnterviewden bijna allemaal bevestigd. Volgens hun is Rotterdam dus echt een harde stad evenals het Rotterdams een botte volkstaal is. En ook de taalgebruik van Boddé voldoet volgens hun aan de eisen voor het Rotterdams zoals de extra-t, de harde p en de r die achterin je mond word gesproken. Slechts Stephen vond dat fragment *helemaal niks* maar gaaf er verder geen redenering voor.

13. Conclusie

Het imago van het Rotterdams is bij de door mij ondervraagden zoals het door Van Oostendorp en Oudenaarden wordt beschreven. Er werd er in de antwoorden onder andere gesteld dat het Rotterdams minder “mooi” zou zijn dan het ABN. Het grootste deel van de geïnterviewden beoordeelde het Rotterdams als heel positief. Ze vonden het volks, rondborstig, gaaf, erg aansprekend, stoer en recht voor z’n raap. Het zou volgens hen ook nogal grof over kunnen komen.

Wat betreft het imago van dit dialect is er dus niet echt veel verschil ten opzichte van de reputatie die het vroeger heeft gehad. Ron is de enige van mijn interviewpersonen geweest die het had over het aspect van het Rotterdams als een taal van de haven. Dat ligt volgens mij ook aan het feit dat anderen niet echt een relatie hebben tot de zeevaart, maar Ron een opleiding tot matroos volgt.

Verder wordt er in de antwoorden die ik heb gekregen het imago van de stad zelf als multicultureel en met veel verschillende culturen en een hele hoge concentratie buitenlanders benadrukt. Maar ook wordt Rotterdam in de interviews neergezet als een drukke en hele harde stad met soms wat te veel agressiviteit. Hoewel het aspect agressiviteit in de door mij geraadpleegde bronnen niet uitdrukkelijk wordt vermeld, staat er wel in dat het Rotterdams en zijn sprekers grof worden gevonden. Dus ook de opvatting over het imago van Rotterdam en zijn sprekers stemt overeen met die uit mijn literatuur.

Zoals Van Hout in 1992 al stelde gaat het bij een stadsdialect om de relatie tussen taal en omvangrijke, complexe samenlevingsvormen. Zo hoort straattaal volgens sommige door mij geïnterviewden wel bij Rotterdam, maar meestal wordt er op het eerste gezicht toch nog een verschil gemaakt tussen straattaal en het typische Rotterdams, hoewel zelfs het woord *straattaal-Rotterdams* is gevallen tijdens mijn interviews.

Uit de antwoorden op mijn interviews blijkt dat voor de typische taal van Rotterdam en de sprekers van het “echte” Rotterdams wel bijna uitsluitend Nederlandse voorbeelden voor sprekers zonder migrantische achtergronden werden gegeven. Vooral Jules Deelder werd vaak genoemd. Niemand bracht een voorbeeld van een rapper of straattaalspreker.

Eén keer werd de in Suriname opgegroeide Jürgen Rayman genoemd, maar hij werd onder het kenteken *voor de zwarte kant van Rotterdam* aangehaald.

Maar als ik de woordenlijst erbij haal die ik aan mijn interviewpersonen heb voorgelegd en ook de voorbeelden bekijk die ze zelf hebben gegeven van typisch Rotterdamse woorden dan komt er verandering in het beeld van het “typische” Rotterdams:

Ten eerste was de betekenis van vrijwel alle voorbeeldwoorden uit de Surinaamse en Engelse straattaal bekend. Bovendien bevatten de eigengenoemde typische Rotterdamse voorbeelden van mijn interviewpersonen deels ook straattaalwoorden zoals *onmin*, *doekoe* of *osso*, hoewel de door hen opgesomde autochtone kabaretisten zoals bijvoorbeeld Jules Deelder deze woorden niet zouden gebruiken in hun Rotterdamse programma. Sommige van de straattaalvoorbeelden werden gegeven met de opmerking dat men het zelf niet zou zeggen. Bij *onmin* werd gedacht dat het een écht Rotterdams voorbeeld zou zijn hoewel het afkomstig is uit het Sranan. Een interviewpersoon stelde bijvoorbeeld dat straattaal absoluut niets weg zou hebben van de echte Rotterdamse taal, hij kende echter bijna alle voorbeelden van straattaal uit mijn lijst.

En ook *lauw* - dat intussen al in Van Oostendorps Rotterdamse woordenlijst staat - werd door iedereen als Rotterdams aangezien, hoewel het oorspronkelijk afkomstig is uit de straattaal. Zelfs Ron die er straattaal niets vindt, zoals blijkt uit zijn antwoorden, gaf aan *lauw* zelf te gebruiken.

Er is dus een verschil herkenbaar in de beeldvorming over het Rotterdams van de interviewpersonen en het Rotterdams zoals het daadwerkelijk wordt gebruikt. Bij de analyse van mijn interviewvragen werd zichtbaar dat het er op lijkt alsof het oud Rotterdams, de straattaal en wat mijn interviewpersonen *jongerentaal* noemen los van elkaar staan. Maar zoals we hebben gezien overlappen zich deze taalvariëteiten dan ook weer ten dele.

Het kwam naar voren dat soms het “etiket” straattaal werd gebruikt voor woorden die volgens mijn interviewpersonen niet Rotterdams zijn, maar dat deze woorden dan toch frequent worden gebruikt onder jonge mensen.

Het leek dus soms op een contrast tussen wat iemand zei en deed of wist. Want als de woorden bekend zijn – en sommige woorden uit het Sranan werden zoals reeds vermeld

zelfs als eigen voorbeelden genoemd voor het typische Rotterdams, dan zou het kunnen zijn dat deze woorden inmiddels op zijn genomen in het dialect van Rotterdam zoals dat vandaag de dag door steeds meer mensen wordt gesproken. Blijkbaar zijn de meeste mensen zich er niet van bewust als er een woord langzamerhand doordringt door het dialect van Rotterdam. Zodra het in de loop van de tijd door meer Rotterdammers wordt gebruikt en niet meer zo “allochtoon gekleurd” lijkt wordt het gewoon als een Rotterdams woord gezien zoals dat ook is gebeurd met de vele typische Rotterdamse woorden uit het Jiddisch of uit andere talen.

Het lijkt er dus op dat de taal die door mijn interviewpartners vaak als *oorspronkelijke dialect van Rotterdam* of *de oude Rotterdamse taal* wordt beschreven aan het veranderen is. Dat kwam onder andere duidelijk naar voren bij de luisterfragmenten, waar het Rotterdams van twee oude vrouwen wel typisch Rotterdams werd gevonden maar er tegelijk ook toegegeven werd dat de jeugd niet meer vaak zo zou praten. Bovendien werd er zichtbaar hoe recent de meeste woorden uit het Sranan bij jonge mensen uit Rotterdam en omgeving al zijn. Deze vooral lexicale invloeden uit andere talen die al eeuwenlang bestaan – en die in de recente tijd dus vooral uit de straattaal komen – zijn mijns inziens geen bedreiging voor het Rotterdams maar een verrijking. De voorbeeldwoorden uit het Jiddisch zijn vandaag volgens mijn interviewpersonen immers ook bijna allemaal gewoon Rotterdams.

Voorts werd er in de interviews benadrukt dat de manier waarop woorden uit worden gesproken belangrijk is. Dat komt overeen met wat Van Oostendorp over het Rotterdams heeft geschreven. Zoals hij al stelde *is het Rotterdams van oudsher een mengtaal, misschien wel meer dan enige andere stadstaal en zit de eigenheid van het Rotterdams veel meer in de manier waarop woorden en zinnen worden uitgesproken* (Van Oostendorp 2002: 21).

Het feit dat het syntactische voorbeeld met het hulpwerkwoord *gaan* niet als Rotterdams werd beschouwd maar eerder als gebrekkig Nederlands en de voorbeelden *dope*, *switi*, *skoro* en *lauw* echter wel bekend waren is er mijns inziens een teken van dat invloeden van migrantentalen, die betrekking hebben tot de syntaxis, niet door zijn gedrongen tot het algemeen Rotterdams, dat door mijn interviewpersonen als kenmerkend voor deze

stad wordt gezien. De invloeden uit bijvoorbeeld het Sranan op het Rotterdams zijn in mijn onderzoek dus alleen op lexicaal niveau te vinden.

Op deze plek wil ik graag een treffend citaat aanhalen over de mengelmoes van invloeden uit vreemde talen op de woordenschat van Rotterdam:

Het Rotterdams is eenvoudigweg altijd de Nieuwe Binnenweg onder de dialecten geweest: een trotse verzameling van de mooiste producten van alle wereldstreken. Wie alleen die dingen tot het 'echte Rotterdams' wil rekenen die al gebruikt werden toen Erasmus hier geboren werd, miskent het speciale karakter van dat dialect (Van Oostendorp 2002: 39).

Door de antwoorden die ik heb gekregen op mijn interviews heb ik het gevoel dat de door Van Oostendorp geprognosticeerde veranderingen van het repertoire van de gemiddelde stadsbewoner al begonnen zijn. Deze veranderingen zijn er zoals gezegd tot nu toe op lexicaal niveau met betrekking tot invloeden uit het Sranan en blijkbaar ook een beetje uit het Amerikaanse slang. Maar feit is dat er een paar woorden met zekerheid al zijn doorgedrongen tot de actieve of passieve woordenschat van jonge volwassenen in en rond om Rotterdam en dat deze langzamerhand zelfs als typisch Rotterdams worden beschouwd. Echter had ik het gevoel dat een deel van de geïnterviewden deze talige invloeden op het dialect van Rotterdam zoals dat door autochtonen wordt gesproken vaak liever ontkende.

Ik wil mijn scriptie afsluiten met de volgende wijze woorden, om eventuele vrees wat betreft het ondergaan van het "echte" Rotterdams (hoe dat ook gedefinieerd moge zijn) weg te nemen:

Het Rotterdams gaat nooit verloren. Het verandert nog honderdduizend keer, maar zolang mensen zich Rotterdammer voelen, zullen ze dat laten horen in hun taal, en die taal zal heten: het Rotterdams (Van Oostendorp 2002: 76).

Literatuuropgave

Appel, René (1999) 'Straattaal. De mengtaal van jongeren in Amsterdam'.

Toegepaste taalwetenschap in Artikelen, jg.2, nr. 62 (1999), p. 39 – 57.

Beheydt, Ludo (2010): Culturele identiteit en normativiteit. In: Els Hendrickx, Karl Hendrickx, Willy Martin, Hans Smessaert, William van Belle & Joop van der Horst (red.). *Liever meer of juist minder? Over norm en variatie in taal*. Gent: Academia Press. P. 1 – 14.

Brown, Robert (1965) *Social psychology*. New York: MacMillan.

Cornips, Leonie & V. De Rooij (2003), "Kijk, Levi's is een goeie merk: maar toch hadden ze 'm gedist van je schoenen doen 'm niet". Jongerentaal heeft de toekomst. In: Jan Stroop (red.). *Waar gaat het Nederlands naar toe? Panorama van een taal*. Amsterdam: Bert Bakker. p. 131 – 142.

Cornips, Leonie (2004) Straattaal: Sociale betekenis en morfo-syntactische verschijnselen. In: Johan de Caluwe, George de Schutter, Magda Devos & Jacques van Keymeulen (red.). *Taeldeman, man van de taal, schatbewaarder van de taal*. Gent: Academia Press. p. 175-187.

Cornips, Leonie (2005). Het Surinaams-Nederlands in Nederland [Surinamese-Dutch] . In Nicoline van der Sijs (red.). *Wereldnederlands. Oude en jonge variëteiten van het Nederlands*. Den Haag: Sdu Uitgevers. p.131 - 147.

Cornips, Leonie & Birgit Reizevoort (2006) 'Taal en identiteiten: de dynamische aspecten van een urbane jongerenvariëteit.' In: Koole T. & Nortier J. & Tahitu B. (red.). *Artikelen van de Vijfde sociolinguistische conferentie*. Delft: Eburon. p. 88-99.

Daniëls, Wim (2004) *Vet. Jongerentaal nu en vroeger*. Utrecht: het Spectrum.

De Pater, Ben (1992) 'Dialecten en stadstalen vanuit een sociaal-geografisch perspectief'. *Taal en Tongval*, themanummer 5 (1992), p. 9 – 28.

De Vries, Jan W., Roland Willemyns & Peter Burger (2003): *Het verhaal van een taal. Negen eeuwen Nederlands*. Amsterdam: Prometheus.

Flick, Uwe (2006): *Qualitative Sozialforschung. Eine Einführung*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt.

Flick, Uwe (2009): *Sozialforschung. Methoden und Anwendungen*. Reinbek bei Hamburg. Rowohlt.

Goossens, J. (1992) 'Dialecten in het centrale zuidnederlandse steden netwerk'. *Taal en Tongval*, themanummer 5 (1992), p. 29 – 45.

Haeseryn, W., K. Romijn, G. Geerts, J. de Rooij & M.C. van den Toorn (1997) *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Groningen: Martinus Nijhoff / Deurne: Wolters Plantyn.

Hardenberg, Merlien (2003) *Streetlanguage. Stageverslag en afstudeerscriptie*. Meertens Instituut/Haagse Hogeschool.

Haugen, E. (1966) 'Dialect, Language, Nation'. *American Anthropologist*, nr. 68 (1966), p. 922–935.

Hoogenboom, Eline (2011) "'We geven de woorden bijnamen" De straattaal van de meiden van Kanaleneiland'. *Onze Taal* nr. 4 (2011), 86 – 88.

Hopf, Christel (1979): Soziologie und qualitative Sozialforschung. In: Hopf, Christel & Elmar Weingarten (Hrsg.): *Qualitative Sozialforschung*. Stuttgart: Klett. p. 11 – 37.

Hoppenbrouwers, Cor (1991) *Jongerentaal. De tipparade van de omgangstaal*.

Hoogezand: Stubeg BV.

Mayring, Philipp (2002) *Einführung in die qualitative Sozialforschung. Eine Anleitung zu qualitativem Denken*. 5. Auflage. Weinheim und Basel: Beltz.

Mayring, Philipp (2010) *Qualitative Inhaltsanalyse. Grundlagen und Techniken*. 11. Auflage. Weinheim und Basel: Beltz.

Nortier, Jacomine, Femke Conradie & Hester Dibbits (2005) Leuk. De gasten die het Nederlands veranderen. In: Dibbits, Hester, Marlou Schrover & Isabel Hoving (red.). *Cultuur en Migratie in Nederland. Veranderingen van het alledaagse. 1950-2000*. 59-76 Den Haag: Sdu Uitgevers. p. 59 – 76.

Nortier, Jacomine (2001) *Murks en Straattaal. Vriendschap en taalgebruik onder jongeren*. Amsterdam: Prometheus.

Nortier, Jacomine (2009) *Nederland meertalenland. Feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid*. Amsterdam: Aksant.

Oudenaarden, Jan (1999) *Wat Zeggie? Azzie val dan leggie! Een speurtocht naar het dialect van Rotterdam*. 6^e dr. Rotterdam: Phoenix & den Oudsten bv.

Rem, Margit (2006): Hollands, Nederlands en ABN. In: Van der Sijs, Nicoline, Jan Stroop & Fred Weerman (red.). *Wat iedereen van het Nederlands moet weten en waarom*. Amsterdam: Bert Bakker. p. 202 – 210.

Ryan, E.B. (1979) Why do low prestige varieties persist? In: H. Giles & R. St.Clair (eds.). *Language and social psychology*. Oxford: Blackwell. p. 145 – 157.

Stroop, Jan (2006): Van dialect naar ABN naar Poldernederlands. Over ontstaan, opkomst en verloop van onze omgangstaal. In: Van der Sijs, Nicoline, Jan Stroop &

Fred Weerman (red.). *Wat iedereen van het Nederlands moet weten en waarom*. Amsterdam: Bert Bakker. p. 55 – 65.

Van den Braak, Jolanda. (2002) 'Het verschijnsel straattaal: een verkenning'. *Respons. Mededelingen van het Meertens Instituut*, nr. 5 (2002), p. 13-19.

Van der Horst, Joop (2008) *Het einde van de standaardtaal. Een wisseling van Europese taalcultuur*. Amsterdam: Meulenhoff bv.

Van der Horst, Joop (2010): *Met (het) oog op morgen. Opstellen over taal, taalverandering en standaardtaal*. Leuven: Univ. Pers.

Van der Sijs, Nicoline (2004): *Taal als mensenwerk: Het ontstaan van het ABN*. Den Haag: Sdu.

Van Hout, Roeland. (1992) 'Het sociolinguïstisch onderzoek van taalvariatie in stadsdialecten'. *Taal en Tongval*, themanummer 5 (1992), p. 48 – 65.

Van Leuvensteijn, Arjan, Roeland van Hout & Henk Aertsen (2004) 'Inleiding'. *Taal en Tongval*, themanummer 17 (2004), p. 5 – 8.

Van Oostendorp, Marc (2002) *Rotterdams*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Vermeij, Lotte (2002) 'De sociale betekenis van straattaal. Interetnisch taalgebruik onder scholieren in Nederland'. *Pedagogiek*, jg. 22, nr. 3 (2002), p. 260 – 273.

Vogel, Jaap (2005) *Cultuur en migratie in Nederland. Nabije vreemden. Een eeuw wonen en samenwonen*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Vousten, Robertus Matheus Gerardus (1995) *Dialect als tweede taal. Linguïstische en extra-linguïstische aspecten van de verwerving van een Noordlimburgs dialect door standaardtalige jongeren*. Proefschrift. Amsterdam: Thesis Publishers.

Elektronische bronnen

Cornips, Leonie *Hoezo straattaal?* gepubliceerd door Meertens Instituut op 14 december 2005.

<http://www.kennislink.nl/publicaties/hoezo-straattaal> [gezien op 24.09.2012]

Winter, Stefanie (2000) *Qualitatives Interview*. Uni Karlsruhe. 15 mei 2000

http://imihome.imi.uni-karlsruhe.de/nqualitatives_interview_b.html [gezien op 05.10.2012]

Geraadpleegde websites

Nederlandse Taalunie: <http://taalunieversum.org/taalunie/werkterreinen/> © de Nederlandse Taalunie 2012, alle rechten voorbehouden [gezien op 11.09.2012]

Gegevens over bevolking in de Randstad van de website van het Centraal Bureau voor de Statistiek www.cbs.nl

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37713&D1=0&D2=0&D3=1,3-4,31-32,40-41&D4=5->

[16,115,123,126,131,135,196,245,260,269,272,274,311,316,323,325,362,421,460,513,598,667,678,766,779,I&D5=I&HD=120816-1116&HDR=G4,T,G1,G2&STB=G3](http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37713&D1=0&D2=0&D3=1,3-4,31-32,40-41&D4=5-16,115,123,126,131,135,196,245,260,269,272,274,311,316,323,325,362,421,460,513,598,667,678,766,779,I&D5=I&HD=120816-1116&HDR=G4,T,G1,G2&STB=G3)

Gewijzigd op 01 augustus 2012 [gezien op 20.09.2012]

Informatie over Jorgen Raymann van diens website:

<http://www.jorgenraymann.com/bio/1.htm> [gezien op 12.10.2012]

Informatie over de gesproken talen in Suriname van de website van SIL, Languages in Suriname. Copyright © 2003 SIL All rights reserved; Created: Feb 26, 2003, Last updated: April 7, 2005

<http://www.sil.org/americas/suriname/Index.html> [gezien op 24.11.2012]

Dialectwoordenboek Rotterdams © Mijnwoordenboek MMXII; Mijnwoordenboek is een website van Slot Webcommerce bv. 't Pad 1, 9365TA, Niebert; E-mail: info@dirkslot.com; KvK: 27270573

<http://www.mijnwoordenboek.nl/dialect/Rotterdams> [gezien op 06.11.2012]

Links voor het luisterfragment van Boddé, Mike *de Rotterdammert*:

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3ZUdE5S-d-k
[gezien op 02.03.2012]

en op © 2012 CABARET-FILMPJES.nl

http://www.cabaret-filmpjes.nl/mike-bodde/de-rotterdammert-video_670fd6535.html. All rights reserved [gezien op 05.12.2012]

Luistervoorbeelden

Fragment 1 ABN opname 1 op:

http://www.meertens.knaw.nl/soundbites/soundbites.php?track_id=976 [gezien op 29.01.2012]

Fragment 2 Amsterdams opname 12 op:

<http://www.meertens.knaw.nl/soundbites/soundbites.php?kloeke=E109p> [gezien op 29.01.2012]

Fragment 3 Maastrichts opname 7 op:

<http://www.meertens.knaw.nl/soundbites/soundbites.php?kloeke=Q095p> [gezien op 29.01.2012]

Fragment 4 Rotterdams opname 4 op:

<http://www.meertens.knaw.nl/soundbites/soundbites.php?kloeke=K005p> [gezien op 29.01.2012]

Fragment 5 Surinaams Nederlands op:

http://www.meertens.knaw.nl/soundbites/soundbites.php?track_id=1511 [gezien op 29.01.2012]

Afbeeldingen

1. straat-poezie op een muur dichtbij Rotterdam centraal, 2012. Bron:privé

BIJLAGE A – Interviews

A1. mondelinge interviews

A.1.1. Interview Joris

I: Ehm zo ik vraag eerst een paar gegevens over jezelf amm... en over je instelling dus wat jij eigenlijk in z'n geheel van Rotterdam vindt.

J: *Ja. Ehm ok, Rotterdam is een stad met veel culturen, en ehm veel, veel verschillende culturen, het is een moderne stad omdat het natuurlijk plat is gegooit met de Tweede Wereldoorlog. Dus ze hebben het oopnieuw moeten opbouwen en daardoor heeft het een vrij nieuwe infrastructuur. Het is een stad waar er altijd veel te beleven is omdat het een grote stad is. Het is een havenstad, havenstad van Nederland. Veel verdienen in op eigen land. En ja Rotterdam is... ja.. beleef Rotterdam zou ik zeggen hehe*

I: Ok, goed en heb je je hele leven in Rotterdam gewoond en ja hoe oud ben je nu? ... over jezelf

J: *Ja ik ben nu 27 jaar, ik heb, ik kom uit Zeeland, daar ben ik geboren en getogen en ik heb vierenhalf jaar in Rotterdam gewoond, anti-kraak en ja is me echt goed bevallen ik heb ook mijn studie daar gedaan, sociaal-cultureel werk, enne ja leuk tijd gehad in Rotterdam*

I: Ok, en waar komt je familie dan vandaan? Ook uit Zeeland?

J: *Ja, mijn familie komt uit Zeeland, ja, mijn moeder is geboren in Den Haag maar... ja oorspronkelijk kom ik uit Zeeland*

I: Ok. En wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam? Vind het bijvoorbeeld mooi of stoer, liefthallig, arrogant, grof...?

J: *Ehm ik zel op een Nederlands enne ik vind het Rotterdaaaaam vind ik wel het oorspronkelijke dialect van Rotterdam vind ik gaaf maar de... door de buitenlandse cultuur... de invloed van buitenlandse culturen heb je nou heel veel straattaal en dat is niet zo van mijn cultuur, dus ik heb er niet zo tegen maar het is niet mijn ding*

I: Wie praat volgens jou dan „goed” of “echt” Rotterdams? Dat kunnen vrienden, of bekenden personen zijn of politici wat dan ook...

J: *Eem ja ik denk dat je in Rotterdam zelf in een beetje in eeh.. bepaalde burten nog wel oude Rotterdammers hebt die daar ik zeg maar nog echt Rotterdams praten maar over het algemeen op op straat is de Rotterdamse dialect eeh is wel een beetje verdwenen denk ik. Ja.*

I: Ok. Amm ik heb nog gewoon een paar voorbeelden van woorden. Dus... En ik heb gehoord dat jullie dat gewoon in Rotterdam zeggen. En als je me kan zeggen ja... wat dat betekent of .. en of je dat kent en of je mensen kent die dat zeggen of het gewoon Rotterdams is of niet.

J: *Ok, Ja is goed.*

I: Bijvoorbeeld kneiter

J: *Kneiter, ja is Rotterdams*

I: Is Rotterdams, en je weet ook wat het betekent? Ja..

J: *Kneiter, ja , kneiter is zo'n soort van veel of zo weet je. Ja, ja dus weet je dat is niet echt.*

Ja

I: En horrie up? Ken je dat?

J: *Hurry up, horrie up, nee dat zou volgens mij bijna Engels zijn; hehehe nee ken ik niet horrie up*

I: Ok, en wel gabber?

J: *ja gabber, ja tuurlijk dat is echt Rotterdams, dat is... dat ken ik wel*

I: Ok en skowtu?

J: *Skowtu. Ja skowtu dat is eeh skowtu is volgens mij politie ehehe ja ja is voor mij is't een beetje Surinaams-achtig*

I: En die zinnen van *ik ga operatie doen* in plaats van *ik zal geopereerd worden* is dat ook – zeg je dat in Rotterdam?

J: *Ik ga operatie doen... Ja dat zal wel goed kunnen zou ik zeggen ik ga operatie doen. Ja want ze korten heel veel dingen in en ze.ze ze.. ja .. ze maken zinnen korter, yes, ja*

I: Ok, ok en ja kiko?

J: *Kiko? Komt.. ken ik niet... hehe*

I: Ok, is Maleis voor wat

J: Ah ja

I: En ja kakkies. Op blote kakkies lopen of...

J: *Kakkies jaa .. ehh... t zou ja... voeten volgens mij.. maar... kakkies... ken het niet helemaal*

I: En het gezegde *Oud als de weg naar Kralingen*?

J: *Ah ja. Dat is denk ik bijna hetzelfde zoals oud als de weg naar Rome. Dat is een Hollands uitspraak maar dat is het een... het zou wel een oude Rotterdamse uitspraak zijn.*

I: Ok. En dope?

J: *Dope, dope is eh, van vet, gaaf, tof weet je*

I: En jatten?

J: *Jatten, ja da's stelen. Ik wist niet, ik wist niet dat het... ik kon... ik heb maar viereenhalf jaar in Rotterdam gewoond, dus ik wist niet... dus het zou echt Rotterdams kunnen zijn, ja jatten...*

I: En ja switi?

J: *Switi ja da's iets van lekker of eh of of ja lekker of mooi weet je wel*

I: Buitenvrouw, dat woord ken je ook? Is dat Rotterdams?

J: *Buitenvrouw? Nee dat komt me niet bekend voor nee hehe*

I: Ja dat is gewoon bijvrouw zo iets als...

J: *Aaah ok, ja*

I: En dan skoro?

J: *Skoro... Eeehm skoro... ja Het komt me wel vaak... maar ik zou niet weten wat het betekent nee*

I: Ok ja maakt niet uit en afgepeigert?

J: *Ja afgepeigert... Afgepeigert, dat ehm... is zodat je echt, echt helemaal moe bent. Weet je echt helemaal*

I: En is dat typisch Rotterdams volgens jou?

J: *Ja Ik, ik wist... ik ken het woord wel maar ik wist niet dat het Rotterdams was.*

I: Ok ja het moet niet... dus...

J: *Ja.*

I: Am... en louw?

J: *Louw, ja dat is zeker Rotterdams. Dat eh dat is straattaal-Rotterdams. Louw is zo iets van cool, vet man... louw*

I: Ok, ok Kan je misschien zelf ook nog een of twee woorden noemen, die ik nu niet genoemd heb maar volgens jou typisch Rotterdams zijn?

J: *Eem dus even denken hoor... Jaaaa mmm jaaa even denken even denken, ja dat is onmin. Dat is..*

I: Onmin?

J: *Ja onmin. Ja onmin zegen ze bijvoorbeeld dat is onmin louw, dat is eeh en dat bedoelen ze daarmee – dat is echt supervet, supergaaf weet je wel, onmin louw*

I: Ok aaam ja dan heel kort even dus je kent het fenomeen straattaal?

J: *Ja*

I: Of ja ken je mensen die straattaal spreken?

J: *Ja, ja ken ik wel mensen dan, ja*

I: Dus en vind je dat het hoort bij Rotterdam of niet?

J: *Nah kijk, laat maar zeggen de originele Rotterdam hoort het voor mij niet echt bij, maar ja als je naar kijkt laat maar zeggen naar de verschillende culturen die hier wonen, denk dat 60 % van een andere cultuur komt in Rotterdam, dus snap ik wel dat ze een eigen taal hebben ja, want het is wel Nederlands vermixt met hun eigen cultuur, enne, dus het is opzich wel bij hun horen, maar eigenlijk ja ik ben toch wel voor het oude Rotterdams.*

I: Ik heb nu ook nog een paar luisterfragmenten voor jou. En je moet gewoon zeggen of je dit herkent en of het volgens jou Rotterdams is of niet.

[Luistervoorbeeld 1 (ABN) loopt]

J: *Ik moet alleen maar zeggen of ik het herken of niet?*

I: Ja de dialect.. gewoon of het Rotterdams is of eerder niet of

J: *Ik vind het opzich niet echt super Rotterdams klinken*

[Luistervoorbeeld 2 Amsterdams]

J: *Tis Amsterdems...*

I: Goed

J: *Dat eerste dat was misschien iets van Utrecht of zo*

[Luistervoorbeeld 3 Maastrichts]

J: *Ah – lacht... Vasteloavendj... ahah*

I: Dus is volgens jou niet Rotterdams?

J: *Nee nee dat is niet Rotterdams nee, dat is eh Limburgs zeg ik*

I: Dus het vierde...

[Luistervoorbeeld 4 Rotterdams]

J: *Ja, klopt opzich wel klopt Rotterdamse klank, maar ik vond opzich wel het kon platter Rotterdams hehe*

I: Denk je dat de mensen vandaag nog zo praten in Rotterdam? Of is het gewoon ouderwets?

J: *Mmmm ja, ik denk dat als je in volksbuurtjes, als ik wel eens oude omatjes zie op straat ofzo, die spreken nog wel oude Rotterdamse taal. Maar ja niet veel gewoon meer, de jeugd zowiezo niet.*

I: Dus dat zou je eerder niet van de jeugd dan horen?

J: *Nee echt, nee, misschien zo 10 procent of zo*

I: Dus het vijfde nog wel even.

[Luistervoorbeeld 5]

J: *Ehe dat is ook wel Rotterdams, maar Surinaams. Hahaha*

I: Ok.

J: *Ja wel je zou het wel in Rotterdam kunnen plaatsen maar het zou ook in een andere stad kunnen zijn want daar heb je ook tuurlijk wel... in Amsterdam spreken ze ook Surinaams...*

I: Ok.

J: *... een beetje met Surinaams accent, maar het klopt wel een beetje Rotterdams ook ja...*

I: Goed. Ik heb alleen nog een afsluitend klankvoorbeeld nou ... voor je. En ja dan kan je dan gewoon daarna zeggen alles wat je nog te binnen schiet

[Klankvoorbeeld van Mike Boddé *de Rotterdammert*]

J: [lacht lang] *'t is gewoon... tzijn stereotype... Ja dit is echt Rotterdams ja – wie is dat?*

I: Eh van Mike Boddé de Rotterdammert, tis gewoon uit een kabaret

J: *Jaa, ja echt goed man...*

I: En vind je komen daar dingen voor die kloppen?

J: *Ehehe*

I: Of zijn dat gewoon stereotypen die helemaal niet waar zijn, of...?

J: *Nee, nee, nee ik hoorde wel wat dingen wat klopte inderdaad en het is een beetje Rotterdam is inderdaad een hele harde, harde... kanker... ja is een best wel harde stad. En en dus de cultuur watie zegt over hoe ze praten en en en klopt wel deels maar hij overdrijft wel een klein beetje denk ik, hij overdrijft maar een klein beetje ja ja ja, maar ik vond het toch grappig hehehe*

I: Goed, ja dan bedankt voor het interview

J: *Ja, graag gedaan.*

A.1.2. Interview Lars

I: Zo, ok, goed ja ik moet gewoon eerst een paar gegevens over jezelf vragen.

L: *Ja*

I: Gewoon ja algemeen de eerste vraag is wat vind je van Rotterdam in zijn geheel, van de stad van alles gewoon?

L: *Hij heeft een hele sterke ... dat vind ik er mooi aan. Eeh Mindere kanten zijn er toch ook wel dat er een hele hoge concentratie buitenlanders is. Niet dat ik iets tegen*

buitenlanders heb, maar omdat ie heel geconcentreerd wonen. En daarom krijg je wel een grotere verdeling van de ja van de integratie zeg maar. Dat bevordert niet de integratie.

I: En ja en heb je al je hele leven in Rotterdam gewoont of in de omgeving of ja en hoe oud ben je nu?

L: *Jazeker, geboren en getogen.*

I: in Rotterdam?

L: *Ja*

I: ok en hoe oud ben je nu?

L: *Ik ben nu 27*

I: Ok en ja dus waar komt je familie vandaan?

L: *eeh Delft en Rijkswijk, dat is dichtbij Den Haag.*

I: Ok, en ja wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam? Dus ja is het mooi...

L: *Vrij plat, de echte arbeidersklasse, die spraak oer heel plat, en ze hebben altijd mooie uitdrukkingen, andere bepaalde woorden, die eh, die me wel erg aanspreken.*

I: ok, dus voor jij klinkt het dan eerder stoer, of is het..?

L: *Het is wel een beetje stoer praten ja uiteraard want ja je moet je op straat dan ook wel gewoon bewijzen natuurlijk, dus degene die de grootste bek heeft, is ook het hogste in de hierarchie.*

I: ok en ja en ken je iemand- of wie praat volgens jou écht Rotterdams of ja goed Rotterdams?

L: *Jules Deelder!*

I: Ok, dus ...

L: *eeeh oh ja ik heb d'r nog eentje... ja... eehm Wilfried de Jong en eeem wat was de andre naam ook al weer. Martin van Waardenberg*

I: ok die ken ik niet...

L: *neej? Das ook een cabaretist.*

I: ok en ik heb nu een paar voorbeeldwoorden gewoon waar ik gehoord heb, dat jullie dat zeggen in Rotterdam. Ja dan kan je gewoon zeggen wat dat betekent of ja of je iemand kent die, die zo praat

L: *ja tuurlijk*

I: Kneiter?

L: *Kneiter? Jaha echtwel*

I: is Rotterdams volgens jou?

L: *ja echtwel!*

I: Ja ok en horrie up? Kan je daar ook meelesen, [wijzt op woordenlijst] want ik weet niet of ik die altijd goed [de woorden sic] uitsprek dus heb ik die hier opgeschreven ook. Dus horrie op.

L: *Ja horrie up is een verbastering gewoon van opscheiten van hurry up, ja horrie up*

I: En ja gabber?

L: *Ja het is een beschrijving van iemand die naar hardcore feesten gaat maar ik ken dit zelf met een Amsterdams woord.*

I: ok ok en ja...

L: *dat van het joods is afgeleid. Van ja...*

I: Ja. En skowtu?

L: *skowtu dat betekent politie. Dat is straattaal voor politie, komt vanuit het Antillians.*

I: ok.

L: *of ja het Surinaams weet ik niet, ik dacht Antilliaans.*

I: En Ik ga operatie doen ipv van ik zal geopereerd worden, dus gewoon de woordvolgoorde en alles?

L: *Ik ga één operatie doen dan denk ik, maar ... dat gaan ik doen... ja .. andere verbastering... of andere grammaticale regels of zoiets...*

I: ja en kiko? Gewoon als vraag.

L: *Kiko... dat ken ik niet.*

I: ok, en ja kakkies?

L: *ja dat zijn stinkvoeten.*

I: ok en ja Oud als de weg naar Kralingen?

L: *Oud als de weg naar Kralingen? Ja... even oud, dat is echt wel (imiteerd oude mensen ofzo) oud als de weg naar Kralingen!! Ja dat... die bestaat gewoon nog. Ik denk dat dat ermee te maken heeft, dat de Duitsers dat niet gebombardeerd hebben.*

I: Ok, ja interessant! Ja en dope?

L: *Dope. Ja goed, vet, cool...*

I: mhm. Jatten?

L: *klauen, stelen ...*

I: switi:

L: *switi, dat is echt... ja dat is écht switi... Daar bedoel je iets mee wat heel erg fijn is, wat je heel erg lekker vindt, eeehm je kan bijvoorbeeld zeggen van 'zow ik heb wel mijn geld binnen gehaald, zo switi' of je zegt het over een mooie dame, zow echt een switi.*

I: ah ok en ja buitenvrouw?

L: *ken ik niet*

I: ja tis gewoon zo'n soort, daar bestaat ook een boek van, is gewoon zo'n soort van bijvrouw.

L: *een buitenvrouw, heb ik nog nooit gehoord.*

I: ok en skoro?

L: *skoro, ja die ken ik wel maar ik weet het ff niet meer wat het betekent. Als ik het in de context hoor dan weet ik wel wat het betekent...*

I: bijvoorbeeld morgen gaan we weer naar skoro...

L: *naar school!! Oh daar bedoelen ze school daarmee, natuurlijk!*

I: en afgepeigerd?

L: *vind ik niet typisch Rotterdams.*

I: niet, ok, maar je kent het woord wel? Je weet gewoon...

L: *Het betekent moe.*

I: ja, en lou (lauw)?

L: *lauw, ja dat is vet lauw, dat is ook hetzelfde als switi eigenlijk, iets vets of cools of ...*

I: iets positifs...

L: *iets positifs ja... oh wat ook kan is ... wat ook wordt gebruikt is een echt lauwe actie – dat is eigenlijk een beetje lafhartig of heel tam - als iemand weinig ondernemend is, dan zeg je zo 'die gast is echt lauw'*

I: ok, en ja weet jij misschien zelf nog gewoon een of twee woorden of ja...

L: *taas...*

I: hoe? Hoe schrijf je dat?

L: *TAAAS, ja dat betekent gezicht. Iemand op zijn ... taas is hetzelfde als muil of... voor z'n taas... eehm... gers – dat is ook heel Rotterdams, dat is wat ouwer Rotterdams... Gers – dat wordt ook...*

I: G E R...?

L: *GERs. Dat betekent eeh, cool of dat is echt vet, echt gers! Hetzelfde als lauw en switi denk ik.*

I: mhm ok

L: *condoekoe..*

I: hoe schrijf je dat?

L: *Con of Kon*

I: C of Kon... Condoekoe...

L: *Condoekoe, dat betekent ... dat zijn de conducteurs...*

I: aaah

L: *zo heb je ook doekoe... alleen doekoe...*

I: en dat is ook conducteur of?

L: *nee dat is geld, doekoe dat is Surinaams voor geld. Osso, ik ga naar osso dat betekent ik ga naar huis.*

I: osso? Hoe schrijf je dat?

L: *Volgens mij SO of OSSO... Maar dat wordt meer gesproken door de ... door de donkere... eh mensen, omdat het ... daat is de donkere invloed...*

I: mhm

L: *ik zou het zelf niet zeggen, zeg maar.*

I: ok dat brengt me ook ja gewoon naar mijn volgende vraag. Ken je het fenomeen straattaal of ja ken je mensen die straattaal spreken of ben je zelf een spreker daarvan? En vind je dat straattaal hoort bij het Rotterdams of niet?

L: *eeeeeehm ... ja het hoort wel bij Rotterdam, maar ehm... Ik denk dat het gewoon meer een vorm is van nieuwe cultuur, gewoon mix van culturen, dat die jongens als als eh... ja zonen van immigranten hier opgegroeid zijn, hebben ze nog steeds van huis uit hun eigen taal meegekregen en mix dat met wat ze op straat spreken denk ik, omdat je... je hebt Surinamers, Antilianen die soort karibisch gebied zeg maar... en die gaan weer om met Marokkanen, Turken, die spreken allebei een andere taal dus hebben ze een ander soort mix van gemaakt om elkaar toch nog een beetje te begrijpen... dus dat wordt geadapteerd door de andere groepen.*

I: ok, ja... ahm en ik heb nu n og 5 korte luistervoorbeelden voor je. En daar kan je gewoon zeggen of je dit kent, ja dit soort Nederlands, wie dat gewoon gebruikt, of dat Rotterdams is of niet. En als je vindt dat het Rotterdams is of je vindt dat je nog steeds zo praat of niet.

L: *Ok*

[Luistervoorbeeld 1]

L: *Over ... oh dat is in ieder geval een Surinamse vrouw...*

I: mhm

L: *aaah maar het zegt me voor de rest niks... Maar het is typisch... het is in ieder geval een vrouw die ook in Rotterdam zou kunnen wonen. Het zou ook een bloemen kunnen zijn maar het is een hele goede imitatie in ieder geval.*

[Luistervoorbeeld 2]

L: *Ja nee dit is absoluut geen Rotterdams. En ik denk dat je dit ook niet in Rotterdam moet spreken. Want dat is Amsterdams. Dat is duidelijk Amsterdams accent. Ik weet niet wie dit zijn.*

I: Ja het zijn geen beroemde personen ofzo, alleen maar...

L: *aaah om de accenten...*

[Luistervoorbeeld 3]

L: *zoow dat is echt... het komt ergens uit het Oosten denk ik, tegen het Zuiden aan. Ik herken delen van een Limburgs accent maar... toch ook wel iets in de buurt van Zeeland... Absoluut niet Rotterdams.*

I: Maastrichts...

L: *Maastrichts ja...*

[Luistervoorbeeld 4]

L: [lacht tijdens het luisteren] *Ja dat is kei Rotterdams. Dit is echt een duidelijk Rotterdams accent.*

I: dat heb je meteen gehoord?

L: *Ja absoluut*

I: en waaraan of kan je dat...

L: *dat is de manier van (zangerig:) praaaten. Het zijn bepaalde letterkombinaties die ze altijd op een bepaalde manier uitspreken, dat geldt voor elk accent zeg maar, je neemt een basisklank en die ... daar hebben ze weer een typische uitspraak over en dat hoor je gewoon.*

I: een voorbeeld heb ik nog...

[Luistervoorbeeld 5]

L: *Eeh dat is niet Rotterdams, dat is Surinaams.*

I: ok dus... meteen...

L: *ja... ja dat is echt dat hoor je ook heel duidelijk maar eehm... ja d'r wonen wel genoeg mensen in Rotterdam die ook zo praten dus... het echte Néderlandse Rotterams dat is wat je hiervoor hoorde, dit is weer de echt gewoon Surinaams Nederlands.*

Extra informatie die ik heb gekregen van Lars ongeveer 20 min na het interview:

melik – muil, gezicht; Later noemde hij nog Bep van Klaveren en Karin Bloemen als typische Rotterdammers en de Feyenoord voetbalclub als typisch Rotterdams, in die hoek zouden de mensen ook typisch Rotterdams praten. Voor “de zwarte kant van R’dam” noemde hij dan nog Jürgen Rayman.

Bijvullende informatie die ik schriftelijk van Lars heb gekregen:

Antwoord op het afsluitend voorbeeld van Mike Boddé over “de Rotterdammert” (deze antwoord kreeg ik schriftelijk omdat tijdens het interview geen internet ter beschikking is geweest voor de youtube-clip)

Weheheheh... Tja.. 'Wat zalt ik zeggeh... tis gewoon waar.., Assie nog nooit iemand't goed't hard't voor ze muil geschopt het, kennie je eige niet een echte Rotterdammert gaan staan lopen te zitte te noeme.....Wantan bennie geweaun een heaumeau(t)..... Ik hetter weinig an toe te voegen...

Tis geweaun zoo..Ja tog?Niettan? En zo niet... dan toch...

Rech voor ze raap, zekert te weeteh..

Je kent et ook echt niet winnen van een Rotterdammert, ook al hennie honderdt keer gelijk...Ze vinden toch wel wat anders om over te zeiken.. Helemaal asse dannog effe af

*kennen lopen te geven op 020.... is tie helemaal voor ze roodkoperen... *Even voor de duidelijkheid, 020 is het net-nummer van A'dam .. De stad van "Ajakkes" of "die neuzen")*

Verder kan ik het lijstje van Rotterdammerts nog aanvullen met Gerard Cox, Sjoerd Pleijsier en Joke Bruys, Die hebben o.a. een t.v. serie geschreven, (waar ze ook zelf in speelden,) over Rotterdam in de jaren zestig ; "Toen was geluk heel gewoon..." errug leuk...

Ook bijgevoegd 2 filpmjes van Van Waardenberg en De Jong.. sluit wel aan bij Mike Boddé.... Staan er nog vel meer online maar dit vond ik zelf wel de meest Rotterdamse Sketches..

Picobello B.V.

<http://www.youtube.com/watch?v=zHq1r74YgiU>

en De Snackbar...

<http://www.youtube.com/watch?v=3ccwlr4xgwU>

A.1.3. Interview Michael

I: Ik geef je hier de vragen want ik weet niet of mijn uitspraak dan altijd juist is. Ik begin gewoon met een gewone vraag. Dus algemeen wat vind je van Rotterdam?

M: *Em ... ik mag even nadenken, toch? Ik vind het opzich wel een leuke stad. Alleen ik vind dat eh de mensen daar het is een merkes met werkes met de tijd wat de mensen daar hebben. Dus ze zijn er constant met zichzelf bezig en ah ja ik hou zowiezo niet echt van grote steden en ah want mensen zijn er veel gehaaster enzo dan op andere gebieden en ah maar over het algemeen ik kom natuurlijk daar uit vanuit Rotterdam, dus ah ik kan me er altijd wel goed vermaken maar het is niet de stad waar ik in zou willen wonen. Dat zeker niet.*

I: Dat brengt me ook tot mijn volgende vraag eigenlijk. Heb je al je hele leven in Rotterdam gewoond en hoe oud ben je?

M: *Em ik ben nu 26 jaar en ik heb een gedeelte van mijn leven in Rotterdam gewoond. Ja. Ik ben ook in Rotterdam geboren... dus eh in het ziekenhuis.*

I: En waar komt je familie vandaan?

M: *Familie? Mijn familie ja ... ff denken hoor. Mijn moeder komt uit Basel, mijn vader die is ook in Rotterdam geboren een mijn opa en oma komen uit de buurt van Amsterdam... geloof ik maar dat weet ik niet 100 procent zeker eh*

I: jaaa

M: *ja [lacht]*

I: En wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam?

M: *Ehm.. Ja je hebt opzich heel veel verschillende manieren van praten in Rotterdam. Je hebt natuurlijk de jongeren hoe die praten maar die praten over het algemeen heel stoer, en eh die willen met hun taalgebruik heel veel indruk maken op andere mensen enne... je hebt ... praat ik duidelijk?*

I: Ja ik kijk alleen maar...

M: *Ok maar of het opneemt? En ah ja dat echte Rotterdamse dialect dat vind ik opzich wel leuk. Ja weet je het is wel een leuk dialect hè.*

I: Ja en wie praat volgens jou dan goed of écht Rotterdams?

M: *Wie praat volgens mij écht Rotterdams. Ehm ja dat kan ik je vertellen... emm.. ooch ah kan ik je zometeen de naam geven?*

I: Ja ja

M: *Want dan ik film opzoeken en daarbij zetten die praat echt zó Rotterdams en die.. en ik heb echt nog nooit iemand zo echt Rotterdams horen praten, die is echt..*

I: Ja dan je me ook antwoord geven op de youtube link die je krijgt want dat video kan ik je hier niet laten zien...

M: *Nee nee das goed das goed maar ik zal je zometeen ff en naam nog geven van een iemand die ah... ik ben nou de naam vergeten maar als ik het boven vraag dan weten ze het wel.*

I: Ok. Eh ja en ik heb nu een paar voorbeeldwoorden ja waar ik gehoord heb dat jullie dat zouden zeggen in Rotterdam. Je moet gewoon zeggen of je dat kent en als je dat kent natuurlijk wat het betekent. Dus dat eerste...

M: [kijkt op woordenlijst] *kneiter*?

I: Ja.

M: *Ja dat ken ik. Dat is gewoon heel erg als het ware. Kneiter gaaf of kneiter leuk, of aah dat is echt kneiter dom zo iets ah dus dat is gewoon heel erg. Die ken ik wel ja.*

I: En dan ja...

M: [leest en lacht] *aaahm oeh ha... aahm horrie up ik denk dat dat schiet op is denk ik ja...*

I: Ja en gabber?

M: *Een gabber? Ja... Hoe bedoel je? Natuurlijk ken ik een gabber aaah, (ietsje ironisch) daar heb ik al vaker van gehoord èh. Dat eh?*

I: Ja maar gewoon uitleggen...

M: *Uitleggen wat een gabber is??*

I: Ja het woord...

M: *Het woord gabber. Oh het woord gabber, dat is gewoon... zo werd iemand genoemd die... in de jaren 90 kwam dat op dat is een groepering en die luisterde heel veel naar hardcore-muziek, liepen met kale koppen, Australian enne dat werden de gabbers genoemd. Maar gabber wordt ook als je vriend gezien. Je gabber.*

I:... Eh skowtu?

M: *Nee ken ik niet.*

I: En ik ga operatie doen in plaats van ik zal geopereerd worden?

M: *Ik ga operatie doen? Ja ik denk wel van gehoord dat eh... dat ze dat zeggen. Maar ik gebruik het zelf eigenlijk nooit maar...*

I: Ja dan kiko, als een vraag?

M: *Hmm ken ik niet.*

I: Ja kakkies?

M: *Ken ik ook niet* [lacht]

I: En het gezegde oud als de weg naar Kralingen?

M: *Eeeh ja ik denk wel daar heb ik wel eens van gehoord. Mijn oude chefkok zei dat wel eens. Dat is gewoon aaahm dat is gewoon ouderwet is dat ook wel een ander woord voor. Gewoon een soort van uitspraak.*

I: Ok en dope?

M: *Dat is heel erg gaaf, heel erg leuk wordt dope voor gebruikt... zo dat is echt dope man, dat is gewoon heel erg leuk.*

I: En jatten?

M: *Jatten, ja dat is gewoon een ander woord voor pikken voor stelen van spullen die van jou zijn uit de winkel ofzo.*

I: Ja switi?

M: *Een switi? Dat is gewoon een schatje, gewoon van eh Klaudia je bent echt een switi, weetje, wat een lieverd is dat gewoon ah*

I: Ok, ja en een buitenvrouw?

M: *Em niet zo vaak gehoord maar ik denk dat het gewoon een iemand is die van buiten de stad komt aah het is niet geen stadse vrouw maar gewoon een buitenvrouw.*

I: Het is eigenlijk zoiets als een bijvrouw.

M: *Een bijvrouw...*

I: Er bestaat ook een boek over...

M: *Ok*

I: Ja dan skoro?

M: *Ken ik niet.*

I: Afgepeigerd?

M: *Ja dat ah, dat kan je op verschillende manieren, maar afgepeigerd is gewoon dat je gewoon kapot bent, naar de klote. Dus ik ben helemaal afgepeigerd van die wandeling van afgelopen vrijdag jaha of zondag. Dat is bijvoorbeeld afgepeigerd. Of als je iemand in elkaar hebt geslagen dan heb je iemand helemaal afgepeigerd ofzo, dat wordt ook wel eens gebruikt.*

I: Dan nog ja lauw?

M: *Lauw? Lauw? Ja dat is echt Ik vind dat gesprek heel lauw, nee dat is gewoon heel erg gaaf ook heel erg leuk..*

I: Positief?

M: *Positief, ja zeker weten. Zeker...*

I: Ja weet je anders nog woorden misschien die typisch Rotterdams zijn?

M: *Echt typisch Rotterdams? Ehm... tz tz moet ik ff over nadenken. Ik zou wel ff kijken wat me te binnen schiet. Misschien zal je volgende week ook wel woorden waar ik denk van he dat is wel typisch Rotterdams. Maar daar kom ik ff niet op. Dus dan kan ik ff van je kijken... Net als boeken*

I: Boeken?

M: *Boeken ja dat is gewoon weet je dan zit je in de auto en dan moet je gassen – ey gast boeken man!*

I: Oh niet dus een boek om te lezen?

M: *Nee nee boeken, gas geven!*

I: Weet je ... hoe.. hoe schrijf je dat?

M: *Ja weet ik niet, ik zal dat eens aan mijn broertje vragen die weet dat wel eeh en die zegt ok wel dat aah*

I: En wat betekent dat nog een keer?

M: *Nou boeken weet je wel... van er rijdt iemand heel langzaam voor je bijvoorbeeld eh met de auto hè, die rijdt 30 waar je 50 mag – (roept) Foaah kom op man boeken man! boeken! Gassen!*

I: Ok, ja en ken je het fenomeen straattaal? Of ja ken je gewoon mensen die dat...

M: *Die straattaal spelen ah spreken? Aaaahm...*

I: En ja vind je of dat hoort bij Rotterdam of niet?

M: *Eehm of ik mensen ken die echt straattaal Rotterdam spreken? Om heel eerlijk te zijn niet denk ik. Nee niet echt mensen die ehh.. ja ik heb er natuurlijk eeh tijdje terug op school gezeten maar eehm ik heb nou niet echt meer veel mensen in mijn buurt die straattaal Rotterdam spreken. Nee... Maar daar zouden we eigenlijk echt gewoon een keer als je bij mij bent een keer door Rotterdam heen moeten lopen. Ik weet niet of je dat helpt?*

I: Ja pfff ja kijken.. proberen...

M: *Jatoch*

I: En ja vind je dat dat hoort bij Rotterdam, straattaal of?

M: *Ja dat vind ik wel ja ja... Ik denk dat je zowiezo kijk, creeer je – in elke stad creeer je een eigen taal, en zo heeft Rotterdam ook zijn eigen taaltje gecreeerd met invloeden van alle verschillende culturen, mensen die daar lopen... en ah daarmee maak je ... hebt je gewoon een stad... praat je wel een taaltje dat bij een stad hoort en dat vind ik toch wel bijhoren, zeker weten!*

I: Ok ja en ik heb nu nog 5 korte luisterfragmenten.

M: *Ja.*

I: Ahm ja daar moet je gewoon zeggen of je herkent ja wat dat is. Gewoon of het volgens jou ja dan Rotterdams is of niet en of je nog steeds zo praat of niet.

M: *Ja.*

[Luisterfragment 1]

M: *[lacht tijdens horen] Ehm ik denk dat het een beetje Surinaams is, en Surinaams accent dat erin zit. Eh wat bedoel je met praat je er nog steeds zo. Of er nog steeds zo gepraat wordt?*

I: Of het ouderwets is volgens jij...

M: *Mmm joah, ik denk dat het niet ouderwets is nee, ik denk dat een hoop Surinaamse mensen die Nederlands zijn gaan praten in Rotterdam die zijn zo gaan praten denk ik, dat is echt wel duidelijk te horen.*

I: Ok ja. Het tweede.

[Luisterfragment 2]

M: *Ja dat is ook echt typisch Rotterdams. Ja dat ... ze praten zo, niet niet helemaal natuurlijk maar ja natuurlijk dat oude Rotterdams dat hoor je daar zeker nog wel eens.*

I: Ok, het derde – het zijn er vijf.

M: *Ja.*

[Luisterfragment 3]

M: [lacht] *Nou, dat heb ik echt nog nóóit gehoord in Rotterdam. En als je dat in Rotterdam hoort dan is dat waarschijnlijk iemand die er net 3 dagen woont ofzo.*

I: Dat is Maastrichts..

M: *Nee ja dat is echt Limburgs ja...*

[Luisterfragment 4]

M: [aapt een stukje na uit het fragment] *Kreigen... Jaa dat hoor je ook nog wel eens hoor, volgens mij is dat ook wel Rotterdams*

I: Mhm

[Luisterfragment 5]

M: *Ja... dat is ook wel van een buitenlandse afkomst, dat hoor je wel...*

I: Ik heb de eerste zin niet begrepen...

M: *Oh dat is ook weel een taaltje, dus een taal, dialect die daar gebruikt wordt. Niet Nederlands, of het niet Surinaams of zoiets in die richting is denk ik...*

I: Ja en ja het afsluitende klankvoorbeeld...

M: *Dat kan je niet doen.*

I: Dat komt dan nog

M: *Moet je het ff doorsturen en en dan ga ik het ff tjek bekijken en ik zal nu ff kijken en vragen, ik vraag snel boeven hoe die ene gast heet. Die Rotterdammer weet je die écht Rotterdams praten...*

I: Ok is goed

M: [komt weer naar binnen] *Jules Deelder!*

I: Ah ja Jules Deelder

M: *die is echt hè...*

I: Ok, goed beantwoordt voor het interview, dat was het.

M: *nou graag gedaan.*

A2. schriftelijke interviews

A.2.1. Interview Patricia

- Wat vind je van Rotterdam?

Ik vind Rotterdam een leuke stad. Dit komt ten eerste omdat ik er geboren ben ☺. Als ik Rotterdam inrijd, en dat doe ik dan vaak via de Maasboulevard, dan kan ik altijd genieten van de skyline van deze stad. Die vind ik echt super mooi.

Verder vind ik dat je in Rotterdam veel kan beleven. Er zijn veel restaurantjes en uitgaansgelegenheden. Ook is het lekker dichtbij, ik ben er binnen 15 minuten.

Wel vind ik dat er soms wat te veel agressiviteit is in Rotterdam, met name tijdens het uitgaan. Als ik dat bijvoorbeeld vergelijk met het uitgaan in Breda, dan is het daar veel gemoedelijker.

- Heb je al je hele leven in Rotterdam gewoond? En hoe oud ben je nu?

Ik ben geboren in Rotterdam stad in het Ikazia ziekenhuis. Daar heb ik drie weken in een couveuse gelegen. Daarna ben ik naar huis gegaan en dat was toen in Rhoon. Toen ik twee was zijn we verhuisd naar Hendrik Ido Ambacht. Dat ligt op zo'n 15-20 minuten rijd afstand van Rotterdam. Ik ben nu 26 jaar.

- Waar komt je familie vandaan?

Mijn vader is geboren in Rotterdam en heeft bijna heel zijn leven in die omgeving gewoond, voornamelijk in Rhoon. Mijn moeder komt uit Basel, Zwitserland en heeft alleen de eerste paar jaar in Rhoon gewoond.

- Wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam? Vind het bijvoorbeeld mooi of stoer of liefthallig, arrogant, grof...?

Ik vind het een lekker herkenbaar accent. Dat vind ik er leuk aan. Zeker omdat je in Nederland veel herkenbare accenten hebt bij de grote steden (Amsterdam, Den Haag). Je hoort meteen als iemand uit Rotterdam komt. Het is wel een beetje plat, als je echt Rotterdams praat. Het klinkt alleen niet echt mooi als je het vergelijkt met het ABN (Algemeen Beschaafd Nederlands). Het is wel belangrijk dat je ook leert te praten zonder dat erge accent 😊. Verder vind ik het wel stoer klinken.

- Wie praat volgens jou „goed” of “echt” Rotterdams? Dat kunnen vrienden, bekenden, rapper, beroemde mensen, politici, jezelf etc.... zijn.... (

Dat vind ik wel een lastige vraag om te beantwoorden. Ik heb zelf wel een Rotterdams accent. Een leerling uit mijn klas praat ook echt plat Rotterdams, vind ik wel leuk om te horen.

Ik heb gehoord dat jullie de onderaan genoemde dingen zouden zeggen in Rotterdam? Wat betekent dat? Zeggen jullie dat in Rotterdam of ken je mensen in Rotterdam die zo praten? → Dus is dat Rotterdams?

- kneiter: *Dit betekent erg, bijvoorbeeld kneiter hard is erg hard. Ik gebruik dat niet en hoor het ook niet veel in mijn omgeving.*
- horrie up: *dat betekent opschieten (hurry up). Ik hoor rappers uit Nederland dat wel eens zeggen, maar kan me niet meer precies herinneren welke rappers dat waren.*
- gabber: *Als je denkt aan het woord gabber, dan denk je aan hardcore. Maar denk dat de mensen uit Rotterdam daar ook vrienden/ maten mee bedoelen. Dit hoor ik niet zo vaak in die betekenis.*
- skowtu: *Ik heb geen idee wat dat betekent.*

- Ik ga operatie doen (ipv ik zal geopereerd worden). *Slecht Nederlands hoor ik wel om me heen als ik in Rotterdam rondloop.*
- kiko? *Dit komt me niet bekend voor.*
- Kakkies: *Ik zou ook niet weten wat dat betekent.*
- Oud als de weg naar Kralingen: *Dat is een uitdrukking die wel vaak gebruikt wordt. Alleen hoor je dat wel eens op tv of oudere mensen gebruiken hem.*
- dope: *is dat iets positief is (leuk, goed, fijn etc.). Dit woord gebruiken ook veel bekende Nederlandse rappers.*
- Jatten: stelen. *Wordt wel gebruikt, maar zou even niet zo goed weten wie dat vaak gebruiken.*
- Switi: *koosnaampje voor je vriendin. Dit hoorde ik ook vaak in Dordrecht, toen ik nog met mijn ex had.*
- Buitenvrouw: *geen idee wat dat betekent. Heb het nog nooit gehoord.*
- Skoro: *ik denk dat het iets van scoren betekent, maar dat weet ik niet zeker.*
- Afgepeigerd: *dat je heel erg moe bent. Dit is wel een woord dat volgens mij niet alleen in Rotterdam gebruikt wordt. Dit hoor ik wel vaker langskomen.*
- lou /lauw: *dit woord wordt vaak gebruikt en betekent dat je iets leuk/cool/gaaf vindt. De leerlingen uit mijn klas gebruiken dit vaak. Net als veel jongeren in Rotterdam. Tijdens het uitgaan hoor je dat wel vaak voorbij komen.*
- Kan je me misschien zelf ook nog een of twee woorden noemen die er nu niet bij waren maar volgens jou Rotterdams zijn?

Ik zou op dit moment geen woorden kunnen verzinnen die echt Rotterdams zijn.

- Ken je het fenomeen straattaal? Ken je mensen die straattaal spreken of ben je zelf een spreker daarvan? Vind je dat straattaal hoort bij het Rotterdams of niet? *Ik gebruik geen straattaal, maar ben wel van mening dat het bij Rotterdam hoort. Vind het wel iets dat bij een stad hoort. Vaak spreken jongeren dat. Ik ben niet veel omgegaan met jongeren die echt in Rotterdam wonen en daar veel mee te maken hebben. Dus ik ken niemand die echt straattaal spreekt.*

Luisterfragmenten → in het college hebben we deze voorbeelden gehoord; ik heb ze met mijn mailtje mee gestuurd ☺

Fragment 1 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds so?

- *Deze manier van praten ken ik wel.*
- *Ik denk dat wat oudere mensen zo praten. En meestal zijn dat ook mensen uit de betere stand.*
- *Dit is niet echt typisch Rotterdams.*
- *Niet iedereen.*

Fragment 2 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds so?

- *Dit ken ik ja.*
- *Mensen die uit Amsterdam komen.*
- *Nee*
- *Ja, in omgeving Amsterdam wel.*

Fragment 3 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds so?

- *Dit ken ik wel.*
- *Mensen die uit volgens mij uit het zuiden van Nederland komen.*
- *Nee, totaal niet.*
- *Ja, in die omgeving wel.*

Framgent 4 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds so?

- *Ja, dit ken ik wel.*
- *Mensen die in omgeving Rotterdam komen.*
- *Ja, dit is duidelijk Rotterdams.*
- *Ja, als je in die omgeving woont wel ja.*

Fragment 5 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds so?

- *Ja, dit ken ik wel.*
- *Mensen die bijvoorbeeld uit Suriname komen.*
- *Nee, dit is niet typisch Rotterdams.*

- *Als je bij die bevolkingsgroep hoort wel ja.*
- Afluitend voorbeeld van Mike Boddé over “de Rotterdamert” →
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3ZUdE5S-d-k
 schrijf gewoon op wat je bij dit voorbeeld te binnen schiet 😊

Ik vind dit leuk, herkenbaar, omdat het zo Rotterdams is. Hij praat heel goed met het accent. En ook de dingen die hij zegt zijn heel herkenbaar voor Rotterdam.

Vaak als ik mannen zo plat Rotterdams hoor praten, dan denk ik ook aan een musical die ik heb gezien. Daarin speelde een man een vrouw en hij praatte ook zo plat Rotterdams (was hairspray).

Ik denk ook aan van die oude vrouwtjes, die nog veel sigaretten roken. Van die oude Rotterdamse vrouwtjes die erg plat Rotterdams praten.

Muil houden komt veel terug. Dat is ook echt typisch Rotterdams.

A.2.2. Interview Michelle

- Wat vind je van Rotterdam?

Ik vind Rotterdam een leuke, gezellige stad omdat het niet zo groot is en toch veel winkels en uitgaansgelegenheden heeft.

- Heb je al je hele leven in Rotterdam gewoond? En hoe oud ben je nu?

Ja ik woon mijn hele leven al in de buurt van Rotterdam en ik ben nu 17 jaar oud.

- Waar komt je familie vandaan?

Mijn familie woont ook hier in Krimpen aan de Lek dus 14 km van Rotterdam af, behalve mijn vader, hij woont in Breda.

- Wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam? Vind het bijvoorbeeld mooi of stoer of lieflijk, arrogant, grof...?

Dat verschilt heel erg, er zijn veel verschillende soorten mensen in Rotterdam maar de jeugd vind ik persoonlijk nogal grof.

- Wie praat volgens jou „goed” of “echt” Rotterdams? Dat kunnen vrienden, bekenden, rapper, beroemde mensen, politici, jezelf etc.... zijn....

Ik vind de mensen die echt met het Rotterdamse accent praten wel echt Rotterdams het Rotterdamse accent herken je uit duizenden en dat maakt het zo leuk.

Ik heb gehoord dat jullie de onderaan genoemde dingen zouden zeggen in Rotterdam?

Wat betekent dat? Zeggen jullie dat in Rotterdam of ken je mensen in Rotterdam die zo praten? → Dus is dat Rotterdams?

- kneiter: *knetter, vaak gezegd kneiter hard dus eigenlijk heel hard: Rotterdams*
- horrie up: *hurry up, schiet op. Dit hoor ik eigenlijk bijna niet in Rotterdam.*
- gabber: *Een gabber is een vriend, dit word veel gezegd en is Rotterdams.*
- skowtu: *Politie, bij skowtu word er altijd gepraat over politie en is Rotterdams.*
- Ik ga operatie doen (ipv ik zal geopereerd worden): *Dit is gewoon gebrekkig Nederlands dat veel word gezegd door allochtonen omdat zij de taal niet beheersen.*
- Kiko?: *Geen idee, ik heb hier nog nooit van gehoord.*
- Kakkies: *kakkerlakken, scheldwoord voor Feyenoorders, Rotterdamse voetbalclub.*
- Oud als de weg naar Kralingen: *Dat iets al verschrikkelijk oud is, Rotterdams.*
- dope: *Drugs, dope is een ander woord voor drugs en is Rotterdams.*
- Jatten: *Stelen, iets weg nemen dat niet van jou is en is Rotterdams.*

- Switi: *Wordt vaak gezegd voor leuke en lekkere dingen maar word eigenlijk overal wel gebruikt.*
 - Buitenvrouw: *Relatie buiten de deur, tweede vrouw, word veel door Surinamers gezegd*
 - skoro: *Ik hoor van mijn broer dat het school betekent maar ik heb hier nog nooit van gehoord.*
 - Afgepeigerd: *Moe, uitgeput door zware inspanning en is ook Rotterdams geloof ik.*
 - lou /lauw: *Dat iets gaaf is of leuk word hier in Rotterdam en omstreken veel gezegd.*
-
- Kan je me misschien zelf ook nog een of twee woorden noemen die er nu niet bij waren maar volgens jou Rotterdams zijn?

Temijer, is een echt oud Rotterdams woord en het betekent hoer.

Kut op hoge poten, betekent vrouw met lange benen en is ook oud Rotterdams.

- Ken je het fenomeen straattaal? Ken je mensen die straattaal spreken of ben je zelf een spreker daarvan? Vind je dat straattaal hoort bij het Rotterdams of niet?

Ik ken het fenomeen straattaal, Rotterdam heeft een eigen oude taal met hele aparte woorden maar die tegenwoordig niet veel meer gesproken worden. Maar de echte oude Rotterdamse taal hoort bij Rotterdam en dat geeft het karakter.

Luisterfragmenten → in het college hebben we deze voorbeelden gehoord; ik heb ze met mijn mailtje mee gestuurd ☺

Fragment 1 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Ik ken dit stukje niet, maar het is een commercial van Verkade koekjes maar de Verkade koekjes zijn echt Rotterdams.

Fragment 2 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Ik ken dit stukje ook niet maar het zijn duidelijk twee oude Rotterdamse dames dat hoor je gelijk aan het accent en sommige praten nog steeds zo.

Fragment 3 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Dit is duidelijk geen Rotterdams accent het klinkt mij in de oren als Limburgs van vroeger, of er in Limburg nog steeds zo gepraat word weet ik niet.

Framgent 4 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Ook twee oude dames, klinkt mij ook als een Rotterdams accent en door sommigen word er nog steeds zo gesproken.

Fragment 5 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Klinkt als een Surinaamse of Antiliaanse vrouw maar wat voor accent dit was weet ik niet, het klonk in mijn oren niet heel erg Rotterdams.

- Aflsuitend voorbeeld van Mike Boddé over “de Rotterdammert” →
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3ZUdE5S-d-k
schrijf gewoon op wat je bij dit voorbeeld te binnen schiet 😊

De echte Rotterdammers plakken inderdaad overal een T achter haha, maar dit is inderdaad echt typisch Rotterdam! Leuk filmpje!

A.2.3. Interview Nicky

- Wat vind je van Rotterdam?

Het is een multiculturele stad, dat is van de ene kant erg leuk want je hebt bijvoorbeeld overal aparte winkeltjes (toko's) met bijvoorbeeld Surinaams eten, of poolse supermarktjes.

Toch is Rotterdam niet mijn favoriete stad, het is erg "hard". Je maakt niet zo heel snel een praatje met iemand en het is niet altijd veilig op straat savonds.

Ik woon zelf in Rotterdam-Zuid, daar kan het ook aan liggen dat ik het niet helemaal geweldig vind. Maar de woningen zijn hier goedkoop, mijn school ligt ook in Rotterdam en heb hier inmiddels een aantal goede vrienden gemaakt.

Verder komt het "harde" karakter ook tot uiting door de gebouwen, deze zijn best grauw en veel nieuwe woningen. Dit komt natuurlijk omdat de stad plat is gebombardeert maar het blijft geen mooi gezicht naar mijn mening.

- Heb je al je hele leven in Rotterdam gewoond? En hoe oud ben je nu?

Ik woon er zo'n 2 jaar, maar voor die tijd kwam ik wel al geregeld in Rotterdam. Ik ben nu 22 jaar.

- Waar komt je familie vandaan?

Mijn familie komt uit de provincie Limburg.

- Wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam? Vind het bijvoorbeeld mooi of stoer of liefthallig, arrogant, grof...?

Het echte oude Rotterdams vind ik geweldig om naar te luisteren, het is wel grof en recht voor z'n raap maar het accent is leuk.

- Wie praat volgens jou „goed" of "echt" Rotterdams? Dat kunnen vrienden, bekenden, rapper, beroemde mensen, politici, jezelf etc.... zijn.... (

Jules Deelder praat echt Rotterdam. Hij is een dichter, schrijver, muzikant etc.

Ik heb gehoord dat jullie de onderaan genoemde dingen zouden zeggen in Rotterdam? Wat betekent dat? Zeggen jullie dat in Rotterdam of ken je mensen in Rotterdam die zo praten? → Dus is dat Rotterdams?

De woorden hieronder zijn niet Rotterdams, het is vooral algemene straattaal wat voornamelijk door de jongeren wordt gesproken, maar deze woorden gebruiken ze ook in Amsterdam, Utrecht, Den haag enzo.

- kneiter: *Dit wordt gebruik om bepaalde dingen meer aan te duiden. Kneiter kan zijn: Heel erg (ik ben kneiter dronken is dan ik ben heel erg dronken) of een kneiter wordt gebruikt voor joint.*
- horrie up: *Neem aan vanuit het Engels hurry up?*
- gabber: *vriend, gappie,maatje. (of natuurlijk de kale gabber in trainingspak)*
- skowtu: *Scotoe wordt gebruikt voor het woord politie.*
- Ik ga operatie doen (ipv ik zal geopereerd worden) *Dit soort dingen zeggen voornamelijk de allochtonen.*
- Kiko: *Dit weet ik niet*
- Kakkies: *Wordt gebruik voor Feyenoord (Rotterdamse voetbalclub) supporters. Deze worden kakkerlakken genoemd en dus afgekort kakkies.*
- Oud als de weg naar Kralingen. *Dit is een spreekwoord/gezegde, Kralingen is een wijk in Rotterdam.*
- dope: *Als iets heel erg leuk is.*
- Jatten: *Stelen*
- Switi: *Als iets lekker of goed is.*
- Buitenvrouw. *Weet ik niet*
- Skoro. *Betekend school*
- Afgepeigerd. *Algemeen nederlands woord voor hartstikke moe zijn*
- lou /lauw. *Iets wat leuk of tof is.*
- Kan je me misschien zelf ook nog een of twee woorden noemen die er nu niet bij waren maar volgens jou Rotterdams zijn?

Het is voornamelijk de manier waarop woorden worden uitgesproken en letters worden uitgesproken. Een harde "G", een rollende "R". En ze zeggen kennen in plaats van kunnen dat soort dingen maakt het echt Rotterdams. Ook woorden uitspreken en er een T achteraan plakken hoort bij het Rotterdams.

- Ken je het fenomeen straattaal? Ken je mensen die straattaal spreken of ben je zelf een spreker daarvan? Vind je dat straattaal hoort bij het Rotterdams of niet?

Bijna alle mensen die ik ken in Rotterdam (behalve de mensen van mijn school) spreken straattaal. Ik zelf merk dat ik bepaalde woorden ook steeds meer ga gebruiken.

Bijvoorbeeld omin (het is omin warm buiten, het is heel erg warm buiten), lauw etc. Deze woorden worden sowieso veel gebruikt en is niet echt typisch rotterdams.

Luisterfragmenten → in het college hebben we deze voorbeelden gehoord; ik heb ze met mijn mailtje mee gestuurd ☺

Fragment 1 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
Dit is geen Rotterdams, klinkt meer als iemand uit de provincie Zeeland, of juist met een Antilliaanse achtergrond. Ik praat ook niet zo.

Fragment 2 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
Dit is echt Amsterdams, de manier waarop ze de A uitspreken is typisch voor Amsterdammers. En ze hebben het over de Jordaan (wijk in Amsterdam).

Fragment 3 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
Dit is Limburgs, uit deze provincie kom ik zelf. De zachte G en de ui spreek je uit als oe. Als ik bij mijn ouders ben praat ik ook zo.

Framgent 4 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
Dit is Rotterdams, de echte Rotterdammers praten zo. Ik zelf niet omdat ik uit Limburg kom dus heb nog niet zo'n harde "g".

Fragment 5 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
Dit klinkt als een Surinaamse vrouw, zo praten ze ook veel in Rotterdam, omdat hier heel veel surinamers wonen dus ook op deze manier praten.

- Afsluitend voorbeeld van Mike Boddé over "de Rotterdammert" →
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3ZUdE5S-d-k
schrijf gewoon op wat je bij dit voorbeeld te binnen schiet ☺

Ik moet er erg om lachen. Het klopt ook wel, een grote mond is typisch voor een echte rotterdammer. Brutaal, schelden dat hoort er sowieso bij!

A.2.4. Interview Cairo

- Wat vind je van Rotterdam?

Leuke stad, er is altijd wel wat te doen. Het openbaar vervoer is er goed geregeld, zo is er zelfs in het weekend een nachtnetwerk zodat je na het stappen altijd nog thuis kan komen.

- Heb je al je hele leven in Rotterdam gewoont? En hoe oud ben je nu?

Nee, ik woon er nu sinds een jaar. 23 jaar

- Waar komt je familie vandaan?

Uit Noord-Brabant

- Wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam? Vind het bijvoorbeeld mooi of stoer of lieftallig, arrogant, grof...?

Ik vind het Rotterdams leuk klinken, het is een echte volkstaal.

- Wie praat volgens jou „goed” of “echt” Rotterdams? Dat kunnen vrienden, bekenden, rapper, beroemde mensen, politici, jezelf etc.... zijn....

De Maaskanters

<http://www.youtube.com/watch?v=OGzrrzoPgEY>

Ik heb gehoord dat jullie de onderaan genoemde dingen zouden zeggen in Rotterdam?

Wat betekent dat? Zeggen jullie dat in Rotterdam of ken je mensen in Rotterdam die zo praten? → Dus ís dat Rotterdams?

Nee, echt Rotterdams is ‘oer hollands’. Luister maar naar het fragment via het linkje van youtube dat ik bij de vorige vraag erbij heb gezet! De meeste woorden van hieronder is het ‘nieuwe straattaal’ die zo geworden is omdat er zoveel culturen in Rotterdam leven.

- kneiter: *heel*

- horrie up: *schiet op*
- gabber: *Maat, vriend*
- skowtu: *hij'sje*
- Ik ga operatie doen (ipv ik zal geopereerd worden): *Manier van spreken,*
- kiko? : *Wat?*
- Kakkies: *afkorting van kakkerlakken: Feyenoord supporters*
- Oud als de weg naar Kralingen: *iets dat oud is*
- dope: *kan om drugs gaan of je zegt het als iets goed is*
- jatten: *stelen*
- switi: *lekker*
- buitenvrouw: *weet ik niet*
- skoro: *School*
- afgepeigerd: *afgemat / uitgeput*
- lou /lauw: *dat zeg je als je iets tof vind*

- Kan je me misschien zelf ook nog een of twee woorden noemen die er nu niet bij waren maar volgens jou Rotterdams zijn?
Mattie: vriend
Doekoes: geld

- Ken je het fenomeen straattaal? Ken je mensen die straattaal spreken of ben je zelf een spreker daarvan? Vind je dat straattaal hoort bij het Rotterdams of niet?
Ja, dat zijn de woorden die je bij je vorige vraag vind ☺ Straattaal hoort bij Rotterdam, omdat er zoveel culturen leven is het logisch dat er woorden worden overgenomen uit andere talen en in de onze wordt verwerkt. Ik ben er zelf geen echte spreker van, gebruik wel eens een woord maar niet vaak. En ik ken erg veel mensen die wel zo praten.

Luisterfragmenten → in het college hebben we deze voorbeelden gehoord; ik heb ze met mijn mailtje mee gestuurd ☺

Fragment 1 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Ja het klinkt wel bekend, het is niet echt Rotterdams het is iemand die Nederlands praat met een buitenlands accent lijkt het wel. Maar zo wordt er wel in Rotterdam gepraat.

Fragment 2 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
Nee dit is duidelijk Amsterdams, zo praten ze niet in Rotterdam.

Fragment 3 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
Haha dit is limburgs! Zo praten ze niet in Rotterdam, behalven als Nicky en ik samen in Rotterdam zijn.

Framgent 4 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
Ja dit is Rotterdams, zo praten de oude Rotterdammers nog steeds. Er is weinig jeugd dat zo spreekt maar het is er wel.

Fragment 5 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
Dit is buitenlands dame die Nederlands spreekt met een accent uit haar eigen land (denk Indonesië of zoiets?) Zo praten er wel mensen in Rotterdam maar het is geen Rotterdams.

- Afsluitend voorbeeld van Mike Boddé over “de Rotterdammert” →
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3ZUdE5S-d-k
schrijf gewoon op wat je bij dit voorbeeld te binnen schiet 😊

Hahaha goede cabaretier! Typische oer Rotterdamse taal. Echt volkstaaltje, uit van die volksbuurtjes waar de fietsen voor in de tuin staan en mensen zomers voor in het tuin zitten met een kratje bier erbij. Erg gezellig mensen, kunnen wat grof / asociaal overkomen maar niet iedere Rotterdammer is het zelfde.

A.2.5. Interview Jessin

- Wat vind je van Rotterdam?
leuke stad qua uitgaan, geen vriendelijke stad, druk

- Heb je al je hele leven in Rotterdam gewoond? En hoe oud ben je nu?

Nee woon er in de buurt, wel op school gezeten, kom er met grote regelmaat, 21 jaar

- Waar komt je familie vandaan?

Zwijndrecht en Marokko

- Wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam? Vind het bijvoorbeeld mooi of stoer of lieflijk, arrogant, grof...

Volks, grappig

- Wie praat volgens jou „goed” of “echt” Rotterdams? Dat kunnen vrienden, bekenden, rapper, beroemde mensen, politici, jezelf etc.... zijn....

Jules deelder (dichter nachtburgemeester) oudere mensen uit buurten zoals Kralingen, Crooswijk en zuid

Ik heb gehoord dat jullie de onderaan genoemde dingen zouden zeggen in Rotterdam? Wat betekent dat? Zeggen jullie dat in Rotterdam of ken je mensen in Rotterdam die zo praten? → Dus is dat Rotterdams?

- kneiter: *heel*
- horrie up: *schiet*
- gabber: *maat & kale in een aussie huppelende hardcore luisterend figuur*
- skowtu: *politie*
- Ik ga operatie doen (ipv ik zal geopereerd worden) *Manier van spreken*
- kiko? *Veel (niet zeker)*
- Kakkies *Geen idee*
- Oud als de weg naar Kralingen *lets heel oud (sprekwoord)*
- dope: *geweldig, tof*
- jatten: *stelen*
- switi: *lekker*
- buitenvrouw: *geen idee*
- skoro: *school*

- afgepeigerd: *moe*
- lou /lauw *geweldig/tof*
- Kan je me misschien zelf ook nog een of twee woorden noemen die er nu niet bij waren maar volgens jou Rotterdams zijn?

Skeer = arm & osso = huis

- Ken je het fenomeen straattaal? Ken je mensen die straattaal spreken of ben je zelf een spreker daarvan? Vind je dat straattaal hoort bij het Rotterdams of niet?

Ja straattaal is een door rappers bedachte taal, algemeen gesproken door de jongere, in de nederlandse hip hop & rap cultuur, spreek het zelf niet en vind dat het absoluut niets weg heeft van de echte rotterdamse taal

Luisterfragmenten → in het college hebben we deze voorbeelden gehoord; ik heb ze met mijn mailtje mee gestuurd ☺

Fragment 1 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Dit is een wat oudere dame, die nederlands spreekt met een waarschijnlijk surinaams of antiliaans accent, hoeft niet perse rotterdams te zijn maar zou wel kunnen

Fragment 2 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Waarschijnlijk een amsterdams accent

Fragment 3 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Mensen uit limburg

Framgent 4 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Dit is rotterdams

Fragment 5 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

Nederlands met een waarschijnlijk surinaams of antiliaans accent

- Afsluitend voorbeeld van Mike Boddé over “de Rotterdammert” →
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3ZUdE5S-d-k
 schrijf gewoon op wat je bij dit voorbeeld te binnen schiet 😊

grappig

A.2.6. Interview Stephen

- Wat vind je van Rotterdam?

heeft een leuke skyline, maar het is totaal niet mijn stad!

- Heb je al je hele leven in Rotterdam gewoond? En hoe oud ben je nu?

nee ik woon zelf in Hendrik Ido Ambacht, ik ben 22 jaar

- Waar komt je familie vandaan?

mijn moeder komt uit Zwitserland en mijn vader uit Nederland

- Wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam? Vind het bijvoorbeeld mooi of stoer of lieflijk, arrogant, grof...?

vind rotterdams wel leuk klinken, kan voor sommige agressief overkomen maar voor mij niet

- Wie praat volgens jou „goed” of “echt” Rotterdams? Dat kunnen vrienden, bekenden, rapper, beroemde mensen, politici, jezelf etc.... zijn.... (

hmm ik ken wel 1 iemand maar ik weet zijn naam niet haha!!

Ik heb gehoord dat jullie de onderaan genoemde dingen zouden zeggen in Rotterdam?

Wat betekent dat? Zeggen jullie dat in Rotterdam of ken je mensen in Rotterdam die zo praten? → Dus is dat Rotterdams?

- kneiter: *vaag*
- horrie up: ?
- gabber: *was*

- skowtu: *politie*
- Ik ga operatie doen (ipv ik zal geopereerd worden) ?
- kiko?:
- Kakkies : *rijke lui*
- Oud als de weg naar Kralingen
- dope: *stoer, vet*
- jatten: *stelen*
- switi: *lekker*
- buitenvrouw: ?
- skoro: *school*
- afgepeigerd: *moe*
- lou /lauw: *vet stoer*
- Kan je me misschien zelf ook nog een of twee woorden noemen die er nu niet bij waren maar volgens jou Rotterdams zijn?

ja hoor! boeken: snel rijden en jatog

- Ken je het fenomeen straattaal? Ken je mensen die straattaal spreken of ben je zelf een spreker daarvan? Vind je dat straattaal hoort bij het Rotterdams of niet?

ik ben ook iemand die straattaal gebruikt en ik vind dat het er wel een beetje bij past

Luisterfragmenten → in het college hebben we deze voorbeelden gehoord; ik heb ze met mijn mailtje mee gestuurd ☺

Fragment 1 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
ja, dat zijn buitenlandse Rotterdammers, nee vind ik niet rotterdams

Fragment 2 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
ja, nee totaal niet!!!! dit is amsterdams!! jaa

Fragment 3 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?
ja, weet ik veel limburgs ofzo haha.

Framgent 4 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

ja, rotterdams haha

Fragment 5 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds zo?

ja, nee vind ik niet is ook nederlandse buitenlander

- Aflsuitend voorbeeld van Mike Boddé over “de Rotterdammert” →

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3ZUdE5S-d-k

schrijf gewoon op wat je bij dit voorbeeld te binnen schiet 😊

vind ik helemaal niks!

A.2.7. Interview Ron

- Wat vind je van Rotterdam?

Mooie stad om te zijn, mensen kunnen soms wat onvriendelijk zijn, maar tegelijkertijd gebeuren er altijd hele leuke en grappige dingen. In de ochtend een chaos. Straight to the point.

- Heb je al je hele leven in Rotterdam gewoond? En hoe oud ben je nu?

Ik ben 19, kom al heel mijn leven in Rotterdam, woon er 20 minuten vandaan en zit er nu 2 jaar op school

- Waar komt je familie vandaan?

Dordrecht, waar ik ook woon (20 minuten bij Rotterdam vandaan).

- Wat vind je van hoe ze spreken in Rotterdam? Vind het bijvoorbeeld mooi of stoer of liefthallig, arrogant, grof...?

Mooie manier van praten, zeggen waar het op staat. Kort door de bocht. Rotterdammers komen altijd boos over, terwijl ze net zo goed heel vrolijk kunnen zijn. Je hebt zomaar een praatje in de tram ofzo.

- Wie praat volgens jou „goed” of “echt” Rotterdams? Dat kunnen vrienden, bekenden, rapper, beroemde mensen, politici, jezelf etc.... zijn.... (*Juul deelder (dichter) , Johan Boskamp (ex- profvoetballer), Gerard Kox (acteur ‘toen was geluk heel gewoon’), Joke Bruijs (actrice ‘toen was geluk heel gewoon’), André van Duin (cabaretier), René van der Gijp (ex-profvoetballer) praat wel Rotterdams maar woont bij mij in de buurt en veel van mijn klasgenoten en vrienden.*

Ik heb gehoord dat jullie de onderaan genoemde dingen zouden zeggen in Rotterdam? Wat betekent dat? Zeggen jullie dat in Rotterdam of ken je mensen in Rotterdam die zo praten? → Dus is dat Rotterdams?

- kneiter: *Ja, dat is als je iets echt heel leuk vindt. Bijv.: Dat feestje gisteren avond was kneiter goed*
- horrie up: *nooit van gehoord*
- gabber: *Je maatjes zijn je gappies, gabber bekent dus ‘maatje’*
- skowtu: *Politie, meer een woord wat erin gegroeit is onder de jeugd. Een echte Rotterdammer zal het over de ‘wouten’ of ‘joden’ hebben als het over politie gaat. Mij zul je dus ook nooit skowtu horen zeggen.*
- Ik ga operatie doen (ipv ik zal geopereerd worden): *Dit is meer wat erin gegroeit is door de allochtonen die in Rotterdam zijn komen wonen, eigenlijk gewoon gebrekkig Nederlands.*
- kiko? *Nooit van gehoord*
- Kakkies: *zweet voeten, gebruik ik zelf ook.*
- Oud als de weg naar Kralingen: *Gebruik ik zelf niet, maar hoor het wel eens om me heen. Zal wel betekenen dat iets echt oud is.*
- dope: *2 betekenissen - kan betekenen dat je iets leuk vindt. Bijv.: ik vind jou nieuwe schoenen dope. Of het betekent drugs.*
- jatten: *zeg ik altijd als ipv stelen. Betekent stelen. Is door heel Nederland een geaccepteerd woord, hoort niet perse bij Rotterdam.*
- switi: *nooit van gehoord*
- buitenvrouw: *nooit van gehoord*

- skoro: school, hoor je mij niet zeggen. Dit is ook weer een woord wat er in gegroeid is door de jeugd.
- Afgepeigerd. Betekent dat je moe bent van je werk ofzo. Hoor ik wel maar zeg het zelf niet
- lou /lauw: Zeg je als je iets leuk vind. Gebruik ik zelf ook.

Van de bovenstaande woorden, zijn: 'Afgepeigerd, Oud als de weg naar Kralingen, kakkies en kneiter' echt de woorden die plat Rotterdams zijn. De andere woorden zijn of door jeugd bedacht of worden door het hele land gebruikt.

- Kan je me misschien zelf ook nog een of twee woorden noemen die er nu niet bij waren maar volgens jou Rotterdams zijn?

Deze 2 woorden is meer het straattaal gedeelte van Rotterdam.

't Lel – betekent het water, dus als je op je op een bootje stap wordt gezegd: Pas op, anders pleur ie in't 'lel' (Rotterdam is natuurlijk een havenstad)

Pleiten – weg gaan

Mafkees – iemand die je niet aardig vind

Bolus – je hoofd

Strot – je mond

Bijvoorbeeld 'ga weg' wordt altijd 'pleur op' voor gezegd

In het dagelijks leven van Rotterdam wordt erg veel gevloekt, onbewust.

Best lastig om dit te bedenken, want ik denk er eigenlijk niet bij na. Want de manier waarop ik praat, doe ik dat al mijn hele leven. Dus alles wat ik op z'n 'Rotterdams' zou zeggen, heb ik zelf niet door, dat zou iemand ver van Rotterdam beter kunnen oordelen.

- Ken je het fenomeen straattaal? Ken je mensen die straattaal spreken of ben je zelf een spreker daarvan? Vind je dat straattaal hoort bij het Rotterdams of niet? Ben er zelf niet echt van, vindt het over het algemeen nogal ergerlijk. Ken genoeg mensen die wel zo praten. Straattaal hoort bij de mensen die zich wat stoerder voelen dan de rest. Komt in mijn ogen heel provocerend over. Heel irritant dus eigenlijk, zo heb je niet van je ouders leren praten.

Luisterfragmenten → in het college hebben we deze voorbeelden gehoord; ik heb ze met mijn mailtje mee gestuurd ☺

Fragment 1 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds so?
Dit is niet Rotterdams. Meer een beetje richting Brabants. Kan het niet exact plaatsen.

Fragment 2 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds so?
Dit is Amsterdams. Amsterdam en steden rondom praten nog steeds zo. Houden Rotterdammers niet zo van.

Fragment 3 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds so?
Zo wordt in de provincie Limburg gepraat (oud-limburgs), eigenlijk alleen nog in het zuiden van limburg. Als je daar naartoe gaat kun je de mensen nauwelijks verstaan

Framgent 4 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds so?
Dit is plat Rotterdams. Zo wordt er in het dagelijks leven gepraat in Rotterdam. Je hoort direct of diegene uit Rotterdam komt. Vooral in stamkroegen en buurthuizen etc.

Fragment 5 Ken je dit? Wie gebruikt dat? Is dat Rotterdams? Praat je er nog steeds so?
Zo praten mensen die van de Nederlandse Antillen komen. Hoor je erg veel

- Aflsuitend voorbeeld van Mike Boddé over “de Rotterdammert” →
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=3ZUdE5S-d-k
schrijf gewoon op wat je bij dit voorbeeld te binnen schiet ☺

Echt een heerlijk fragment. Erg herkenbaar allemaal. Zonbeetje alles wat hij zegt klopt gewoon voor iemand die uit Rotterdam komt. Die natte T van de vrouwen hoor je erg veel, zeer lachwekkend af en toe. Harde P hoor je ook erg vaak, de R spreek je achterin je mond uit in plaats van met het puntje van je tong. Echte Rotterdammers zijn nergens voor, die zijn overal op tegen, klopt.

Alles klopt gewoon in dit filmpje, heerlijk om naar te luisteren.

Plat rotterdams:

<http://www.youtube.com/watch?v=eIMS1ioK3Co&feature=related>

<http://www.youtube.com/watch?v=BMDJx99RnWg&feature=related>

‘Toen was geluk heel gewoon’ was een serie die tegenwoordig niet meer op tv is, maar dat is echt Rotterdams.

BIJLAGE B

Curriculum Vitae

Geburtsdatum 3. August 1985 in Wien

Nationalität Österreich

Ausbildung

1999-2004 Handelsakademie Gänserndorf

2004 Studium der Publizistik (1 Semester)

1. März 2005 Beginn einer Lehre beim Österreichischen Verkehrsbüro

1.-30. Juni 2005 und 01.09. -31.10.2005 Berufsschule für Handel und Reisen mit Abschluss

06.06.2006 Lehrabschlussprüfung zur Reisebüroassistentin

seit Okt. 2007 Studium der Nederlandistik an der Universität in Wien

Berufserfahrung

2004 beschäftigt im Call Center der Firma Redmail

01.04.2006 bis 31.05.08 Angestellte des Raiffeisen Service Centers

17.03.2009 bis 22.01.2010 Assistentin der Geschäftsführung bei biz.talk Language Consulting

Mai 2010 Übersetzung Niederländisch-Deutsch & Englisch-Deutsch für MicroWeb Edu

Juli 2011 bis Juni 2012 Sekretärin bei Klestil ZT

Oktober 2012 – laufend Assistentin der Geschäftsführung, Projektmanagement MCM Medical Management

Sprachkenntnisse

Deutsch (Muttersprache), Niederländisch (fließend), Englisch (fließend), Französisch (Maturaniveau), Italienisch (Basiskenntnisse)